

ЙОРДАН МИЛЕВ ШЕГОБИШКО

chitanka.info

ГОЛЯМАТА МЪКА

Голямата мъка

НЕПОСЛУШКИ

Ако искате да знаете истината, Шегобишко беше от онези деца, които много се смеят, но същевременно вършат сериозни неща.

Мълчеше често, защото говореше само онова, което знаеше добре.

Когато нямаше какво да прави, вземаше солницата и започваше да соли, каквото му попадне.

И много други неща извърши — страшни и невероятни, — и много мъка изпита. Малко оставаше да изгубите възможността да четете за неговите приключения: животът му няколко пъти вися на косъм.

Но той беше смел и сръчен и преодоля всичко. Дори заслужи един славен медал.

Шегобишко лежеше в леглото и сънуваше сладък сън. Закачлив слънчев лъч беше протегнал ръка през отворения прозорец и го гъделичкаше по бузата. Туктам лаеше край бунището на двора и се караше за нещо на Кокорбашко — да не рови и да не прави ненужен боклук, — току-виж, че дядо Тошо го наложил с пръчка по крилето.

Момчето сънуваше, че Кокорбашко е стъпил на плета и креци, както всяка сутрин:

— Ставайте, хей... Който пее, зло не мисли!

— Шегобишко — щипна го за нослето баба Кута, — ставай, сине! Я виж кой те чака навън.

Шегобишко се размърда, разтри с ръка очите си и се изпъна като агне.

— Ох, на баба *Протяжко*! — чу той в просъница и скочи веднага на краката си.

Когато се обличаше, рече тихо на себе си:

— Шегобишко, Шегобишко... Сериозно нещо е животът, Шегобишко! Ти нищо не знаеш.

Научи тези думи от дядо си.

Срещна го на прага. Дядо Тошо погали косата му, промърмори *рошльо*, а високо каза:

— На дядо *паламидата*.

— Дядо, искам да те попитам нещо!

— Ти питаш, аз отговарям.

Това беше паролата между двамата.

— Защо петелът — продължи Шегобишко — всяка сутрин повтаря едно и също?

Дядо Тошо засука мустак. Даже и не си спомни, че внукът му вече знае тези неща от него.

Засука и другия мустак, погали още веднъж Шегобишко и преди да си запали лулата, рече:

— Тия неща, сине, са още отпреди световния *водотоп*!

— Потоп, дядо... Световния потоп.

— Знам, знам — направи се на разсърден дядо Тошо, — да не смяташ, че не съм чувал и за *Египсовата* пирамида? Малко съм ходил на училище, ама тия работи ги знам.

„Нищо не знаеш!“ — искаше да каже Шегобишко. Добре, че замълча. Спомни си, че дядо му не обичаше много-много да му се правят *бодejки*. „Ще престанеш ли с тия твои *бодejки*! — караше се той вечер на баба Кута, когато се връщаше от мазата с пълно канче вино. — Не стига, че човек цял ден работи като хала, ами и с една глътка не може да си подсили душата!“

В такива мигове Шегобишко се свиваше в скута на баба Кута и заспиваше още в същата минута.

Туктам остави на мира Кокорбашко и хукна да се разбере с прасето. Навирило зурла, то искаше да преобърне дръвника. И току-виж, че вечерта дядо Тошо казал: „Бре, тоя Шегобишко... каквото пипне, нагоре с краката го оставя“.

Кучето беше умно. Не можеше да каже ни една човешка дума, но мислеше като човек и разбираше всичко, каквото му се кажеше по човешки.

Шегобишко стоеше на прага и се чудеше с какво да започне.

Беше светъл като слънце, жилав като тръстика, бодър като кукуряк.

Отворил се бе един ден — топъл и ведър, пролетен и чист. В ябълките жужеха пчели.

Брястът на двора — отрупан с врабчета. Те се смееха до припадък и се търкаляха като топки из шумата му. Някое и друго от тях

неочаквано се откъсваше и политаше като круша към земята. Но бързо леко и плавно — разтваряше криле и пак се връщаше да се боричка с приятелите си.

От овошките се обаждаше Гургул. Гургулицата повтаряше след него всичко. Шестгодишен, Шегобишко още не разбираше какво си говорят те.

Влезе в стаята, взе една ябълка и започна да я разрязва. Чекийката в ръцете му святкаше от нахлулото слънце и той — ха да си пореже пръста.

В това време към прозореца пристъпи Попарко. Беше се събудил преди малко. Още сънен, забеляза гърнето с мляко, оставено от родителите му, които още призори бяха отишли на къра. Побутна комата хляб до него. А на буцата сирене в хаванката даже не обърна внимание. Не обичаше да яде сам, беше му тъжно. Плисна две-три шепи вода на лицето си, прескочи през плета — видя му се много дълго да заобикаля през вратницата — и се насочи към къщата, сгушена сред овошките. Отдалеч забеляза рошавата глава на Шегобишко.

Попарко направи още две-три крачки и спря. През прозореца хвърчеха резанчета ябълки и падаха на земята. Кокорбашко коко-каше от радост и се опитваше още във въздуха да ги улови.

Попарко се зачуди: „Що за работа е измислил Шегобишко“!

— Шегобишко! — обади се той.

— Влизай, влизай!

В гласа отвътре имаше безразличие.

Попарко влезе. Поздрави баба Кута. От печката идеше мирис на прясно сварено мляко. Дъхаше и на козунак. Наближаваше Великден.

Той примижи до прозореца, вгледа се в ръцете на Шегобишко и се зачуди.

Приятелят му спокойно режеше ябълката. Вземаше едно резанче, поръсваше два-три пъти над него със солницата и след това го хвърляше през прозореца.

— Шегобишко, какво правиш? — попита Попарко.

— Остави се — рече, без да го поглежда, Шегобишко, — не мога да търпя солени ябълки.

„Тогава не ги соли!“ — помисли си Попарко. Не го изрече. Познаваше характера на своя приятел. Той не обичаше много-много да

му се правят *бодежки*. Беше му казал веднъж: „Я си сърбай попарата, пък ме остави да си сърбам моята, както си зная!“

Това беше единствената препирня между тях.

Е, имаше и друга, по-малка, дори ако бъдем справедливи докрай, ще кажем — незначителна. Тя стана преди две години, когато двамата започнаха да разбират какво значи да имаш приятел. И то — комшия.

Тогава Попарко не се казваше така, а — Каквото Си Надробиш, Това Ще Сърбаш.

— Това е най-дългото име на света! — оплака му се тогава Шегобишко, който едва-едва го изрече за първи път.

Каквото Си Надробиш, Това Ще Сърбаш се възпротиви.

— Има и по-дълги... има... имаа — и препусна с една ластунка като генерал на кон. След като обиколи поляната пред къщата на Шегобишко, добави: — Ти знаеш ли как се казват кралете?

— Кои крале?

— Ами... един от тях!

— Кой?

Каквото Си Надробиш, Това Ще Сърбаш каза съвсем сериозно:

— Ето... тоя: Миренда Бихендра Бир Бикрам Шах Дев Един Лев!

— Ох, стига, че ме заболяха ушите — втрещи се Шегобишко.

— Видя ли! — настояваше на своето Каквото Си Надробиш, Това Ще Сърбаш.

— Не съм чувал за него!

— Не си, но сега нали чу?

— Чух.

— И какво: увери ли се, че моето име не е най-дългото в света.

Шегобишко мълчеше.

— Хайде, от мене да мине — съжали го Каквото Си Надробиш, Това Ще Сърбаш, — викай ми просто *Попарко*...

До тях се приближи баба Кута. Сложи синията. А върху нея — две шарени паници, големи колкото тенджера. Рече:

— То... Ацилар още не е дошла — пък и да дойде, котелът е пълен с мляко, — ха сега да му похапнете по една попара. Що е ден пред вас, ще легне на гърба ви.

Ацилар беше другото комшийско дете, кръстено с това приказно име. През всички страшни приключения тя остана вярна докрай на Шегобишко и Попарко. Баба Кута я обичаше не по-малко от тях.

Двамата лакомници се ококориха от радост. Грабнаха в ръцете си козунака и си надробиха такава попара, каквато само те можеха да изядат.

След три дни дойде шивачът Зарчо. Наметнал през рамо гайтани и ширити, той премяташе в ръка лъскавата ножица, сякаш прехвърляше копче.

— Кутоо, тука ли си, Куто! — извика от вратницата.

Туктам рипна изпод сянката на плета, залая насреща, но като разбра, че е шивачът, укроти се: „О, това бил Зарчо... пак ще шие потури на дядо Тошо!“

Туктам не позна. Дядо Зарчо идваше да шие панталонки на Шегобишко.

— Я го гледай — щипна го той за бузата — какъв се е източил като колец. Ох, юнакът на дядо! — и пак го щипна.

Попарко и Ацилар взеха по едно столче, седнаха около дядо Зарчо и зачакаха чудото. Баба Кута свали от тавана един топ шаяк, отмери пет лакти и се затюхка:

— Дали ще му стигнат на тоя дангалак... Ама мери така, че догодина с тях тръгне и на училище.

— Как? — питаше дядо Зарчо. — Под коленете ли?

— Само така! — отвърна баба Кута. — Като падне, да не се ожули.

Дядо Зарчо цял ден пях песни, разказва на децата приказки за върколаци и таласъми, за самовили и караконджули, за вампири и плътеници. Те го слушаха със зяпнали уста.

Накрая, когато панталонките бяха готови, Ацилар рече:

— Дядо Зарчо, сложи му и няколко *шерифчета*.

— Ох, на дядо умницата... сладката чуруличка — обади се шивачът, — точно така смятах да направя, дъще. Ей сега ще му пришия няколко ширитчета.

Сума дни игра Шегобишко с тези панталонки. Летеше като сокол край река Криволичи, къпеше се в Синия вир, катереше се по дърветата за чанчови яйца. Коленете му се протриха, но ширитчетата си останаха такива, каквито ги приши дядо Зарчо.

Така го запомниха тогава: с панталонки от шаяк, с кенарена ризка и коса — паламида. Главата му светеше като слънце.

И много още лудории щеше да извърши, и много смях щеше да звънти над пасището в Гереня, ако не беше се случило нещо страшно... необяснимо за Шегобишко.

Не, тези от вас, които вече го обичат, да спрат четенето дотук. Друг път да продължат, когато съберат смелост да надникнат в неговата мъка.

Почина майка му.

На връх Богородица.

Баба Кута му каза веднъж, че след няколко дни ще се роди божията майка. На този ден вместо „Шегобишко... ставай, сине!“, баба Кута го обля със сълзи, скуба косите си и нарежда: „О, на мама сирачето...“

Майка му беше добра и мълчалива. По-добра от слънцето. От работа по къра не ѝ оставаше време да си каже името.

Запомни я само с едно име: *мама*.

Баба Кута го изведе на двора, спря под ореха. Обърна се към майка му, която беше заспала и не искаше да се събуди:

— На кого го оставяш... Без майкаа... как ще порастее. Ще останее... запъртък!

Недочакали края на плача, две негови лели го сграбчиха като орлици, поръсиха го със сълзи и занареждаха в лицето му:

— Ох... на леля... запъртъкаа...

Приближи се Пако яйчарят.

— Стига сте го запъртосвали бе, хора — прекъсна ги той, — я какъв е юнак. Ще вземете да урочасате момчето... От двадесет години съм яйчар в това село, такова яйце не видях. Всичко, що се снася и се мъти, се люпи!

Откараха майка му някъде. Баща му каза: „При звездите...“ После се заби да строи някакъв път джеде. До звездите!

Кои звезди?

Къде?

... Шегобишко остана с баба Кута и дядо Тошо.

Имаше още Ацилар и Попарко. Туктам и Кокорбашко.

Една вечер баба Кута го завари свит в ъгъла на леглото.

— Да не плачеш, Шегобишко?

— Не, бабо... само понякога сълзите ми стават непослушки.

Изтри с ръкава си една като бисер. Замоли се на друга:

— Недей, мирувай... недей, непослушке! Ще паднеш и ще се пребиеш.

От тоя ден легна и посърна.

БАЙ, БАБО, ДА БАЕМ

— Урочасали са го! — въздъхна дядо Тошо, като го видя как лежи и не иска да играе. — Бре, да му се не види: момче за приказ беше, а сега вехне.

През час го навестяваха Попарко и Ацилар, надничаха в стаята, разказваха смехории. Но техният приятел мълчеше. Гледаше към тавана и беше потънал в мисли.

Туктам въртеше опашка на прага. „Не съм суеверен — премисляше той, — но щом някой гледа към тавана, не е на добре!“ После хукваше да гони Кокорбашко, който ни в клин, ни в ръкав си дереше гърлото за щяло и нещяло. „Само да те пипна — заканваше му се Туктам, — перушина няма да остане от тебе. — И отсичаше с опашка: — Шашкьнин такъв!“

Беше прав. Когато някой го боли глава, трябва да се пази тишина.

Пристъпяше баба Кута. Току вдигаше единия край на престилката, тулеше очите си в нея и проточваше:

— Ох, на мама сс...

Недоизричаше. В тоя миг дядо Тошо така я поглеждаше, че плачът ѝ секваше начаса.

— Стига вече — хокаше я той, — и ти ще го урочасаш, ако още един път го сиротосаш.

Извика я настрана, за да не чуе Шегобишко.

— Какъв сирак е, ма? Ние да не сме вампири! Ще припка и ще расте... Само тая магия да се махне от главата му. Стига вече — извика той, като забеляза, че няколко нейни сълзи се търкаляха по челото му, — стига, направи го вир-вода.

Баба Кута отвърза престилката си, потопа я в белия котел, пълен догоре с вода, ската я на три ката и я лепна върху челото на Шегобишко.

— Тошо, Тошо, къде си? — продума тя след малко.

Никой не се обади.

— Къде си бе, човек?

Чу се шум по стълбите откъм мазата. С канче в ръка, дядо Тошо се връщаше помръкнал.

Щом видя погледа ѝ каза без подканяне:

— Какво да правя, нали ми знаеш табиета!

Шегобишко нищо не разбра от тоя разговор. Лежеше сгушен под престилката. Стана му по-леко от студения ѝ дъх. Сякаш се разсеяха мъглите пред очите му. Усещаше, че нещо го души за гърлото. Дишаше като в просъница. Струваше му се, че пламти като въглен. Трети ден нищо не беше хапвал.

По едно време извика:

— Бабо!

Тя не дочуваше добре.

— Бабо — повтори той по-силно.

Баба Кута се наведе над него и каза благо:

— Кажи, пиле!

— Къде са Попарко и Ацилар?

— Тук са, сине, ей сегичка излязоха навън.

— Мама къде е?

— Нали ти казахме вече: при звездите.

— Кои звезди?

... Заспа. Бълнува два дни. След малко се събуди:

— Ами аз къде съм?

— Тука си, сине — погали го с длан баба Кута и пак положи престилката върху челото му. — Ето те край мен, край дядо ти. А виж, и Туктам е дошъл да пита за теб... Ела, прекрачи, чедо, прага... Ела, че Шегобишко все за тебе пита.

Туктам разбра всичко и без много да му мисли, пристъпи прага. С два скока се намери пред леглото на приятеля си. Завъртя опашка: „Тук съм!“

Дядо Тошо остави канчето настрана и подпря с длан главата си. Така правеше, когато беше угрижен. Сви се като гюспе, сякаш се смали.

Много мъка беше видял през живота си, но такава — да гледа как Шегобишко гори в огън — не знаеше.

— Тошо — обади се баба Кута, — що не впрегнеш Норка и Ружка.

— Е, и какво? — едва чуто отвърна той.

— Да го закараме при Нинашка в Еница.

— При тоя плътеник ли? — не се стърпя дядо Тошо. Когато свършеше канчето, отговорите му ставаха по-резки и по-точни.

— Какъв плътеник бе, човек? Защо говориш така... Нека му побее малко жената, белким му се размине, пущината.

Нинашка от съседното село Еница се беше прочула като врачка. Когато хората се видеха в чудо — право при нея. Говореше се, че с магиите си даже умряло куче върнала за живот. Кучето рипнало на крака и за малко да я разкъса. Добре, че веднага му сложили синджир.

Дядо Тошо не вярваше на тия *фантасмагории*, както ги наричаше той. И никак не обичаше да го занимават с такива плътенишки работи. „Да му лее куршум!“ — промърмори той.

Сега отстъпи. Беше болно внучето му.

Отиде към яхъра. Конете запръхтяха и зацвилиха, щом усетиха, че иде към тях. В краката му се омота Туктам. Старецът без малко да се просне върху ока на каруцата.

Постла коларката върху потоницата. Кълчищената черга се бялна под изгрялата месечина. Сложи сено за възглаве. Донесе хамутите, юздите.

Когато всичко беше готово, баба Кута донесе Шегобишко, увит като врабче в два опанджака, сложи го да легне с глава към ока.

Мирис на късни летни треви нахлу в гърдите на Шегобишко. Тоя дъх му се стори по-сладък от всички илачета и препечени захарчета, с които баба Кута го лекуваше отскоро.

Тръгнаха в нощта. Потеглиха над него и звездите. Взираше се в тях и не можеше да затвори очи. Норка и Ружка стъпваха като Богородици.

— Дядо — прошепна Шегобишко, — дядо, чуваш ли?

Тропотът на колелетата заглушаваше гласа му.

Спряха край кладенчето на Стублата. Тревата звънтеше от песента на щурците. Дадоха му водица — само глътка. Беше студена и медена. Чучурът разказваше нещо на нощта. Каруцата скоро потегли и Шегобишко не можа да чуе края на приказката.

Пак погледна небето. Хиляди звезди го следваха по пътя.

— Дядо! — извика тоя път по-силно. — Дядо Тошо, спри за малко.

Помислиха, че иска да слезе. „Не трябваше да пие вода!“ — помисли баба Кута.

— Дядо, мога ли да те попитам нещо?

— Кажу, сине — рече старецът и отпусна юздите.

— Коя звезда е на мама?

И щурците замлъкнаха. Дядо Тошо продума към него:

— Всичките!

— Как така всички?

— Всичките, сине — повтори дядо Тошо. — Майка ти беше звезден човек.

... В далечината се чу кучешки лай. Мучеше крава. Шегобишко попита:

— Бабо, какво е това плътеник?

— Ами нещо... което се движи плътно в тъмницата.

Стана му още по-страшно. Сви се в опанджаците. Китка сено падна върху лицето му. Не я махна. Спомни си, че така лежеше по сенокос.

Заспа.

Събуди се от нечия ръка, която разтриваше челото му. Беше в непозната стая. Наблизо гореше огнище. Пламъците скачаха като върколаци и плътеници по стените.

„Това са техните сенки“ — досети се Шегобишко.

Непознат глас пропя над него:

*Бай, бабо, да баем.
Нищо тука не знаем.
Ала нещо момчето
го поболва сърцето.*

*Иш — насам, иш — натам, и-ха-хо,
да му дръпнем едното ухо.
Да го тупне и мечката с лапа,
та по-яко попара да лапа.*

Беше Нинашка, тъмна като сянка и дълга като върлина. За ръцете го държеше баба Кута, „да не се уплаши, милото“. Очите на дядо Тошо проблясваха в тъмнината като въглени.

Нинашка прекоси два пъти стаята, три пъти повтори — иш, ишш... ишш...

Шегобишко не забеляза кокошки. „Гони плътениците!“ — помисли си той.

Баба Кута рече:

— Дано прогониш злото му! В девет земи да потъне, в десетата да се не види!

Нинашка занарежда:

— Една година да го къпете в козе мляко, докато извреци като яре; две години да бозае от въртоглава плевенска овца. — И пак мина два пъти през стаята и три пъти повтори: — Ишш, ишш... ишш.

„Бре, тоя плътеник не е с всичкия си!“ — ядоса се дядо Тошо. Усети, че Шегобишко го дърпа за ръката.

— Дядо — попита тихо, когато се наведе над него, — каква е тая въртоглава овца?

Нинашка го дочу и се сепна:

— Черноглава, черноглава — повтори тя, — черноглава плевенска овца.

Шегобишко жумеше и примираше от страх. Даже не можа да разбере какво каза Нинашка. Пак започна с това ишш, ишш и хукна напреко из стаята.

— Дядо — дръпна го за ръката, — дядо, бе...

Старецът се наведе отново. Шегобишко пошепна:

— Каква е тая въртоглава овца? Да не съм въртоглав, та да пия мляко от нея!

— Мълчи, дядовото, мълчи — ще ти мине като на куче!

— О... — удари се Нинашка по челото — пусто да опустее, щях да забравя най-главното.

Измъкна един кучешки кокал от джоба на сукмана си и три пъти поглади Шегобишко по лицето. Сложи му и един фъндък вълна в устата.

На дядо Тошо му идеше да я заколи. Ама какво да прави. Мъка! Ще търпи. „Ох, дано само по-скоро му мине!“ — въздъхна той.

— Дядо, въртоглав ли съм! — не го оставяше Шегобишко.

Като изчака края на поредната Нинашкина магия, дядо Тошо се наведе над него и му пошепна на ухото:

— Ах, момчето ми... животът е такова нещо... Човек може и да не е въртоглав, но овцата си остава овца, дори и на училище да ходи.

За първи път от десет дена насам Шегобишко се усмихна. Никой не го забеляза в тъмнината. Дори не усетиха, че и той иска да рече: „Шегобишко, Шегобишко... Сериозно нещо е животът, Шегобишко!“ Не беше време за такива работи.

Нинашка свали от огнището бакъреното джезве, което светеше по-силно от месеца. Къкреше още в ръцете ѝ. Рече:

— Сега ще му излея куршум! Затворете си очите.

Всички замижаха. Само дядо Тошо поглеждаше с единия крайчец на едното око.

— Бре, да не изгориш детето — обади се той, когато Нинашка сипа вода.

Нещо изцвърча, вдигна се пара.

Навън Туктам излая. Помисли си: „Там става нещо... Не съм суеверен, но щом нещо цвърчи и мирише на олово — куршум се лее. Значи има нещо. А където има нещо, не може да няма нищо!“

Туктам натисна с рамо вратата. Оказа се заключена. Когато се лее куршум — не знаеше той, — винаги се спуска резето.

Да изгори злото.

Нинашка започна пак:

*Бай, бабо, бабули,
да му свариш мамули.
И додето живееш,
все куршум да му лееш.*

*Иш — насам, иш — натам, и-ха-ха,
виждам вече, че води снаха.
И ви радва с безброй дечурлига...
Друго няма — тая радост ви стига.*

Тя отново напълни джезвето с вода, но не се чу никакво цвърчене.

Последните думи, които запомни Шегобишко, бяха:

*Детето трябва да се храни яко
и дълго да играе то навън:
да вкуси даже и от пиле мляко
и да похапне ябълки от трън.*

... Каруцата трополеше по обратния път. Небето избеля. Когато минаха край Стублата, не се виждаше нито една звезда. Само дребно циганско петле — шарено като престилка — пиеше вода от коритото и пърхаше с криле, мъчейки се да не цамбурне на дъното. Пиук, пиук — викаше то, без да чака от някого отговор.

Дядо Тошо не вярваше във всичките тия „нощни фантазмагории“. Дремеше на седалката и мислеше: „Какво да се прави

— мъка... Лъжа не лъжа, ще го изкъпя два-три пъти в козе мляко... А що се отнася до овците — всички са черноглави.“

Не забеляза, че баба Кута взе водата, в която Нинашка ля куршума, преля я в едно черно шише и бързо го шмугна в джоба на сукмана. „По една капка на къпане“ — запомни думите на Нинашка.

Седнала до дядо Тошо, гледаше как петлето пърха и подскача около кладенчето.

— Ох, на мама петлето — шепнеше тя и завиваше Шегобишко да не изстине, — и ти така ще ръпкаш, мама, и ще раснеш... та макар и триста уроки да те хванат!

Сега позволете ми да се върна към известната на всички игра „прескочикобила“. Нека пропусна онези две години, в които Шегобишко три пъти го къпаха в козе мляко, има работа с черноглава плевенска овца, без никой да види как баба Кута капва по капка от едно черно шишенце в коритото му. „Фантасмагории!“ — продължаваше да шепне дядо Тошо. А Доктор Чудо, селският лекар, твърдеше, че е имал *инфлуенца* — от страх и мъка, на което баба Кута отговори: „Тя хваща всички детенца!“

И така, през тези две години Шегобишко заякна. Тръгна на училище с Ацилар и Попарко. В края на второ отделение, без да е слушал приказката за неродената мома, дядо му го нарече „роден юнак“.

На Ацилар вече никой не викаше Ацилар, а Чуруличка. По цял ден тя чуруликаше между двамата и беше свидетел и на осемте подвизи на Шегобишко, с които той учуди хора и животни, планини и реки. За него се заговори от горния до долния край на Криволичи. Много прекеждия и страхотии се изпречиха по пътя му. Но доброто му сърце винаги го водеше към успех.

В една топла вечер в началото на лятото черен котарак пресече пътя му. Шегобишко не му обърна внимание. Беше вече осемгодишен, за да вярва в поличби. Отде да знаеше, че утре започва денят на неговия първи подвиг.

Но нека имаме търпение. Онези, които искат да му помогнат, също могат да спят. Да съберат сили.

Леко ли е, мислите, да си имаш работа с гръмотевици и светкавици!

Ядосат ли се — огън и пламък хвърчат от тях.

ОСЕМТЕ ПОДВИЗИ НА ШЕГОБИШКО

Осемте подвизи на Шегобишко

ШЕГОБИШКО СЛАГА В ДЖОБА СИ НЯКОЛКО СВЕТКАВИЦИ И ГРЪМОТЕВИЦИ

— Куто — викна дядо Тошо от прага на къщата, — къде е котелът? — И добави: — Мечка му стара!

Никой не се обади.

Шегобишко лежеше, загледан в панталонките си. Преметнати на стола до главата му, те от ден на ден му изглеждаха по-къси. Бяха същите, които преди две години му уши шивачът Зарчо.

И ширитчетата от двете страни бяха същите. Само че стигаха сега над коленете.

„С една педя израсна тоя дангалак!“ — каза снощи дядо Тошо, когато мислеше, че е заспал, и посегна да го завие.

— Куто, вампирите да те вземат — ядосваше се старецът, — къде потъна още от съмнало?

Баба Кута къткаше из двора подир квачката, повела пиленцата си към буницето. Искаше да я прибере в кокошарника. Кокорбашко беше се юрнал след тях, за да им покаже „в никое време“ какъв е кокорбашия. Не може да го удържи в това петелско чувство и Туктам.

Той беше възпитано куче и никак не му прилягаше да се занимава с петли. Макар че от време на време му махаше с опашка, от което се разбираше: „Благовъзпитани господине, стига си се кокошинил!“

Баба Кута се прибра в стаята чак след третото подвикване. Веднага подзе:

— За какво ти е тоя котел толкова рано? Не виждаш ли, че е пълен с мляко?

— Дай брат му тогава!

Имаха два бели котли. Единият служеше за вода и блестеше като седеф, а в другия варяха млякото. Затова дъното му дремеше, откакто се помни, очернено.

Взе първия котел.

— Мечка му стара — рече ѝ той, — хайде, прощавай се с него!

Баба Кута се встрещи:

— Ти с всичкия ли си — сопна му се веднага. А след малко попита: — Да не си слизал рано-рано в мазата?

— Не ми е до канчета тая сутрин!

— Разправяш ги едни... да ти се чуди детето на акъла.

Шегобишко премисляше какво ли ще извършат днеска с Попарко и Чуруличка и това „хайде, прощавай се“ го накара да се ококори.

— Прощавай се, ти казвам!

— Какво смяташ да правиш? — не се стърпя и попита.

— Ще го заравям! — отговори спокойно дядо Тошо.

Запали лулата си.

В мъглата на издигналия се дим Шегобишко забеляза, че се ражда нещо интересно. Затаи дъх.

— Ще ловя светкавици и гръмотевици в него!

— Ти не си добре! — рече баба Кута и излезе на двора. „Прави, каквото щеш!“ — каза си тя. Знаеше, че щом реши нещо, не може да излезе наглава с него.

Веднъж му каза: „Колкото по остаряваш, толкова по изкуфяваш!“

Той така я погледна, че това беше последната бодержка, която му направи.

Щом дядо Тошо излезе от стаята, Шегобишко рипна като опарен. Обу панталонките си, изкуса набързо попарата в шарената паница — нямаше време да чака Попарко и Чуруличка. Изхвъркна след малко навън.

Откъсна си няколко зарзали — жълти и дъхави като козунак, свирна на Туктам да не се задява с Кокорбашко. Когато дядо му каза „ще ловя светкавици и гръмотевици...“, нещо проблесна в главата му. Това беше щастливият случай, който е проблясвал и на много други деца или възрастни, преди да извършат чудновати и велики дела. Струваше му се, че това бе ден не като другите: и слънцето беше друго, и овощките ухаеха в юлската утрин по-сладко от друг път.

Намери дядо си приведен под олука край стълбицето на къщата. В ръцете си държеше казма. Беше изкопал дупка до стената, близо половин метър. И продължаваше да копае.

Шегобишко усети, че сърцето му започна да тупти по-бързо. Не се стърпя. Попита:

— Какво правиш, дядо?

— Заземявам радиото! — отговори спокойно дядо Тошо.

От няколко дни не можеше да чуе ни една новина за цар Пишман — къде е вечерял и къде е спал. Изпусна и много скъпоценни съвети за значението на меродията.

— Не чуваш ли вечер как пращи — заговори на внука си той, — нищо не може да разбере човек от него! Абе ще те заземъ аз, викам му, та да видиш как ще пропееш като славей!

— Дядо, какво значи да го заземиш?

— Е, това значи — заземяваш го с тоя котел, връзваш му една земна антена...

— И какво? — изгаряше от нетърпение Шегобишко.

— И всички светкавици и гръмотевици се събират и мируват в тоя котел, а не препускат „из кутията“ като на тодоровденска кушия!

„Интересно! Интересно! — мърдаше с щръкналите си нагоре уши Туктам. — Не съм суеверен, но тук ще стане нещо интересно.“

Дядо Тошо продължаваше да копае. На Кокорбашко му замириса на мокра пръст. Не дочака да го поканят. „Друго нещо е изровената пръст — реши той, а то цял ден из пепеляка — я си намерил зрънце, я не!“

— Хей, момче — обърна се дядо Тошо, — ти май имаше едно копало. Пролетес ходеше с него за божур.

— В *ремонтилницата* е, дядо! Оставих го да го подстриш за догодина.

— Ама и ти си един помощник, да не ти се помоли човек!

Копа дядо Тошо, копа още около час. Изрина пръстта с лопатата, а след това — когато дупката стана дълбока, слезе на дъното — само калпакът му остана да стърчи под олука. Започна да изхвърля пръстта и с шепа.

На Шегобишко му беше много интересно, но същевременно му стана и тъжно. Гледаше пред себе си само един калпак, край който от време на време изхвърчаше пръст. Не се стърпя и каза:

— Дядо, стига толкова! Няма ли да излезеш?

— Мечка му стара — чу се изпод земята, — я подай котела!

Шегобишко хвана повезлото. Една черна, напукана от труд ръка се подаде. Белият котел потъна, в дън земя.

— Подай ми и тела — помоли дядо Тошо. — Добре, ха така... а сега леки ти светкавици и гръмотевици...

Дядо Тошо излезе от дупката, изтърси ръцете си от пръстта, взе лопатата.

Мина час — сякаш нищо не беше се случило. Олукът все така се протягаше от покрива към земята, една телена жица бягаше „отдолу нагоре“, провираше се под черчевето на прозореца. В стаята дядо Тошо пусна радиото. Чу се глас: „... Цар Пишман днеска отиде на лов. Срещата му с ловците завърши с голям народен празник...“

— Пишман да стане човек, че те е пуснал — изруга старецът.

Чу се щракане. Гласът на оня, който съобщаваше за цар Пишман, потъна в тишина.

„В котлето!“ — помисли си Шегобишко.

Излезе на поляната. Към него се затича Попарко.

— Ще ти кажа една тайна! — спря го Шегобишко.

Попарко изгаряше от нетърпение да му разкажат тайни. Обичаше и приказките, но най-много ценеше тайните.

— Само се закълни на никого да не я кажеш...

— Заклевам се!

Клетвата му се състоеше от две крачки напред и толкова назад. Така се бяха договорили преди години.

Шегобишко му разказа всичко — от игла до конец. За котела, за антената, за светкавиците и гръмотевиците, дори и за онези неща, които още не бяха станали.

— Запомни ли я? — попита Шегобишко.

— Не, забравих я.

— Браво, ти си истински приятел.

Още от сутринта небето беше натегнало от облаци. Бухлати и крилати, те караха кокошките да кудкудякат, без да имат особена нужда от това.

По едно време изляя и Туктам. „Ще вали — каза си той, — когато се зададат бухлати крилати облаци, ще има дъжд.“

Още не завършило мисълта си, кучето се прибра на сушина. Най-после Кокорбашко успя да прикот-котка пиленцата да се приберат в кокошарника.

Изведнъж така загърмя, така затрещя и засвятка, че баба Кута взе да се кръсти и да дърпа Шегобишко.

— По-далече, сине, от джама... да те не тресне някой гръм. Пустите му *ваджи* — само гледат да им се мерне някой джам — на

парчета го направят.

Шегобишко седеше свит в скута на баба си. Но хич не го беше страх. При всяка светкавица и гръм виждаше белия котел в земята. Сякаш огън се свличаше по жицата... Полека-лека котелът се изпълваше с чудо на чудесата.

— Спиш ли, Шегобишко — разтърси го баба Кута, че се бе умълчал като буба.

— Буден съм, бабо, буден. Радвам се на светкавиците и гръмотевиците.

Тя си помисли: „Голям е вече — ни от куче се страхува, ни от гръмотевици!“

Преваля. И пак изгря слънцето. След икиндия стана така топло и приятно, че не го свърташе в стаята.

Дядо Тошо беше хванал нанякъде с Норка и Ружка. Чу само когато изтрополя каруцата. Кокорбашко се обади от двора. Туктам излезе изпод сушината на коша. Дърветата пак изправиха зелени погледи. Всичко заживя по старому своя мирен селски ден — окъпан и чист. Едничък Шегобишко търсеше лопатата под дърво и камък.

Намери я. Изчака баба му да седне на поляната със съседка Недка „на размумка по икиндия“. И започна да изравя пръстта над котела.

Рови. Изтребва. Изхвърля. Стана вир-вода от пот. Сновеше около олука като совалка край бърдо. Озърташе се да не го види някой.

И о, чудо на чудесата: котелът блесна, пълен до повезлото със светкавици и гръмотевици.

Шегобишко не се побоя. Взе три светкавици — сложи ги в десния джоб; грабна три гръмотевици — пъхна ги в левия джоб. Изведнъж се усети десет пъти по-силен и двайсет пъти по-лек.

Каза си: „Ха сега да видим кой ще посмее да ми бърка в джобовете!“

Щом изхвърли последната лопата пръст, тръгна към стаята да си измие ръцете. Ненадейно нещо го повдигна от земята. Краката му свободно взеха да се мятат из въздуха. И тръгна нагоре-нагоре... „Така е, когато си силен!“ — успокои се той.

Изравни се с комина на къщата. Канеше се да завие над яворака от другата страна на покрива, когато някой го стресна.

— Шегобишко...

— Шегобишко... — прозвуча и момичешки глас.

До Попарко се полюшваха две лилави панделки. Чуруличка махаше с ръце и викаше:

— Къде без нас, Шегобишко... Почакай... да си оставя панделките в къщи. Могат да се закачат на някой облак.

— Хей, хора от долната земя — обади се Шегобишко някъде над комина, — що престъпвате клетвата си и споделяте тайните си с две лилави панделки!

На Попарко му идеше да потъне в дън земя от срам. Но продума:

— За какво сме на тоя свят... Прости ми, Шегобишко... Можем ли да живеем без две лилави панделки! Тя не искаше да ѝ кажа нищо, но не ме остави на мира, докато не ѝ казах всичко.

— О, клетвопрестъпнико — викаше Шегобишко, — ти заслужи да изядеш тая вечер трийсет зарзали.

От дъното на поляната са зададоха Норка и Ружка. Мярна се и калпакът на дядо Тошо.

Шегобишко не дочака да го видят къде се е юрнал по небесата. Насочи се към покрива, ритна няколко пъти с крака и скочи на земята край Чуруличка и Попарко. Те го гледаха изумени и не знаеха какво да кажат.

— По-настрана... по-настрана... Не се доближавайте до джобовете ми. Нали сте чували за някой ударен от гръм!

Попарко и Чуруличка мълчаха. Като разпрягаше конете, дядо Тошо ги наблюдаваше отдалеч. Попарко стърчеше с една рошава глава над тях. „Гръм и огън момче — радваше му се той. — Да е жив и здрав само — много има да хвърчи по света!“

Шегобишко се прибра в къщи — ни лук ял, ни лук мирисал. Вечеря кротко и мирно бобена лютика. Изпи чаша мляко „от черноглава плевенска овца“. И се насочи към леглото. Вече се завиваше, когато баба Кута тръгна към него.

— С панталонките ли ще спиш тая вечер? — укори го тя. — Я се събувай по-скоро.

— Бабо, много ти се моля...

— Какво?

— Ще ги събуя — само не се доближавай до тях! Много ти се моля — продължаваше да я уговаря Шегобишко, — обичам те и искам да си вечна като времената.

Баба Кута се стъписа. Когато дядо Тошо влезе в стаята, тя му сложи паницата с лютиката, почака да преполови канчето и рече:

— Тошо!

Той преглътна залька си.

— Какво?

— Това момче пак са го урочасали!

— Мечка му стара!

Взе канчето и го пресуши до дъно. После каза:

— Само не ми споменавай да го водя пак на оня плътеник!

През това време Шегобишко вече спеше и сънуваше странен сън: из двора е плъзнал страшен врежак, а из него — тиква до тиква. Попарко срязва една от тях, обелва с чекийката си едно колелце. И пристъпя към Шегобишко, но така, внимателно, гледа да не се допре до джобовите му. Окачва колелцето от тиква върху ризата му. Казва:

„Носи честно тоя славен медал! Ти доживя и заслужи да те нарекат «цар на гръмотевиците и светкавиците!»“

ШЕГОБИШКО УКРОТЯВА ЗМИЯТА В СИННИЯ ВИР

На другата сутрин Попарко и Чуруличка едва дочакаха да съмне. За такова чудо като снощното бяха чували само от приказките.

Почти едновременно застанаха, той край единия плет, тя — край другия. Попарко викна: е-хей... Чуруличка изчурулика: е-хей... И за минута главите им светеха като тикви връз плет. Сякаш по команда те се прехвърлиха в двора на Шегобишко и спряха пред прозореца на стаята.

Обут с панталонките, облечен с бяла кенарена ризка, Шегобишко сърбаше попарата си.

— Колко е хубав, когато сърба! — рече Чуруличка.

— Той е чудесен!

— Добър е! — продължи тя. — Ах, какво ли ще измисли днеска?

Още преди да въздъхне Чуруличка, Шегобишко се обърна към баба Кута:

— Дано Попарко и двете лилави панделки не се заплеснат някъде. Що игра ни чака.

Допълни наум: „И страхоти!“

— Тук сме, тук сме — изчурулика един глас отвън.

— Откога те чакаме! — обади се и Попарко. — Хайде, по-бързо с тая попара, че каквато си я надробил...

— Ти няма ли да ядеш?

— Не, цял комат съм взел в торбичката и цяла буца сирене. За всеки случай. Не през час-два да тичам до в къщи.

Дотича към прага Туктам. Облиза се любезно и си помисли: „Не съм суеверен, но тия деца нещо замислят. Когато един закусва вътре попара, а друг го чака вън с торбичка на рамо и две лилави панделки до него — чудати работи има да стават!“

— Попарко, Чуруличке, няма ли да закусвате днес? — покани ги техният приятел.

— Не, не искаме — почти в един глас отвърнаха и двамата.

Щом се показва на прага, те го огледаха: джобовете му бяха издути като топки. Да ги удариш... не, няма да се спукат, ами ще

гръмнат!

— След мен! — даде заповед Шегобишко. — И без много приказки.

Но как можеше да мълчи Чуруличка!

Спотаиха се под навеса на коша. Шегобишко смъкна от гредите едно дълбоко кошле — с него бяха ходили много пъти за риба. Изплетено от върбови пръчки, приличаше на голям леген, дълбок колкото човешки бой.

Шегобишко скова едно дървено магаре, качи се на него и... бух в кошлето.

— След мен! — нареди отново.

Последва го Чуруличка. Чурулик, чурулик — стъпи и тя на магарето, Шегобишко ѝ подаде ръка — и... туп до него.

Кошлето сякаш стана по-голямо. Небето се дръпна нагоре. А когато скочи и Попарко, лилавите панделки не се стърпяха и изчуруликаха:

— Ох, колко е хубаво, че сме трима. Ако искате, може и една песен да изпеем.

— Млък! — срязва я Шегобишко. — А̀ ни е чула баба, а̀ е пропаднал риболовът.

— За риба ли отиваме? — зарадва се Попарко.

— А с кошле... за какво друго се ходи?

— За плява! — обади се Чуруличка.

— Нямаме магарета с нас! — сложи край на разговора Шегобишко.

Чуруличка не млъкна. Тя цвърчеше от радост:

— Знаете ли, ние сме един чудесен самонадеян колектив!

Попарко се зачуди каква е тая дума, мислеше да не я пита какво значи, но сам не се досещаше и не се стърпя:

— Какво?

— Я повтори! — помоли я и Шегобишко.

Без да се смути, тя рече:

— Самонадеян колектив.

— Самодееен, самодееен... — поправи я Шегобишко.

... Докато се водеше тоя спор, кошлето се издигна над коша, мина и над къщата.

Някои хора взеха да се спират учудено по улиците, гледаха нагоре, затуляха с длан слънцето и току викаха:

— Бре!

— Бре!

— Бре!

По-късно видяха, че това не е никакво бре, а нещо друго, и то много по-голямо от три букви. И че някакво чудо се носи по небето, над къщите и явораците.

— Змей е! — шепнеха бабите и се кръстеха.

— Плътеник! — викаха други.

— Върколак!

— Халеевата комета.

— Звезда...

— Абе това не е ли доандеренската лисица? — питаха трети. — Каква опашка от върбови пръчки е проточила!

Дядо Тошо излезе от яхъра. Погледна нагоре. Рече:

— Що ми се струва, че на мойто кошле са порасли криле. От цял час го търся, да дам сено на конете... Ама че плътенишки фантазмагории, мечка му стара!

Имаше и такива селяни, които не забелязваха нищо. Други нямаха време да вдигнат глава: на къра кипеше усилена полска работа. Само от дръндарската кошара изблея виторог овен. Блееше уплашено, защото предполагаше, че това е Орела: ей сега ще се спусне и ще подгони агнетата да ги прави орлета.

— Бе-е — викаше той и бе готов да даде рогата си, но да не допусне такъв позор.

— Какво гледате? — кресна старши полицейският стражар Лазар, наречен Жабара. — Не виждате ли, че това са някакви малчугани, които са литнали към Криволичи за жаби.

Той седеше в селската кръчма, пиеше бира и закусваше с жаби — любимото му ядене сутрин, на обед и вечер.

Двамата общински стражари Туртака и Кривака застанаха мирно до него. Започнаха да докладват:

— Две момчета и две лилави панделки в едно кошле! — изрева Туртака.

— Шегобишко, Попарко и Чуруличка — уточни Кривака.

— Насочват се към Синия вир. Вървят близо до него.

— Хвърчат, а не вървят!

— Какво да правим? — попита Туртака.

— Не знам!

Общинският стражар не се предаваше:

— Да ги поставим под подозрение?

— Под наблюдение? — уточни Лазар Жабара. И се ядоса: —
Човек си обърква понятията с такъв като тебе.

— Мога ли да кажа нещо? — поиска разрешение Кривака.

— Кажи!

— Бих им ударил по един кривак... и тогава да видиш дали ще
смее някой да лети с кошле.

Да оставим този разговор да продължи без нас и да видим какво
ставаше по това време в кошлето.

— Ами ако паднем сега на земята! — осмели се да попита
Попарко. Видя, че някаква сянка тичаше подир тях.

— Не се бойте! — каза Шегобишко и се хвана още по-здравио за
двата джоба. — Няма нищо страшно.

— Олеле! — изпищя Чуруличка.

— Олеле! — подкрепи я Попарко.

— Какво има? — заозърта се Шегобишко.

— Олеле!

— Олеле!

— Какво има?

— Олеле, ако паднем... — продължи да трепере Чуруличка.

— Олеле!

— Какво, ако паднем?

— Кой ще ми даде *милицинско*?

— За какво ти е *медицинско*? — поправи я Шегобишко. — Нали
училището свърши. Чак наесен ще тръгнем отново.

— О, вярно — поуспокой се Чуруличка, — съвсем забравих, че
нашият *фикус* скоро си получи свидетелствата.

— Випуск, Чуруличке, випуск!

Дори недочу последното изречение: долу, край Синия вир,
тичаше ту натук, ту натам Туктам и махаше тревожно с опашка:
„Хайде бе, деца, изгоря ми душата за вас! Къде изхвърчахте по небето
на детството!“

Тримата се сепнаха: в средата на Синия вир се плъзгаше като по стъкло *змията* — тънка и гъвкава, коварна и алчна.

Цяло село говореше за нея. Овцете се страхуваха да пият вода от реката. Кучетата прескачаха от бряг на бряг. Децата се плашеха да се къпят. Старши полицейският стражар много обичаше риба, но заради нея премина на жаби. С това си спечели и новото име — Жабара.

Шегобишко отдавна ѝ се канеше да я пипне за гушата. А тя се изплъзваше от ръцете му. Дори веднъж настъпи опашката ѝ. Тя се откъсна. Баба Кута му каза: „Ще израсте, сине: злото и опашката на змията растат еднакво бързо!“

Щом пъхна светкавиците и гръмотевиците в джоба си, първата му мисъл беше: „Ще я пипна аз — вече няма да ми избяга!“

Попарко и Чуруличка нищо не знаеха за вчерашната му закана. Напълно се бяха поуспокоили или привикнаха с тоя невероятен летеж. Беше и красиво, и страшно.

Кошлето започна да се спуска. Шегобишко го направляваше така, че да кацне точно върху брега на Синия вир.

Съблякоха се по гацета. Чуруличка остана на брега. Взе торбичката с хляба и сиренето на Попарко.

Шегобишко даде знак на Туктам: „Влез, преплувай от бряг до бряг. Виж дали е студено!“

Туктам тръгна оттук и стигна дотам, а оттам се върна дотук. „Добра е — кимна с глава той и посочи с опашка към водата. — Ще падне голям риболов!“

Двамата се насочиха към крайбрежната върба. Натопиха се до кръста, потънаха до шия. Шегобишко пое въздух, гмурна се и десетина секунди не се появи.

— Олеле! — изпищя на брега Чуруличка. — Удави ли се това момче!

Тоя глас накара Попарко да потрепера. След миг водата се залюля, блисна към брега, а в средата изплува златистата глава на Шегобишко, посипана със златни капчици.

Попарко изнесе първото кошле с риба. Изсипа го на тревата. Няколко кленчета взеха да се мятат по зелената трева. Имаше и две каракушки. А една мряна отваряше устата си — въздух не ѝ достигаше.

Изнесоха още едно кошле, друго. Тревата край брега побеля от кленчета и беловарчета. Чуруличка беше приклепнала край тях и ги разглеждаше едно по едно. Говореше им нещо, когато изведнъж... о, ужас... Попарко профуча край нея като куршум.

— Олеле! — врецеше той.

— Олеле! — хукна след него и Чуруличка.

— Олеле! Змията...

— Майчице мила!

Всичко разбираше Туктам и беше готов да литне след тях. Но преди това забеляза как Шегобишко вдигна кошлето и ни косъм не трепна на главата му, когато видя, че нещо святка като стоманено въже в кошлето. „Дръж, дръж!“ — замахна с опашката си той.

Шегобишко държеше здраво кошлето и гледаше змията право в очите. А когато една змия се гледа право в очите, тя престава да бъде змия. Нещо повече: тя се сви на дъното и запримица като ударена от гръм.

Светкавица ли я ослепи, гръм ли я удари — това Туктам не можа да си обясни.

Шегобишко протегна ръка и я хвана за шията. Дългият ѝ език приличаше на вилица. Ссс-sss-ssss-sss — съскаше тя и караше да треперят на брега Попарко и Чуруличка. След малко те се посъвзеха от страха ѝ се върнаха да помогнат на своя приятел.

— Хвърли я веднага! — викаше Чуруличка.

— Бягай! — съветваше го Попарко.

Туктам се надигаше на лапи: „Ни тук, ни там — дръж здраво за гръцмуля — и това е!“

— Сsss-ssss-ssss-ssss-ssss — продължаваше да съска тя и се увиваше около ръката му като гривна.

— Стига си съскала — погледна я право в очите той, — никога не съм обичал подсказвачите!

Отмота се от ръката му. Той я отпусна и тя плъсна като жаба във вира. Идеше ѝ да си смени кожата от срам.

От тоя ден Шегобишко каквото решише, това вършеше. Вече никой не се опитваше да му подсказва какво да прави.

Извадиха кошлето от водата. Наведоха се да приберат и рибата. И... о, чудо — ново и неவிждано. Ами сега? Само една пъдпъдурка лежеше по корем. В едното ѝ око се оглеждаше Синият вир.

Наблизо нещо прошумоля. Мярна се дълга пухеста опашка. Туктам изляя натам и хукна да я гони. В шумака към доандеренската урва бягаше доандеренската лисица.

ШЕГОБИШКО ХВАЩА ДОАНДЕРЕНСКАТА ЛИСИЦА

— Опашката ще ти отрежа, да знаеш! — закани ѝ се Шегобишко. Тя изквича като куче. Само Туктам разбра пумите ѝ: „Няма. Няма.“ И си помисли: „Ще те пипна край кокошарника, ще те пипна — няма да ми избягаш!“

Тримата стояха и гледаха към гъсталака. За миг се объркаха: лисици ли да гонят, риба ли да ловят!

Попарко се наведе, взе в ръка пьдпъдурката:

— Една е, но ще ни стигне!

Знаеше, че сиренето в торбичката беше цяла буца, а в шумака щяха да намерят и диви ягоди. Такава закуска — сирене, диви ягоди и една пьдпъдурка — щеше да приготви, дето и цар Пишман не е виждал. „О — продължи да си приказва наум, — само да ни види, дълго има да се пишманосва, че е станал цар!“

Извади кибрита, взе една клечка и ха да я запали... През това време Чуруличка беше събрала съчки и сухи треви, струпа ги край брега. Какъв огън щеше да лумне — за чудо и приказ!

Попарко допря клечката до кибритената кутийка и така замръзна на мястото си:

— Не драскай! Не смей да драскаш!

Зад близката туфа имаше човек.

— Ха си запалил огън, ха си подпалил шумака!

Беше селският пьдар Карамел Му. Пушката му стърчеше на рамото като тояга.

— Цял ден вече ви дебна — излезе той иззад храста, — бре, викам си, тия, дето са полетели с това кошле, огън ще палят! Къде минат, гръм и мълнии ще бера след тях.

Шегобишко опипа и двата си джоба. Всичко беше в ред. Светкавиците и гръмотевиците мируваха, още не беше време да ги пусне в действие.

— Ние наужким — обърна се той към Карамел Му, — само тренираме.

Карамел Му се зачуди. Тая дума го затрудни.

— Какво тренирате — уж между другото попита той, — не виждам тук никаква топка.

Това „тук“ долови и Туктам и замаха с опашката: „Как да не виждаш, че съм тук, а какво ще кажеш, ако бях там!“

— Дебнем доандеренската лисица!

— Абе и вие сте едни лисици, ами не ги приказвайте такива.

— Мечка му стара, ако те лъжем — настояваше на своето Шегобишко, — тоя път без малко да я подпалим.

Карамел Му нищо не разбра, прибра кибрита и се запъти към къра.

— Какви приказки от *Хешеразада* му разказваше? — попита Чуруличка, когато пъдарят дотолкова се отдалечи, че да не може да ги чуе.

— Чуруличке — отвърна й Шегобишко, — това не бяха приказки от Шехеразада, ами самата истина. Утре ще видиш.

— Ох, гладна съм! — оплака се тя.

— Олеле, и аз огладнях — извика Попарко.

— Олеле, гладен съм като вълк — затича край брега и Шегобишко.

С викове, с игри, с песни — само след половин час и тримата лапаха с такъв апетит от дивите ягоди, сиренето и дъхавата житена питка, че ако тогава някой от вас беше минал край тримата, нямаше да се удържи да не седне на трапезата им.

— Всичко е чудесно! — хапна и последната ягодка Шегобишко. И добави: — Шегобишко, Шегобишко, трябва ти една клюса!

— Какво е това *клюса*? — полюбопитствува Чуруличка.

— Сядай в кошлето и повече — нито дума.

— Какво е... — искаше да попита и Попарко.

— Казах — тръгвайте... и нито дума. Сигурно дядо Тошо е потеглил вече с Норка и Ружка да ни търси.

Тримата полетяха към село. Свечеряваше се. Никой не забеляза, когато се разделиха на поляната пред Шегобишкови.

— Утре в седем! — заповяда Шегобишко.

— Утре в седем! — повтори Попарко.

— В седем и петнайсет — обади се Чуруличка, — че докато си направя *фри... сурата*.

Шегобишко не се стърпя:

— Все ги приказваш едни, ще ме скъсаш от смях. Лицето ти е като ябълка хубаво, но щом искаш да си направиш и фризура — двайсет минути имаш от мене!

Когато приближи къщата, чу гласа на баба Кута:

— Боже, боже... отиде ми белият котел.

— Мълчи бе, жена!

— Да ти опустее и радиото, и всичко... няма в какво вода да си наля сега.

— Ама... мечка му стара. Ще ме изкараш из кожата...

— С тоя твой цар Пишман — пишман да стане човек!

Дядо Тошо смекчи гласа си. Колкото и да се заканваше, че ще направи това или онова, че ще излезе от кожата си и не знам още какво, беше добър и работен човек и никога не пречупи думата ѝ на две.

— Нали трябваше да го заземя!

— Да го заземиш ли — продължаваше да се ядосва тя, — отиде ми най-хубавият бакърен котел!

Шегобишко се вмъкна на пръсти. Без да го забележи, баба Кута отиде към кандилото, прекръсти се три пъти и се обърна към дядо Тошо:

— Море да го заземят тоя, дето не си затваря устата, къде аз знам. По цяла вечер ушите ти са като на фуния.

Беше краят на упрека. Направеше ли три пъти кръст, баба Кута млъкваше и нямаше сила, която можеше да я накара да продължи.

— Мечка му стара! — промърмори дядо Тошо и седна с Шегобишко да вечеря.

Не попита внука си какво прави през деня.

Шегобишко легна, сгуши се — въздухът, слънцето и веселите игри го приспаха веднага.

Три пъти през нощта Чуруличка става и повдига пердето — дали не се е съмнало вече. Навън грееше такава месечина, че втория път ѝ се стори: от прозореца на Попарко някой също надничаше.

Когато заспиваше, каза насън „клюса“, но никой не я чу.

Рано заранта Попарко намери кълчищен чувал, Чуруличка смъкна от стряхата една връв червени сухи чушки. Потърси и копралята, с която баща ѝ ходеше на оран.

„Дали не забравих нещо!“ — питаше се тя сутринта. И погледна още веднъж бележката, написана снощи. Когато се разделяха, Шегобишко нареди: „Ти ще вземеш това, ти това, а всичко останало — аз!“

— Ами ключата! — попита тогава Чуруличка.

— Оставете я на врял и кипял в тия работи човек!

Къде е врял и къде е кипял, не й стана много ясно.

— Готови ли сме! — изгледа ги Шегобишко и двамата. — Да не забравим нещо?

— Кибрита, кибрита — удари се по челото Попарко и развя шарената си риза към къщи. Като се върна, рече: — Нали тоя Карамел Му цяла нощ ме стряскаше насън и викаше: „Не драскай... не драскай!“ Когато се събудих, що да видя — така съм одраскал стената, че едва се очистих от варта.

Тримата се огледаха, снижиха се край оградата от тараби, завъртяха се за малко под бялата черница. Там Шегобишко викна ей тъй — ако има някой наблизко, да го чуе:

— О, така ми се ядат дуди, че цяла нощ не можах да спя. Дори по първи петли ставах да си похапна няколко. Да знаете преди съмнало колко са сладки!

Никой не се обади. И яхърът беше пуст. Иначе, щом чуеха гласа му, Норка и Ружка пръхтяха дълго, а Туктам въртеше опашка: „Искат да ги откараш на паша!“

Шегобишко се озърна и видя опашката на Туктам. „Не ми е за паша сега — махна му заканително с пръст, — толкова полска работа има още, а ти ще ми говориш за паша!“

Минаха през реката. По лесата, единственият мост между двата бряга. Някои от талпите бяха изчезнали и на две-три места Чуруличка без малко да цамбурне във водата.

— Олеле, страх ме е! — викаше тя.

Подаваха й ръка, Попарко й пазеше страха отдясно, Шегобишко отляво.

— Олеле, загивам! Дръжте ме!

Шегобишко се ядоса:

— Защо не си остана в къщи? Къде се е чуло и видяло — момиче лисица да лови.

— И то доандеренска! — обади се и Попарко. И той вече губеше търпение от това дълго минаване „през една нищо и никаква река“, но не го изрече. Само му мина през ума.

Пръв пристигна в доандеренската урва Туктам. И там, пред дупката на доандеренската лисица, вдигна такъв облак от кокоши пух, че тримата, когато преваляха билото на хълма, започнаха да викат:

— Гледайте, гледайте — облак от перушина!

— Лисици ли ще ловим, пухени възглавници ли ще правим!

— Чуруличке — прекъсна я Шегобишко, — възглавници се правят от гъши пух, а не от кокоша перушина.

— Аз не съм слушал за лисица в гъшарник!

Това беше Попарко.

Чуруличка прие обясненията, без много-много да мисли за тях. По-важно беше, че пристигнаха пред дупката на доандеренската лисица. Наоколо дъждовете бяха изровили дълбока урва, пръстта жълтееше. Оттук старите жени вземаха хума за миене на коса и за сапун. Веднъж и майка ѝ я изми с тая „жълта кал“ и косата ѝ стана мека, мека, по-мека от перушина.

Шегобишко се разшета, огледа всички шубраци и туфи. Един стар дъб — висок и могъщ — разстилаше шатъра си наблизко. Земята долу жълтееше от изпопадали жельди. Имаше следи от диви прасета. „Прасето — помисли си Шегобишко, — ако не хапе жельди, не е диво прасе!“

— Тук, тук — викна той и Туктам веднага дотича до него. — Не викам теб, а Попарко.

— Това ли е скритият вход? — попита Попарко.

В краката му чернееше малък отвор, полузарит с шума и изгорели треви.

— Това е! — отвърна Шегобишко. — Сложи тая клюса тук и се дръж като юнак!

— Олеле, страх ме е! — чу се наблизко познато чуруликане.

— Штт... тихо — закани се с пръст Шегобишко, — ако още веднъж чуя тая дума олеле, няма да ме познаваш вече. Казах ти снощи, да си седиш при куклите и разните там парцалчета.

— При скъпоценностите! — уточни Попарко.

— Ти много да не знаеш — сбърчи вежди към него Шегобишко. — Казах ти да държиш клюсата.

Шегобишко още веднъж отвори железния нашийник, затвори го, провери дали се заключва добре. Чу се щракане на желязо.

— Ей така — обясни на Попарко, — щом си подаде лисичата глава, щракни ключалката. А за да не избяга, дай да вържа синджира за колана ти.

— Ами ако ме повлече към дупката? — смутено промълви Попарко.

— Не се бой... Я се погледни какъв си мъж, а в тая дупка най-много петел може да влезе.

След това се обърна към Чуруличка:

— Дай плътника отпред!

Ставаше дума за чувала.

Разтвори го. Ушит наскоро за воденицата, корав и ухаещ на кълчища, той почти покри отвора на лисичата дупка. Туктам подскачаше като пощурял наоколо, радваше се: „Отдавна не съм гонил лисица. И то доандеренска!“ И така махаше с опашка, че ако тя беше ветрило, вихрушка щеше да се извие над тях.

— Я виж ти сега — говореше Шегобишко — как щях да забравя, дай чушките.

Подадоха му дългия наниз. Той отмести чувала и с копралята, по-дълга от тояга, намести цялата връв в дупката. Нахвърля след нея съчки и суха трева, и шума от стария дъб.

— Това е — изправи се той и изтърси колене от пръстта. — Сега внимание, господа!

Един фокусник казваше така на панаира в града, преди да започне поредния си номер. Почти беше го забравил какво правеше, но това „сега внимание, господа“ не излизаше от ума му.

Попарко и Чуруличка стояха на десетина метра един от друг. Чакаха със свити сърца да започне чудото.

Шегобишко нареди:

— Ако избяга към теб, пускай ключалката и се дръж здраво за храста, побегне ли към нас с Чуруличка — моя работа е това. — Помълча малко, направи фуния с двете си шепи, сложи я на устата си и викна: — Внимание, господа!

В урвата отекна неговият глас. Някъде долу, към ливадите, още три пъти се претърколи ехото: „Внимание, господа!“

Продължи:

— Доандеренска лисицо, я излез да видиш каква кълчищена рокля съм ти приготвил! Тръгвай, кумице, че те чакат на сватба!

— С печена кокошчица — обади се Попарко.

— С пъстропери петлета! — рече Чуруличка.

Джафна и Туктам: „Излизай! Излизай!“

Лисицата се спотайваше отвътре като лисица.

Слушаше как викат навън. По едно време някой се обади, че я няма — може би е отишла до реката да пие вода. Но през един процепа на дупката тя видя как кучето Туктам — стар неин познайник — махна с опашка, че е „тук, тук!“ Апетитният мирис на пролетна ярка му подсказваше, че тя преди малко сладко-сладко е закусила и сега, изтегната в леговището, дреме без грижи и мисли в лисичата си глава.

— Дай кибрита! — чу да казват навън.

Долови шум от драскане на клечка. Замириса на барут. Не беше дядо Тошо. Той палеше лулата си с огниво и прахан. Ами сега? Надникна през входа „откъм двора“, черния. Видя нашийника. И друг път я бяха дебнали с него. Тръгна към главния вход — за гости. Какви ти гости! Оттам се стелеше дим, замириса на шума и сено, нещо взе да я гъделичка по носа, залютя ѝ.

Тримата лисичари взеха да кихат. Чуруличка беше избрала найлютия пипер. „Откъде да знаем кой по не люти!“ — кашляше тя и обясняваше на Попарко, който ѝ се заканваше с ръка: „Къде ги намери тия чушки“. И потръпваше, загледан в ключата.

Шегобишко стискаше чувала от единия край, Чуруличка — от другия. Струваше ѝ се, че ако лисицата изхвъркне към чувала, нямаше да я намерят в шумака. Ала не смееше да извика „Олеле!“

Туктам настръхна. Козината му се обърна напред. Ушите му щръкнаха като антени. „Иде, иде — махаше той. — Сега, сега... след малко. Внимание, господа...“

Шегобишко поглеждаше Туктам и разбираше всичко.

И... о, чудо на чудесата. Като видя, че ключата лежи като пръстен край малкия вход към гората, лисицата затвори очи, мина през огън и дим, козината ѝ пламна... И бух... в чувала.

— Олеле! — извреця Чуруличка.

Шегобишко се държеше като лъв, не се предаваше. Падна възник, претърколи се, а чувалът — върху него. Да загинеш от страх. Туктам дотича и със зъби го свлече на земята. Момчето рипна, изглеждаше като шашардисано. Съвзе се. А Попарко вече държеше чувала от другия край.

Шегобишко опъна връвта, завърза я два пъти на клуп. Чак сега отвори уста да си поеме дъх.

— Ето какви лисичи работи стават в доандеренската урва! — рече той, като дойде на себе си. — Най-последно и нашите кокошки да видят бял свят от този вампир с опашка.

После усука лисицата през чувала с една пръчка. От страх и вина тя дори не изскимтя.

Като видя, че всичко е „минало и заминало“, Чуруличка слезе от дъба и най-спокойно започна да събира жельди.

— Ще си играем на ашици!

Така тихо го каза, че двамата не разбраха за какво ѝ са те.

Опитаха се да носят чувала — нищо не се получи. Оттук-оттам — спъваха се те. Не ставаше.

— Я го дайте на мен! — чу се глас като гръм.

Отстъпиха назад. После тръгнаха. Най-пред — Шегобишко. Поопипа джобовете си, духна си на ръцете, хвана чувала за ушите и го метна като светкавица на гърба си. Кихна веднъж, понеже опашката на лисицата стърчеше навън повече от метър и го закачи за носа.

— Поне я придържай — обърна се към Чуруличка, — като не знаеш как да се справиш с една нищо и никаква доандеренска лисица. Дръж тая опашка, а на рождения ти ден ще я имаш за шал.

Баба Кута седеше пред портата със Съседка Недка, хортуваха си. С дясната ръка въртеше вретеното. Щом ги видя — Туктам най-отпред, след него Шегобишко с чувал на гърба, до него Чуруличка маха

някаква къделя да му прави ладовина и накрая Попарко, — тя изпусна вретеното, плесна с ръце и взе да се вайка:

— Ох, на баба мливарите... Колко пъти казвах на Тошо да отиде на воденица, а той с тоя пусти Пишман... време не му остава да смеле ярма за кокошките.

ШЕГОБИШКО ОТЛЕПЯ ОТ НОЩВИТЕ РЪЦЕТЕ НА БАБА КУТА

Тримата се спогледаха. Напуши ги смях. Още малко и а̀ да избухне Чуруличка и да изчурулика какво чудо са направили днес, но видя, че Шегобишко смръщи вежди.

— Имаше много мливари — някак разсеяно подхвърли той, — кой ярма, кой зоб, други — брашно... Затова се забавихме.

Едва се дотътра до хамбара. Попарко изтича да му отвори. Хвърли чувала връз другите плътници, пусна резето, изтри с ръкав потта от челото си и въздъхна:

— Попишкият змей да беше, нямаше така да ми тежи.

Литнаха към Чуруличкини да оставят копралята. Приличаха на врабчета, които, разтворили криле, пърхат-пърхат над топлата земя.

Свечеряваше се. Пред портата изцвилиха Норка и Ружка. Падаше мека юлска вечер — пълна с щурци и мирис на петровки.

Баба Кута отвори едната порта, след това другата. Свали празното бъкле от каруцата, прибра и торбичката за хляб. Каквото беше останало в нея, даде на Кокорбашко, който се провираше под корема на Норка и светеше като пламък.

— Иш, момаа палио — караше му се баба Кута, — ще те смачкат като царевично зърно!

— О — затюхка се дядо Тошо, — мечка му стара макар: добре, че ме подсети. Откога се каня да дам зоб на конете, ама все се улисвам в друго.

— Ми с твоя Пишман време не ти остава да мислиш! — напомни му тя.

Той не отвърна. Нямаше настроение да се разправя тая вечер. „Какво пък — мислеше дядо Тошо и ситнеше към хамбара, — заземих го, не пращи вече... Сега говори ясно като флигорна... Бе то и радиото си иска майстора. Като го пуснех по-рано, как да разбере светкавици и гръмотевици ли се преплитат някъде, или Пишман фъфле като пелтек!“

Вдигна резето. Направи две крачки. Упои го мирис на брашно и трици, блъсна го в гърдите дъх на узрели ниви, на кехлибарена царица. Сумракът се стелеше гъст и той, като опипа с ръце два-три плътника, реши, че в този, пълния, дето бе сложен най-отгоре, е зобта на конете.

Сграбчи го с две ръце и го хвърли през рамо.

Приклезна.

Стори му се възтежък, без малко не извика: „Мечка му стара!“ Чу се само „Бре!“

После продума:

— Овлажняла е... Тоя дъжд преди два дни щеше да ни разкисне. Зобта е станала тежка и хлъзгава.

Изправи се. Мустаците му за миг щръкнаха. Стори му се, че нещо шавна покрай врата му.

— Майски бръмбар ще да е — рече си той, — вече сме юли, а той не си затваря крилето!

Опита се да тръгне. Плътникът се залюля и дядо Тошо едва не падна на пода. Добре, че се подпря с ръка на стената.

„Не съм пил — и дъхна, за да се увери, че от снощи не е пипал канчето. — Къде ти време при толкова работа по къра!“

— Куто... Кутоо — викна той.

Тя шеташе по двора: кокошките да затвори, на прасето да даде храна, Туктам да върже. Чу го и се обади от кокошарника:

— Почакай малко... да прибера Кокорбашко, че тая пуста доандеренска лисица ще ни остави без тамазлък!

— Остави тамазлъка — викаше той, — ами по-скоро донеси лампата!

Усещаше, че мравки го лазят по гърба. Нещо мърдаше в тоя плътник. Зобта шаваше като жива.

Намести плътника да виси на рамото му и дръпна с ръка левия мустак. Ощипа и десния.

— Не сънувам, мечка му стара! Буден съм като лисица.

Едва изрече последната дума, и чувалът се свлече по гърба му. Нещо изляя като диво куче в краката му. Настръхнал и ужасен, дядо Тошо подскочи до тавана, извреця като яре, строполиха се няколко чувала край него. Докато разбере какво става, тупна надолу с главата в бялото брашно.

— Олеле — викаше той, — в тоя плътник има плътеник! Леле божичко, вампир държах на гърба си.

Баба Кута загръщаше с престилка лампата — да не я духне вятърът — и бързаше към хамбара. Чу, че падна нещо, писъците на стареца долетяха до нея. Та си помисли, че се е спънал на прага, и а-ха да изрече: „Нали от твоя Пишман нямаш време и един фенер да закачиш в хамбара!“

— Кутоо... — гласът му излизаше като издън земя — Кутоо... и мене вампираса с тая твоя Нинашка, вампирите да я вземат!

Като видя, че той рита в бялото брашно, затича напред, но се спъна на прага, лампата отхвъркна. Счупените парченца звъннаха като звънчета по шията на гергьовски агнета. Идеше му да изблее от страх.

— Къде си, бе човек! Какво става с тебе? Що дириш в брашното...

Искаше да му подаде ръка, да го измъкне — побелял до ушите, но усети, че нещо шава в краката ѝ, квичи или лае: нямаше време да разбере какво става.

— Иш, натам, иш, насам — изкрещя тя и се понесе право към поляната, за да търси Съседка Недка.

Насреща ѝ се зададе Шегобишко. Спря изненадан, разтърка очите си и не можа да повярва: баба Кута летеше по-бързо и от Чуруличка. И викаше, като размахваше ръце ту насам, ту натам:

— Иш, насам, иш, натам... нищо тука не знам!

— Бабо, бабо — дръпна я той за ръкава. Така се бе затичала, че кенарът остана в ръката му.

— Чуваш ли, бабо — викна още по-силно Шегобишко, — аз съм, не ме ли чуваш?

Чак сега го забеляза. Върна се две-три крачки... Започна да го прегръща. И да нарежда:

— Ох, на мама сс... — щеше да каже *сирачето*, но си спомни, че той не искаше да го нарича така — ох, на мама синчето — викаше тя и го целуваше по главата, по лицето.

— По-настрана, бабо — помоли я той и се отмести: джобовете му бяха пълни догоре... — Какво е станало, чуваш ли?

— Мамино, маминоо юначе — изреждаше тя, — дядо ти Тошо... ах, как не вярваше в плътеници и вампири, а сега жив плътеник го е затиснал в хамбара. Плътеникът се е скрил в плътника... и само Нинашка ще оправи тая вампирска работа.

Като чу за Нинашка, Шегобишко си спомни за кучешкия кокал, който облиза, когато му бая тя. Сега не беше време да споменава за нея.

— Какви ги приказваш, бабо? Стига с тия твои плътеници и вампири! Кой вярва сега в тях! Дядо... дядо — изрече той и затича към хамбара.

Тя се повъртя на място, но като видя, че момчето хич не беше го страх, тръгна натам, макар и по-бавно. Влезе в къщата да търси друга лампа.

Шегобишко с един скок се намери в хамбара.

— Не ме пипай... не смей! — извика старецът, като помисли, че това е страшилището, дето беше нарамил преди малко. — Ще те удавя... в брашното, плътенико ниеден.

— Аз съм, дядо, аз! — смееше се Шегобишко. — О, какво може да направи една доандеренска лисица... Не се бой!

Дядо Тошо се посъвзе. Престана да трепере. Поотърси брашното от лицето си. Последната дума на Шегобишко проблесна в ума му. Няколко пъти се беше канил пред него да ходи да я хваща с чувал и люти чушки, и сега...

— Сега, дядо, ох, ох, ах — смееше се момчето, — няма никакви плътеници и вампири. — Я ела и виж как кротко лежи край коритото. Де и Кокорбашко да беше в плътника — нямаше да има по-щастлива кумица от нея. — След малко рече като мъж на осем години: — Пипнах я най-сетне днеска.

— Какви ги правиш ти — нахока го дядо Тошо, — защо не казваш, ами щеше да ми изхвъркне сърцето.

— Живи ли сте? — питаше от прага баба Кута. — Хей, живи ли сте. Сложила съм да ви лея куршум!

— Я остави тия твои куршуми — сгълча я дядо Тошо, — ами слагай нощвите да месиш, че съм гладен като вълк.

— Колко си хубав, дядо! — гледаше го Шегобишко. — Такъв побелял не съм те виждал никога.

После им разказа къде е ходил, какво е правил с Чуруличка и Попарко, какво добро е сторил за селските кокошки и петли.

— Голям подвиг си извършил, сине! Само че... казвай навреме. Иначе щеше да ме погубиш млад и зелен. Ох, на дядо юначето!

Изтърси мустаците си от брашното. Прегърна го, а след това го целуна по челото. На Шегобишко се стори, че на челото му остана звезда.

Баба Кута пресе брашното. Стопли в синьото канче вода. Обърна нощвите. Забърса ги с месала. Отвори долапа, извади огрибката. Кандилото светеше, лампата мъждукаше, в стаята се насели мека и топла вечер. На печката къкреше гърнето със саламур от пролетешно пиле.

— Щяхме жива да я изгорим! — досети се по някое време Шегобишко. — Само още минута да беше останала в леговището!

— На когото е съдено да се удави — обади се дядо Тошо, — няма да изгори!

Повече не говориха за лисицата. Момчето се завъртя край нощвите и не отдели очи от ръцете на баба Кута. Помагаше ѝ да меси, като от време на време сипваше по малко топла вода. Дядо Тошо

поглеждаше към канчето и като видя, че скоро няма да го получи, тръгна и без него да се *разтълче* до мазата.

— Сипи, сине, сипи — подканяше баба Кута.

Загледан в игривите пламъци в огнището, той се унесе и трябваше да го подсещат да капне две-три капки вода.

— Клисав е още — говореше на себе си баба Кута, — ха, сега стана по-дъхав... Сипи, сипи... Ето я вече с душа... тая пита честита.

Вън грееше месечината. Всяка звезда беше малка пита, търкулната по небето. Идеше му да яхне ластунка и да я подгони, докъдето му видят очите.

— Сега ще я сложим в огнището — шепнеше в душата му познатият глас, — ще я заринем с жарава, а тя ще тръгне да обикаля пътища и кръстопътища, ще мине през нивите, ще види овцете в дръндарската кошара, ще стопли с ръце вечерта и хоп — когато сложим синията, ще се търколи върху нея като златна пара.

Шегобишко се виждаше на нивата. Тичаше след питата като след колело. Не... това е сърпът, с който жънеше баба Кута... После месецът се надвеси над прозореца, освети нощвите, огря синията. Шегобишко погледна натам и какво да види: баба Кута не месеше, не говореше вече нищо, ръцете ѝ лежаха, залепени за нощвите.

— Бабо — обърна се Шегобишко, — бабо, за що не месиш?

Тя мълчеше. Седеше на трикракото столче огряна от месечината, загледана в огнището, неподвижна.

Дъхът му запря. „Какво ѝ стана!“ — заоглежда се той.

— Бабо, защо не месиш? — попита я пак.

— Не мога, сине... остарях! Ръцете ми се залепиха за тия нощви. Тъй и ще ме погребете.

— Моля ти се, бабо, не говори така. Стига ми една звезда на небето.

— Звездите са много, сине! Я ги погледни.

Той пак се помъчи да отмести ръцете ѝ. Влезе и дядо Тошо. Шегобишко го погледна тревожно.

— Срасна се с нощвите, дядо! — извика той.

— Затова и всяка вечер ядем топъл хляб.

— Какво ще правим сега? — зачуди се Шегобишко.

— Нищо!

— Но, дядо... как така нищо!

— Така... ще свалим гърнето със саламура, ще хвърлим хляба в огнището, тоя хляб, дето всички го ядат, но много малко хора го месят.

Дядо Тошо му подаде огрибката. И посочи нощвите.

— Огреби ги, сине, огреби — и всичко ще бъде наред.

Той огреба полепналото тесто, хвърли два пъти с шепите си брашно, наведе се оттук, духна оттам — и когато се изправи, беше набрашнен от главата до петите. Видя как баба Кута вдигна ръце и го прегърна, такъв бял и хубав, топъл и дъхав хляб.

— Най-сладкият ми залък! — шепнешком издума тя.

Когато тримата вечеряха край огнището, той дълго мислеше: наистина ли се бяха залепили ръцете на баба Кута, или тя беше забравила да ги вдигне оттам! Като си припомняше близките няколко години, тя все седеше край нощвите с набрашнени ръце. Толкова дълго се навеждаше там, че не можа да си я спомни на друго място.

— Бабо — сви се до скута ѝ той, — искам да спя при тебе!

Тя го погали по главата, щипна го по бузките. Започна да прибира синията.

Пропя петел.

— Кокорбашко се обажда! — тръгна навън дядо Тошо. — Май е подушил, че наблизко има лисица.

ШЕГОБИШКО СПИРА НОРКА И РУЖКА И ВЪЗДЪХВА ДВА ПЪТИ

С фенер в ръка дядо Тошо влезе в хамбара. Огледа плътниците. Единият от тях шаваше като жив.

— Мирувай, хайде холан — ритна го той, — не стига, че ми изкара акъла, ами сега няма да дадеш и на Кокорбашко да спи.

Подхвана плътника с ръце. Метна го през рамо. И го понесе навън.

Няколко кокошки изкудкудякаха.

— Сокол ще да е минал тъдява! — помисли баба Кута. — Добре, че затворих пиленцата.

— Какъв сокол — попита Шегобишко, който се гушеше под ръката ѝ като пиле под крило.

— Никакъв — отвърна тя, — така ми се стори. Спи!

Влезе дядо Тошо.

— Дядо — обади се в тъмното Шегобишко, — какво прави лисицата?

— Не е зле, топло ѝ е в хамбара, та я изнесох да пренощува в каруцата.

— Кога ще я бесиш, а, дядо?

Преди години дядото се беше заканил, че ако я хване, ще я обеси нагоре с опашката. Винаги, когато станеше дума за нея или че някоя кокошка пак е потеглила на *пътешествие* към доандеренската урва, момчето все си представяше как една лисица виси, обесена върху най-ниския клон на стария дъб. И то нагоре с опашката! А около нея са се събрали всички кокошки на селото и кудкудякат: „Обречените на смърт те поздравяват.“

— Няма да я беся — чу в тъмното, — ами, ще си мърся ръцете с тая мърцина! Ще я хвърля утре в Синия вир. Язык само за чувала... Още на воденица не съм ходил с него!

Скоро заспаха. Месечината стана още по-ясна. Укроти се лисицата. Хладнината я приспа. Толкова страх изпита вчера, че не щеше и да помисли за пъстропери кокошки и глупави пилета, дето

разбират само от една дума: кът... кът... кът. И после — дръж за гушата.

Сви се в чувала като лисица, без капка мисъл за утре. „Каквото опашка покаже!“ Изскимтя и потъна в дълбок лисичи сън.

Някъде след полунощ стана нещо страшно. Само Кокорбашко го зърна. Настръхна му перушината. Но не се обади. Това не беше лисица, нито лисугер. Не беше и плътеник. Усецаше, че му мирише на лисица, но какво — сянката, която се спусна от бряста, беше дълга, ходеше на два крака.

Ами сега какво да прави! Да кукурига ли! Погледна към прозорчето. Небето — синкаво и звездно. Нямаше я само Зорницата. Не беше още петляно време. Петелът затова е петел — да кукурига тъкмо навреме.

Дали не беше сокол! Къде ти сокол среднощ? Соколът се вие само по пладне. Останалото време се крие в гори и дъбрави, вие соколови гнезда, крие се в соколови дупки. Кокорбашко ги знае тия работи!

Нещо скръцна пред стаята. Изръмжа. Кокорбашко надигна криле. Дали не беше дядо Тошо! Не, Туктам праметна опашка насън. Вместо да дотича тук, продължи да си спи там. „Куче ли е това — ядоса се Кокорбашко, — по цял ден тича, а нощем спи. Кучешка му работа!“

Сянката пропълзля през двора. Надникна в каруцата. Побягна към яхъра.

Изцвили Норка. Обади се и Ружка. Звъннаха синджири, проскърцаха хамути. В едната си ръка сянката водеше Норка и Ружка, а с другата влачеше юздите.

Впрегна конете в каруцата. Размаха камшика. Шибна ги по гърба. Колелетата затрополяха. През отрано отворената порта конете се понесоха в тръст, сетне в галоп. Накрая хвъркнаха като хали. Пано Конекрадеца държеше здраво юздите.

Кокорбашко погледна небето. Колата трептеше край Млечния път. Видя и Мечка от звезди. До нея един Кози рог искаше да намуши с рогата си месеца.

Показа се Зорницата. Чак тогава Кокорбашко си позволи да изпляска с криле. Подаде главата си през прозорчето. Запя:

— Ставайте, хей... Който пее, зло не мисли!

Ама злото беше дошло. И дойде, защото той чакаше петляното време. Ако беше запял навреме, ако беше разбудил кокошките, ако беше стреснал в съня му и Туктам, ако беше събудил дядо Тошо, ако беше рипнал и Шегобишко — Пано Конекрадеца нямаше да открадне конете и каруцата, а без да знае — и доандеренската лисица.

Шибаше Пано с камшика Норка и Ружка и се радваше като циганин, какъвто всъщност беше:

— Мечка страх, мене не: пустият му дядо Тошо, сякаш е знаел, че ще пипна, конете най-последно. Откога ги дебна — та е оставил върху потоницата и един плътник със зоб! Тичайте, атове, след малко ще ви назобя в Мечилъг! Е-хей, уу, душо циганска, и на тебе да излезе късметът!

— Ставайте, хей... — викаше петелът.

Кучето се обади:

— Джаф, джаф — „Стига си кукуригал!“ — Джаф, джаф — „Стига, че не мога да се наспя от тебе!“

Излезе на прага дядо Тошо.

— Време е — рече, като погледна Зорницата, — чакай да сложа малко зоб на конете.

Но щом стигна сред двора, разтърка очи. Стори му се, че сънува.

— Бре, мечка му стара — изруга той, — откога съм станал сомнамбул... Тия вампирски работи хептен ще ме побъркат.

Разтърси глава. Калпакът му тупна на земята и гръмна като топ.

— Олеле, започва война! — изкукурига Кокорбашко и повече не му се чу гласът.

Дотича и Туктам. Помириса тук, вдигна крак там, замаха с опашка: „Щом я няма каруцата, има нещо!“

Тръгна след дядо Тошо. Видя, че яхърът е празен. Чу познат глас: „Мечка му стара, ще го убия тоя конекрадец. Колко пъти викам на Карамел Му, че Пано се навърта около конете и им е хвърлил око, а той смуче бонбони карамел му и вика: «Не бой се, Тошо, няма нищо лошо!» Ще го убия, мечка му стара!“

Край тях стоеше Шегобишко. Идеше му да заплаче от мъка. Беше му мъчно и за нещо друго, но за него ще узнаете по-късно. Стига само да не ви е страх да четете по-нататък какви страхотии изживя след няколко часа.

Зората се показа алеста и лъскава като Норка и Ружка. Изгря и слънцето. Скръцна вратницата. Тичешком към Шегобишко летяха Попарко и Чуруличка. Цяла нощ тя сънува на шията си лисича опашка, а Попарко си представяше как взема въже, завързва го за гредата под коша и беси една *невъзпитана* лисица нагоре с опашката.

— Ни лисица, ни коне! — въздъхна дядо Тошо. Лулата му димеше като комин на тухларница.

„Огън гори в гърдите му!“ — помисли Попарко и не посмя да го разпитва за нещо повече от това, което чу.

Баба Кута се щуреше из стаята. Търсеше някакъв котел. По едно време спря пред кандилото и взе да се кръсти:

— Иш, насам, иш, натам...

— Стига си ишкала — прекъсна я сърдито дядо Тошо, — с това твоє иш-иш кокошка няма да завъртим в двора! Камо ли коне!

„Ами сега какво да се прави!“ — завъртя се на прага Шегобишко. Край него стояха Попарко и Чуруличка с двете лилави панделки. „Пременила се като за сватба!“ — ядоса се той.

— Каквото ще правим — ще правим — ругаеше дядо Тошо, — познавам му аз табията. Няма веднага да ги закара на конския пазар в града. Ще ги крие някъде й ще чака някой друг циганин да му наброи торба с жълтици и да ги затътре през доандеренската урва! Нали му казвах на тоя Карамел Му... — не довърши, понеже на вратата стоеше Карамел Му.

Да ги оставим да се разберат и да видим какво правеше през това време Пано Конекрадеца.

Щом се развидели, той спря в Мечилъг.

— Тпрру... тпрру — шепнеше като стар коняр, много коне беше препродал, — спрете малко да си похапнете. Каква зоб съм приготвил!

Конете, без да подозират къде отиват, намалиха ход, от галоп минаха в тръс, после клоп-клоп-клоп... и спряха сред вековната гора на Мечилъг. Малко се сепнаха, когато водачът им ги отби встрани от пътя, дето никога досега не бяха се свирали, но като видяха каква висока трева газеха, помислиха: „Голяма паша ще падне тука!“

Пано не свали юздите им. Върна се назад към пътя, огледа селото, което едва-едва се виждаше в далечината. Чу кучешки лай, песен на петли. Мучеха крави. Селяните тръгваха към къра, нарамили мотики и косила.

„Тук ще се прекара цял ден — помисли си Пано, — а нощеска — през девет, гори в десетата!“ — И той взе да потрива ръце, сякаш усещаше парите, които щяха да му броят за Норка и Ружка.

Върна се при каруцата. Потупа Норка по гърба. „Много пари ще паднат!“ Отметна гривата на Ружка: „Не кон, ами лъв!“ И се качи на потоницата, за да развърже плътника със зобта...

— Казвах ти аз — викаше дядо Тошо извън себе си, сякаш беше пресушил две сини канчета, — казвах ти аз, Карамел Му, че тоя циганин, мечка му стара, рано или късно ще пипне конете... ама ти — смучеш си карамел му, сладко ти е на душата, а мене отрова ме гори.

— Чакай бе, човек — пристъпваше от крак на крак Карамел Му, — укроти се да се разберем.

— Ще се разбирам аз — не спираше старецът и Шегобишко не смееше да мръдне край него, — казах еднъж и на Туртака, и на Кривака, а те — навирили пушки като криваци. Не оставят хората едно канче да си изпият спокойно. Шумкари търсят, гонят децата, орлета да стават, и току носят жаби на оня, Жабара, жаба да го изпие отвътре!

— Ей, Тошо — чу се глас от стаята, — какви ги приказваш, не виждаш ли, че има деца край тебе.

На децата хич им не беше до Жабара. Тръпнеха като листо и си мислеха: къде са сега конете, какво ли ще стане с лисицата!

— Ами и Гургула сте подгонили с вашите пушки, и Гургулицата, и техните Гургулета.

Шегобишко не можа да чуе края на разговора. Баба Кута извика да си изядат попарата. Макар че никак не им се ядеше сега, те тръгнаха към шарените паници, пълни догоре с попара...

Пано Конекрадеца отвърза внимателно връвта. Норка и Ружка изпръхтяха подплашено с ноздри. Приклекнаха като пред скок. Пано не забеляза това.

Продължи да изнизва връвта и за всеки случай я сложи в джоба си. „Може да ми потрябва!“ — издума той.

Конете пак изпръхтяха. От миг на миг ставаха по-неспокойни. Ако Туктам беше тук, веднага щеше да махне с опашка: „Не съм

суеверен, но тая работа мирише на нещо, а щом има нещо, не може да не се случи нищо!“

Пано понечи да вдигне плътника и... о, триста вампири и караконджули, таласъми и плътеници, нещо червено като пламък, и при това с опашка, изхвъркна от плътника, метна се като мълния между конете. А да знаете само конете колко не се страхуват от лисица!...

Гръм и мълния проблесна в конските им сърца. Те се свиха като пружини и рипнаха като лъвове. Препускаха през Мечилъг, през храсти и шубраци, докато излязат на пътя. После — право към село. Не беше бяг, а сякаш два великана бяха развели огнени гриви, а след копитата им се извиваха вихрушки и облаци от прах.

— Скоро ще завали! — викаха селяните, които гледаха отдалеч. — Облак се вдига над нивите.

— Може и град да бие! — тюхкаха се други.

Някои казваха, че вече им мирише на колендро. И добавяха с въздишка:

— Пустият му град, сигурно е бил като кокоши яйца! Чии ли ниви е направил на лютика?

— Кокоши, кокоши... — пригласяха трети и изведнъж взеха да викат:

— У-бре!

— Ду-бре!

— Бре, бре, брей!

— Хей!

Доандеренската лисица се носеше по пътя като светкавица, а на стотина метра след нея два изплашени коня препускаха като полудели, развели гриви и диви от страх. Каруцарят лежеше върху потоницата в несвяст. И подскачаше като любеница.

Лисицата се изхитри. Сви от пътя и се шумугна в близкия кукуруз. Но конете не са лисици. Когато се уплашат, и то от лисица, нищо не виждат. Летяха по пътя към селото, стрелнаха се край първите къщи.

Баби запищяха и започнаха да викат внуците си. Кокошки се разхвърчаха из прахоляка. Прасета изгрухтяха.

— У-бре!

— Ду-бре!

— Бре, бре, брей! — чуваше се от плетищата.

— Няма ли кой да спре тия атове! — извикаха почти в един глас Туртака и Кривака и се скриха зад един дуд. Знаеха едно — когато се подплашат коне, да не си им насреща! Ще те смачкат като гъсеница.

— Помощ! Помощ! — осмелиха се някои хора.

Тоя глас долетя и до Шегобишко и той литна към поляната. В далечината, откъм горния край на селото, се чу тропот.

— Помощ! Помощ! — идеше гласът оттам.

Облакът от прах и трополенето на колелетата го накараха веднага да разбере — някой е подплашил конете. Вгледа се нататък. Изтръпна.

Бяха Норка и Ружка.

Попарко и Чуруличка се върнаха край вратницата. Шегобишко остана на пътя. Свали ризата си. Вдигна я над главата си. И я размаха:

— Стой! Стой! Тппруу... Стой!

Знаеше от дядо си: когато се подплаши кон — можеш да го спреш само... ако застанеш пред него.

— Шегобишко, бягай! — извика Попарко.

— Шегобишко... — чу се гласът на Чуруличка.

А той стоеше като камък на пътя и викаше с все сила:

— Стой! Стой!

Конете приближаваха неудържимо. Двете ритли на каруцата се бяха разхвърчали някъде по пътя. Останал бе само окът и потоницата и върху нея, ни жив, ни умрял, един черен човек, изгубил ума и дума.

Още малко — и Норка и Ружка бяха близо. Препускаха като слепи. Не чуваха и вика му: „Стой! Стой!“ А. край вратницата стояха с примрели сърца Попарко и Чуруличка. Тя закри очите си с шепи — да не гледа.

Шегобишко изчака още миг. Каза за последен път „Стой!“, отстъпи две крачки встрани... и се хвърли върху гърба на Норка. Хвана се за юздите, измъкна ги от краката ѝ, потупа я по гривата.

Жени от близките къщи се завайкаха:

— Боже, майчице Богородице, загина това момче!

— Не момче, а гръм и мълния!

— Пешкин момче...

— Шегобишко! Шегобишко...

Усетила човек на гърба си, Норка намали своя бяг. И Ружка почувствува, че позната ръка я гали по гривата. Сепнаха се като от сън, забиха копита в земята и след двадесетина метра завиха към близкия плет.

Насъбраха се хора. Стара жена донесе котел с вода. Карамел Му заля Пано. Той скочи като опарен. Беше си глътнал езика и гледаше втрещен. Срецна очите на дядо Тошо.

— Избяга! — едва успя да каже и отново изпадна в несвяст.

Шегобишко и дядо Тошо, Попарко и Чуруличка разбраха, че става дума за доандеренската лисица.

Децата се върнаха към поляната. Попарко и Чуруличка гледаха с грейнали очи своя приятел. А той мълчеше. Дори въздъхна веднъж.

— Какво ти е, Шегобишко — не се стърпя Чуруличка, — да не би да си се ударил.

Огледа го. Нямаше синини. Нито беше с ожулени колене.

— Тъжно ми е — отвърна той и отново въздъхна. — Малко ми е тъжно. Иначе нищо ми няма.

— За какво ти е тъжно? — попита тя.

— Ей тъй... малко ми е мъчно за опашката... бях ти я обещал.

Тя не можа да се сети.

— Какво си ми обещал?

— Да ти я подаря на рождения ден... Хубаво шалче щеше да имаш! От лисича опашка.

— Доандеренска! — допълни Попарко.

ШЕГОБИШКО И ПРИДОШЛАТА РЕКА. ЛУЛАТА ОТНОВО ДИМИ

Три дни и три ноци дядо Тошо ши хамутите и юздите на Норка и Ружка. Така се бяха изпокъсали, че му идеше да ги захвърли.

— Това не са юзди, а юлари — ядосваше се той някъде към икиндия на четвъртия ден, — магарета да водиш с тях, а не коне.

Но нямаше как — трябваше да ги закърпи. Триста работи го чакаха на полето. Трябваше да откара и морска сол на овците в дръндарската кошара.

Взе губерката, пресука канап, намаза с лой ремъците и хем шиеше, хем пееше:

У Недкини равни двори слънце грее...

Ослуша се. Гласът му беше пресипнал. Няколко кокошки изкудкудакаха наблизко. Беше ги подгонил Кокорбашко, да не му пречат.

Започна пак:

У... Недкини равни двори слънце грее...

Изведнъж се сети за Съседка Недка и гласът му секна.

— Какво ти слънце и какви ти равни двори... като по цял ден седи на сянка под дудовете на поляната. Не стига това, ами губи времето и на Кута!

Така си приказваше понякога, когато беше ядосан.

Зад него стоеше Шегобишко, а малко по-назад — Попарко и Чуруличка. То не беше ваканция, а чудо. Не бе минал и месец, а толкова неща им се случиха. А колко още имаше да се случват...

Но да не избързваме. Защото скоро ще се случи нещо страшно и Шегобишко ще потъне в реката. И после...

— Дядо — обади се внукът му, когато той спря да пее, — я изпей оная, твоята... как почваше, а?

— Коя, сине?

Направи се, че не си спомня за коя песен става дума.

— Оная... за дядо Тошо!

— А-а... — плесна се по челото старецът, — помня, помня, имаше една такава песен.

— Същата, дядо! — настояваше. Шегобишко.

— Изпей я, дядо! — изчурулика Чуруличка.

— Добре, деца — каза той, — мислех вече да не я пея... Но щом ви харесва.

Бодна два-три пъти с губерката, опъна конца, промърмори: „Добре, добре“, изкашля се и си пое дъх.

Тримата го гледаха право в устата. А да започне, но той се бавеше.

— Почакайте да сложа капците на юздите — рече дядо Тошо, наведен над ремъците, — че то кон без капаци кон ли е? Тоя циганин — да опустее макар, мечка му стара, — ако беше сложил капаци на очите им, конете щяха да гледат само напред и никаква доандеренска лисица нямаше да ги подплаши.

— Затвориха ли Пано? — попита Попарко и мина от другата страна на прага. Сякаш това, което щеше да каже дядо, можеше и да се види.

— Какво ще го затворят, циганина му с циганин, още не може да дойде на себе си и само повтаря: избяга... избяга... Как бих го лепнал с камшика, та да ме поменува по живо, по здраво.

Остави юздите, отмести хамутите. Извади лулата. Разтвори кожената кесия, взе огнивото, избра най-червения кремък. Замахна веднъж — рояк искри изскочиха и се полепиха по праханта, която Шегобишко му донесе от стария дъб. Замахна втори път — изви се тънка нишка дим и той сложи малката щипка прахан в лулата.

Всмукна веднъж, всмукна дважд... и изпусна дима, който се изви пред очите им като сребърна гривна.

— Слушайте сега — рече той, — а на който не му харесва, друга да си изпее.

И запя:

*Ако някой види тука
или там край комшулука
седнал дядо във каруца —
що най-радостно скрибуца, —
а до него сладко внуче,
подир двамата и куче —
нека знае старо, младо,
че това е оня дядо,
който се нарича Тошо
и не прави нищо лошо.*

Всмукна пак от лулата. И направи още една сребърна гривна. Край прага дотърча и Туктам. Щом чу думата „куче“, остави компанията на Кокорбашко и дотича насам. Завъртя опашка: „Тук или там закъде без Туктам!“

— Имаше още, дядо, още — подкани го Шегобишко.

— Трябваше вече да я научите! — свъси вежди той. — Колко време я пея!

— Ще я научим! — извикаха почти в един глас и тримата.

— Ще я научите... Срамота!... Толкова време — мърмореше той. Сянка премина по светлите им лица. Дядо Тошо подзе с друг тон: — Млади сте, що е време — пред вас е. Както се казва...

— ... Не е срамно да не знаеш нещо, срамно е, ако не искаш да го научиш! — завърши Шегобишко. Дядо му често повтаряше тия думи и момчето ги знаеше наизуст.

— Слушайте сега — даде знак с ръка да мълчат, — да видим какво става по-нататък...

Тримата не смееха да мръднат. Притаи дъх и кучето. Кокорбашко спря да къркори наблизко. Над овошките се разнесе:

*Слънцето му свети ярко,
че познава той Попарко.
Лекокрила като птичка —*

*радва го и Чуруличка.
Баба Кута му се кара,
но нали е вече стара,
много бързо ѝ минава
и така му тя прощава:
дядо Тошо, дядо Тошо
никому не прави лошо.*

Привечер дядо Тошо впрегна конете, натовари морската сол и потегли към кошарите. От вчера се беше заканил да откара сол на овцете. Дръндарската кошара беше далеч, зад шумака. Нямаше да има време да се върне. Щеше да преспи там, при пастирите.

Преди да затвори вратника, баба Кута го изпроводи със заръки:

— Внимавай с тия плашливи коне, мръкния се — плътеник може да ги подплаши. Махай с камшика и викай от време на време: иш, иш...

„Изкуфяла е вече старицата. Все за плътеници и вампири говори! Човек, и да не го е страх, ще почне да се страхува. Ако някой от пастирите ме види и чуе, че викам иш-иш... веднага ще си каже: и дядо Тошо изкукуруига!“ — помисли си той. Искаше да ѝ се сопне, но хайде, тръгва на път, няма да е на добре.

Рече ѝ:

— Как ще се уплашат, нали виждаш, че вече са с капаци? Три дни и нощи ших тия пусти юзди. О, да ми се мерне отнякъде Пано, такъв камшик ще му опъна по гърба, че не само ще започне да ишка, ами направо ще запее като петел!

И размаха камшика! Конете побягнаха в тръс. Шегобишко гледа, гледа след него. И се прибра с баба си в стаята.

— Искам и аз... с дядо — хълцаше той, заврял глава в престилката ѝ.

С хълцане заспа. Скута се до баба си, че навън започна да гърми и святка.

И цяла нощ валя.

Протече покривът. Рукнаха порои. В овошките замириса на обрулена шума. Вrabчетата от бряста се преселиха под стряхата. Три пъти баба Кута става и наметнала опанджака, гледа пороят да не

отвлече пилетата подхвъркачета. Туктам от страх се беше сгушил до прасето, на Кокорбашко хич не му беше до пеене. Нямахше ги звездите, за да види петляно време ли е, или е още среднощ.

Спеше Шегобишко и не знаеше какво го чака. Спеше и сънуваше, че е край на учебната година. Седи на чина и не знае какво да каже. Над него е разперил криле Орела — учителят, — гледа го право в очите и му казва: „Ти ще станеш орле!“ Какво орле, пита го той. „Такова — отвърща Орела, — като другите. Ще хвърчим и ще пазим небето над цар Пишман!“ Кой плаши Пишман? — пита Шегобишко и забравя да постави пред него цар. „Много да не знаеш... — върти крило Орела. Орле ще станеш, орле!“ Но аз искам да бъда, господин учителю... гургуле... да бъда като гургулетата на стария Гургул и Гургулицата... „Ставай! Ставай...“ — дръпна го Орела за рамото...

Шегобишко се обърна в полусън.

— Ставай... ставай, сине! — дърпаше го баба Кута.

Разтърка очи. Нямахше го Орела. Баба Кута му подаваше дрешките.

— Я кое време стана — рече му тя, — Попарко и Чуруличка отдавна закусиха.

Край синията седяха Попарко и Чуруличка. Гледаха с тревожни очи.

— Криволичи е придошла... Пуста да опустее тая река, щом малко валне — и тя се разтуртва като пита.

— Ни пиле може да прехвъркне, ни дядо Тошо да се върне от кошарите!

— Че и лулата си забрави! — ядосваше се баба Кута. — Пак ще има за какво да мърмори, като се върне.

Шегобишко слушаше и не знаеше какво да каже. Още беше сънен и сякаш някакъв орел се въртеше над главата му. Вън загука гургулица. Спомни си, че е искал да стане гургуле.

Не разказа съня на никого. Излезе навън. А след него — Попарко и Чуруличка. И Туктам клекна до тях.

Тръгнаха към реката.

След тях викаше баба Кута:

— Да внимавате, хей... Миналата година, когато придойде Криволичи, биволицата на Карамел Му се удави. Вода е — не се

шегува. Като дойде, не пита кой е пъдар, кой не е.

Излязоха край селото. И що да видят — не река, а море. Единият бряг е пред краката им, другият чак в Гереня. До пасището. И там някъде — на отсрещния бряг — стоят Норка и Ружка. Чернее като мушитрън калпакът на дядо Тошо. Седи дядото в каруцата и сочи нещо с ръце, прави някакви кръгове.

— Цяла нощ не е пушил! — обади се Шегобишко.

Попарко и Чуруличка погледнаха пак: вярно, той правеше кръгове с ръце, а след това се хващаше за сърцето.

— Гладен е! — рече Чуруличка. — Казва, че е гладен.

Той разпрегна конете и ги пусна да пасат. Седна върху ока и остана така неподвижен под слънцето. Сам, с два коня и една каруца.

На отсамния бряг се събра сума народ. Викаха:

— Докато спадне реката, тоя човек ще изтънее като нищелник!
На йога ще заприлича.

— Добър човек беше.

— Да беше си купил поне карамел му.

Всички се обърнаха натам, откъдето идваха думите. Карамел Му стоеше до общинските стражари Туртака и Кривака. До тях гледаше към реката старши полицейският стражар Лазар Жабара.

Обади се и той:

— Не бой се, народе, жаби щом има — няма да умре от глад!

— Той не яде жаби! — рече Чуруличка.

— Я си гледай лилавите панделки! — изрева Туртака.

— Да те не плесна! — сряза я с поглед Кривака.

... Шегобишко дотича в къщи. Намери лулата на дядо си. Върна се пак край реката. А хората идваха, идваха — цялото село се беше събрало при Криволичи.

— Гледайте... вижте... — викнаха от долния край.

— Какво, нищо не виждаме! — обади се от горния.

— Не виждате ли?

— Нищо не виждаме!

— Гледайте... биволицата на Карамел Му!

Всички се вторачиха в най-бързия бързей.

— И какво? — попита някой.

— Върба е това, а не биволица. Дънер от върба!

— Стой, къде? — извика Туртака.

Проча гласът на старши полицейския стражар:

— Върни се, Шегобишко... ще се удавиш!

Стари жени заплакаха:

— Майчице мила, хвърли се надолу с главата!

— Сирак беше, сирак си отиде!

— Олеле! — изпищя и Чуруличка.

Попарко я сръга.

Шегобишко се отдалечи от брега. Носеше се като светкавица по реката. Плуваше с едната ръка, а в другата държеше дрехите си и лулата. И кесията с тютюн.

Ами сега какво ще стане! Водата се бореше с бреговете, като вода с брегове, и ги сриваше, та едно момче ли щеше да я победи. Не може да я премине и биволицата на Карамел Му.

Изведнъж Шегобишко изчезна. Ръката му само остана да стърчи. И никой вече не знаеше — ще остане ли жив, или не!

— Шегобишко, Шегобишко... — проплакваше Попарко и гласът му трепереше.

Шегобишко сякаш го чу. Показа се, метна се над вълните и започна да се смее, колкото му глас държи.

Щеше да се задави от смях.

Чуха го даже на брега:

— Олеле, ще се спускам от смях...

Потъна пак. Вълна го заля, друга го пребори.

Жените затвориха очи за да не гледат как се дави сирак. Обърна се с гръб и Чуруличка. Само Попарко гледаше и се чудеше. Нещо черно заплува подире му. Някаква опашка проряза водата, насочи се към него. Дявол ли беше, или попишкият змей, дето всички са го чули, че пищи, но никой не го е видял да плува!

— Шегобишко... Туктам иде след тебе — викна Попарко.

— Това се казва приятел! — обърна се Чуруличка.

Туктам го настигна. Излезе напред. Поведе го към брега... А там дядо Тошо ги разцелува и двамата: Шегобишко по очите, а Туктам по муцуната.

Всички въздъхнаха радостно. А оттатък реката задимя лула. Кучето се изтърси от водата. Облече се Шегобишко и взе да приказва нещо на Норка и Ружка. Потупа ги по гръба.

И — о, чудо — впрегнаха каруцата. Отпред седна Шегобишко, по средата дядо Тошо, а на опашницата — Туктам. Седна там като кормчия на лодка. И когато конете нагазиха във водата до гърди, започна да направлява с опашката си: „Наляво, направо, сега малко надясно... Ха така... браво, юнаци... Смелият брод не знае!“

Шегобишко пак се захласна от смях.

— Олеле, дядо, ще се спускам! Ха-ха, хо-хо — хвана се той за стомаха.

Спряха на другия бряг. Жените започнаха да ги прегръщат и да пустосват Криволичи. Най-много се радваха Попарко и Чуруличка.

Изведнъж се чу — ай, други казаха — вай... Около каруцата се образува гердан от хора. По-смелите пристъпиха напред.

Върху потоницата лежеше доандеренската лисица — удавена.

— Искала е да премине по лесата! — рече Карамел Му. — Паднала е между талпите... и се е удавила.

— Така ѝ се пада! — приближи дядо Тошо. — Зло вършеше, зле завърши.

Хвана я за опашката и я захвърли в мътните води на реката.

— Мътните да я влачат! — прокле я той.

Когато седналите в каруцата се прибираха към къщи, а Туктам ситнеше отзад, дядо Тошо се обърна към Шегобишко:

— На какво толкова се смееше, сине... И към мен когато плуваше, и когато се връщаше.

— Остави се, дядо — Шегобишко пак взе да се смее, — ха-ха-ха... една пъдпъдурка така ме гъделичкаше по петата, че едва не потънах от смях.

ШЕГОБИШКО И ЩУРАВИЯ ГЪСОК. КОГАТО ЕДИН СЛОН ПРОДАВА СЛОНОВА КОСТ

Прибраха се по залез-слънце. На печката вече къкреше саламурът, а питата — изпечена и топла — димеше с всички миризми на ниви и бабини душици. Едно мушитрънче църцореше в зарзалията. Сричаше като първолак: „Все ня-ко-я тро-хи-чка ще ос-та-не и за мен“.

Седнаха около синията. Баба Кута не можеше да им се нарадва. Децата сърбаха топлата супа, вземаха кой крилце, кой кълчица и внимателно слушаха разказа на дядо Тошо как е спал под звездите, и как, ако Шегобишко не го беше превел през реката здрав и читав, е можел да се удави като доандеренската лисица.

— За едното чудо! — завърши той.

— Казвах ти аз — сгълча го баба Кута, — ходи ли се среднощ по къра... Каквито са петровски жеги напекли, само морска сол липсва на пустите му овце.

— И те са животинки! — пресече я дядо Тошо. — Както децата не могат без мляко, така и овцете не поминуват без сол.

— О, знаех си аз, щом отрязях главата на пилето и шурна кръв, та ме изпръска до лакти; не ще да е на добро туй. Може саламура сама да ям... — Като видя как сладко се хранят децата, завърши: — Сама, с тримата си унуци.

Привечер бяха идвали родителите на Попарко. Надникнаха през плета бащата и майката на Чуруличка.

— Няма ли го, Куто? — питаха едните.

— Къде се запиляха край тая река? — викнаха другите.

— Щом се върнат, веднага да се прибират в къщи — обадиха се първите.

— Да не си ги взела за храненици, та по цял ден са у вас? — казаха от отсрещния плет.

— Да са живи и здрави — отвърна баба Кута, — когато растат с приятели, стават по-добри и по-умни. Пък и нашият Шегобишко...

Не се доизказа. Влезе в стаята. Хвана престилката за единия пеш. Сълзи напълниха очите й. „... Нали е сираче... и залъкът му горчи, ако

ги няма край него... Баща му — с това пусто джеде... никакъв го няма. Не го ли направи, божичко, най-последно. Мигар все по джедетата съм ходила!“

Поплака си, както не беше плакала отдавна. Одеве, преди да отвори портата, каквато си бе шеташница, ошета всичко: сложи храна на прасето, затвори кокошките, прибра гъските, видя, че го няма Щуравия Гъсок, но хич не й беше до него. Чакаше да се върне каруцата. Сърцето й тръпнеше. И тя беше видяла колко е придошла Криволичи.

— Бабо — каза й Шегобишко, като я видя замислена край синията, — намерихме лисицата удавена... Блъснала се в ритлите и пляс... на потоницата.

— А конете! — трепна тя и залъкът замръзна в ръката й.

— Не се уплашиха — продължи да разказва момчето, — такива капаци е измайсторил дядо, че вълк да мине край тях, няма да го видят.

— О, не говори така, Шегобишко! — спря да яде Чуруличка. — Страх ме е от вълци. Татко каза, че видял снощи един: смучел бонбони карамел му.

Старците се спогледаха. Дядо Тошо се покашля някак насила, прибра трохите в шепа, лапна ги като мушитрън и тръгна към прага.

— Чакай — рече — да видя какво приказва Пишман.

Щракна копчето на радиото. Нещо изкряка. Завъртя насам, завъртя натам — пак същото крякане се носеше из стаята.

Дядо Тошо се ядоса:

— Бре, мечка му стара... Пишман ли приказва, или гъсок кряка!

— Тошо, забравих да ти кажа — обади се баба Кута, — когато затварях гъските, тоя наш Щурав Гъсок никакъв го нямаше. Бибетата бяха тук, но Щуравия Гъсок го нямаше.

Викаха му така. Не беше гъсок като другите. Има гъсоци с човешки имена. Такива едни, че като ги видиш насреща, не можеш да разбереш — човек ли е тоя, или е истински гъсок! Някои се казват Гъси Гъси. Дядо Тошо беше чувал за такива, които носят имена на планини и морета. В приказките — Шегобишко беше чел — някои гъсоци се превръщат в лебеди, но никога лебедите — в гъсоци. А тоя, техният, не беше гъсок като гъсок. Когато гъските спят, той кряка. Тръгне ли с бибетата навън, мълчи като пукал. Само размахва криле, иска му се да хвърчи. Литне от тоя плет до другия — после обратно.

Туктам му маха: „Добре, добре!“ Върне се от портата до гъсарника. Кокорбашко му изкукурига: „Браво бе, братовчед. Ти летиш като орел!“

— Като го няма — пухтеше старецът, — хич няма да мисля за тоя Щурчо. Орел щеше да отнесе бибетата вчера, а той, наместо да съска срещу него, учи се да лети.

Дядо Тошо се спря сред стаята. Децата слушаха разговора между двамата. Огнището бумтеше, мъждукаше лампата.

Почеса се по главата и си каза: „Дали тоя Щурав Гъсок не е отлетял към Гереня и се е оплел в някоя радиовълна!“

Спомни си, че наскоро, когато седеше в селската кръчма, Карамел Му разправяше пред всички: „Въртя аз копчето на кутията... Праци и нищо не се чува... После дойде техникът и казва: «Как ще слушаш за цар Пишман, а, Карамел Му... като всичките ти радиовълни са се оплели като кукувича прежда...» Ама вярно, бе хора... оплели се. Само че не кукувица кукаше, а сякаш гъсок крякаше!“

Отиде на другата вечер в кръчмата. Седяха хората около масите, пиеха вино, кой ракия. И жаби на една маса видя. Жабара хвана жабешко бутче, преди да го глътне, рече:

— Не знам какво става с това радио! Щом го отворя, нещо кряка като гъсок.

— Гъши работи! — обади се Туртака.

— Не ни оставя на мира тоя гъсок! — викаха други.

— Не може да вечеряме спокойно от него.

— Завъртиш копчето — и хоп: кряк-кряк.

И други работи се приказваха там. Един се оплакваше, друг се смееше, трети подхвърли:

— Оставете човека да си кряка: както си знае, така да кряка. Каквато му струната, такава и песента.

Дядо Тошо се прибра объркан. Шегобишко го чакаше с баба си пред вратницата. Рано беше за сън.

— Ще го хвана, дядо! — каза той. — Ще хвана Щуравия Гъсок, тъй да знаеш. Ще го науча как трябва да се грижи за бибетата. Баба казва, че соколът днес пак се спуснал над тях, добре, че наблизо бил Кокорбашко. Не само пилетата спасил, ами намерил кураж да запази и бибетата.

— Вярно, Тошо, вярно... Изскочи ми сърцето, когато видях това чудо на двора. Дотичахме с Шегобишко, но соколът отлетя като хала.

— Аз и днес щях да го намеря — рече Шегобишко, — само дето се заплеснахме по слона.

— Какъв слон?

— Оня, който търгува със слонова кост.

Дядо Тошо разбра, че край Криволичи се е появил слон, търговец на слонова кост.

Почуди се малко. Запали лулата. Завъртя ключа на радиото. Пак същото гъше крякане. Угаси го. Цяла нощ край реката някой викаше:

— Слонова кост продавам. Слоноваа коост продавам!

Сигурно беше сънувал. Когато се събуди, първата му работа беше да се послуша. Никой никъде нищо не продаваше, Даже Кокорбашко тая сутрин не пя. Макар и победител вчера, беше си глътнал езика от страх.

Шегобишко го нямаше. Само баба му знаеше, че е отишъл на пасището в Гереня.

Рипна той рано. Дотича до Чуруличка:

— Ставай, тръгваме!

Влезе и у Попаркови:

— Време е — чукна на стъклото.

— Ей сега ще я изсърбам! — отвърна сънен Попарко. Разтърка очи. Разбра, че го викат за друго.

Предстоеше им страшно приключение. Снощи им каза Шегобишко:

— Светкавици и гръмотевици победих, змия укротих, подплашени коне — с един циганин на потоницата — възпях, доандеренската лисица измъкнах от доандеренската урва, отлепих ръцете на баба Кута от нощвите... та Щуравия Гъсок ли няма да върна при милите ми бибета!

Щъкаха из пасището и гледаха към небето. Беше ясно и синьо. Стрелваха се лястовички, гургулета пърхаха с криле и летяха към дъба на Стария Гургул. Малко, подобно на шикалка мушитрънче се мушна в близкия трън. Чуруличка изчурулика:

— Гледайте, гледайте... какво прекрасно мушитрънче. Мушна се в тръна, без да се убоде.

Попарко и Шегобишко гледаха друго: откъм шумака летеше нещо бяло като лебед, но щураво като гъсок. И крякаше.

Наистина, това бе Щуравия Гъсок. Със заякнали криле, летеше като щурав. Не мислеше ни за бибета, ни за гъски.

Шегобишко се беше приготвил отрано. Нарони един мамул, сложи царевичните зърна в торбичката, с която носеше книгите си на училище. Едно зърно прободете с губерката, промуши го с дълъг-дълъг конец. Баба му криеше в скрина си кълбе с филдико — бяло филдико за черни дни. Беше казала веднъж на дядо Тошо, че когато умре, иска с филдико да зашият покрова над нея.

„Да ти се не види филдикото — сопна се дядо Тошо тогава, — все говориш врели-некипели пред момчето.“

Шегобишко се направи, че нищо не е чул. Когато видя, че Щуравия Гъсок три дни се щура над пасището край село, грабна кълбето, завърза царевичното зърно. Промуши още едно — за всеки случай. Щуравия Гъсок може да е щурав, но току-виж, че му щурнало да скъса филдикото. И тогава...

Шегобишко каза:

— Залягай!

Попарко и Чуруличка се тръшнаха край Качова млака. Така се наричаше продълговатото като бобено зърно езеро сред пасището. Никаква река не се вливаше в него. И нищо не извираше. Пълнеха го само облаците и снегът напролет. През лятото се изтъняваше. От езеро се превръщаше на млака.

— Лягай и не мърдай! — викаше Шегобишко.

Заложил зърното на брега. Опъна конца двадесет-тридесет метра назад и започна да говори на Щуравия Гъсок.

— Може да си щурав, лебеде мой, но може и да не си толкова щурав! Три дни бибетата плачат за теб, на кого ги остави, при чии други бибета се юрна!

Щуравия Гъсок сякаш го чу. Поприбра криле и започна да пикира над Качова млака.

— Писмо ти нося от тях. Сложил съм го там, край брега!

— Какво ми пишат? — попита Щуравия Гъсок.

— Ако слезеш... можеш и сам да го прочетеш... или по-добре направо да ги изслушаш в къщи.

Щуравия Гъсок се замисли. Колкото и да беше щурав, мисълта за ония малки, жълти, пухкави топки, които се щураха из краката му, го натъжи.

Слезе край брега на Качова млака и започна да чете кукурузеното писмо.

Чете, чете, докато нагълта оная буква, която беше вързана с филдико.

Напи се с вода, припляска с криле, от което Шегобишко разбра: „Прочетох всичко. Напълно си прав!“

Но понеже беше щурав и такъв щеше да си остане, опита се да излети отново.

Тогаваш Шегобишко дръпна конеца. Щуравия Гъсок се преметна презглава. Попарко и Чуруличка се хвърлиха върху него.

Щяха да го смачкат.

Тръгнаха си към къщи. И точно да минат по лесата на Криволичи, чуха наблизно:

— Слоноваа коост продавам! Слоноваа коост продавам...

Слон, висок до небето, пристъпваше на брега.

Трите деца се стъписаха. Не стига това, което чуха, ами край слона някакъв полугол човек висеше във въздуха като паяк без паяжина. И то нагоре с краката.

Попарко и Чуруличка примряха от страх. Шегобишко пристъпи напред.

— Кой си ти, човек или факир, дете висиш във въздуха...

— ... като паяк! — осмели се да допълни Попарко.

Слонът стоеше като планина, беше навел глава и единственият му зъб стърчеше, или по-точно само малка част от него.

Оня, който висеше нагоре с краката, каза:

— Не съм нито паяк, нито факир — аз съм индийски йога.

— Като си индийски йога — попита го Шегобишко, — не можеш ли да ходиш като човек надолу с краката, ами висиш като индийски факир нагоре с краката? Изплаши до смърт моите най-големи приятели Попарко и Чуруличка, момичето с двете лилави панделки. Не можеш ли да се преобърнеш?

— Не мосе, не мосе — профъфли слонът. Липсата на единия зъб и по-голяма част от другия му пречеше да говори нормално като слон.

— Уплаши ме попишкият змей! — проплака индийският йога. — И аз се преобърнах нагоре с краката. Само който убие тоя змей, може да ме върне на земята!

Шегобишко се замисли. Попарко и Чуруличка гледаха ококорени и удивени.

— Упласи го попиският змей! — повтори слонът.

— Къде е тоя попишки змей? — запитва Шегобишко.

— В село Пописа! — отговори слонът.

— Попица, Попица — уточни индийският йога.

— Ще го убия — решително пристъпи напред Шегобишко, — ще го убия на място, но нека по-напред свърша една друга работа.

Всичко живо — и индийският йога, и индийският слон, и Щуравия Гъсок, и Попарко, и Ацилар — замря в очакване.

Страшно им беше дори да помислят какво ще стане по-нататък.

ШЕГОБИШКО УБИВА НА МЯСТО ПОПИШКИЯ ЗМЕЙ

— Подръж за малко Щуравия Гъсок — обърна се Шегобишко към Попарко. — Я, Чуруличке, я ми подай торбичката.

Извади оттам лозарските ножици. Хвана за крилете Щуравия Гъсок. И — хрт, хррт — отрязва ги за едното чудо.

Щуравия Гъсок изрева като щурав. Не че го болеше много. Беше му страшно да слуша това хрт, хррт... Перушината му се преобърна като индийския йога.

— За какво ти са тия гъши криле? — попита го индийският йога. — Попишкия змей ли ще плашиш с тях?

— Попишкия, попиския... — обади се и слонът.

— Не ми трябва двете гъши криле — рече спокойно Шегобишко и изтри с ръка потта от челото си. Беше се изморил от работа. — Щуравия Гъсок е нужен на бибетата си. А за да стои при тях, човек трябва да му отреже крилете.

— Умно момче — похвали го индийският йога. — Само такъв човек може да убие попишкия змей.

— Умно момсе — повтори и слонът, — умни работи прикасва.

— Как се казваш, момче? — попита го индийският йога.

— Как се касваш?

— Шегобишко. Викат ми *Шегобишко*.

— Много весело име — каза индийският йога.

— Сегобиско, *Сегобиско* — тресеше се от смях индийският слон. Краката му затъваха на брега.

— Виждаш ли — обърна се към него Шегобишко, — когато търгуваш със слонова кост, накрая оставаш без зъби.

— Умно момсе, умно момсе — смееше се слонът, а след това със сълзи на очи разказа на трите деца и на Щуравия Гъсок, който мигаше наблизко без криле, че от дълго пътуване е останал без подметки. И че единственото богатство, което му останало и с което можел да преживее „по широкия свят“, било слоновата кост... Затова я продавал.

— Аз да съм — отговори му Шегобишко, — няма да я продавам. Не се заменя щрък за гъска!

Чу се гъше крякане. Всички се обърнаха нататък. Попарко беше хванал Щуравия Гъсок под мишница и го отнасяше при бибетата.

Шегобишко му заръча:

— Донеси манарата и турската сабя, с която баба Кута реже сапун.

В това село на брадвата казват манара.

Едва Попарко се беше отдалечил на двайсетина крачки, когато Шегобишко отново му викна:

— Вземи и дудука... Откъде да го знам тоя попишки змей дали няма да поиска, преди да умре, да чуе песен на дудук. Последните желаниа на змейовете са страшни. И кучето доведи.

Когато се обърна, видя, че Туктам вече махаше опашка зад него: „Тук съм, там съм, където ме не сееш, там никна!“

— Умно кусе! — забеляза слонът.

Шегобишко каза:

— Виждаш ли колко е трудно без зъби.

— Нисто, нисто, *Сегобиско*... не се тревоси... бяха млецни...

— Други ще му порастат — не се стърпя индийският йога. Не стига, дете висеше нагоре с краката, ами и това съскане му играеше по нервите. — Те бяха млечни — повтори той, — други ще му порастат.

— А на мен можеш ли да продадеш? — Шегобишко се обърна към слона. — Но много, много мъничко!

Показа показалеца си.

— Ето толкова — уточни той, — или още по-малко.

— Какво се правис с нея?

— Губерка за дядо Тошо!

— Добро момсе, умно момсе — рече слонът, — стом е са тебе — мосе, мосе!

... Баба Кута влезе в стаята и натроши кукуруз за гъските. Сложи няколко какалашки в печката, забърка трици за прасето.

Дядо Тошо слушаше цар Пишман. След като видя Щуравия Гъсок в гъшарника, той се върна в стаята, завъртя копчето, послуша малко и рече:

— Тоя път Пишман май не кряка... Абе прав бях аз... Мислех, че се е заплел в някоя радиовълна тоя Щурав Гъсок — и така излезе!

Страшен рев се чу от кухнята. Оттам изхвъркна баба Кута с лист от тетрадка в ръце. Очилата ѝ литнаха като лястовичка. Тя се спъна на прага, тупна с цял ръст на земята, взе да ритва, да маха с ръце и да вика:

— Иш, натам, иш, насам...

— Полудя! — сепна се дядо Тошо. Тръгна към нея: — Колко пъти ѝ казвах, че ще се побърка с нейните баяния и врачувания, и разните вампирски фантасмагории, ама жена — разбира ли!

Затича се — това „иш-иш-иш...“ продължи повече от всеки друг път.

След малко баба Кута се поизправи, разпери ръце: поогледа се като втрещена, после взе да скубе коси и да плаче:

— Олеле, на маамаа сира... че... тоо. Олеле, на мамаааа отмммянатаа... Вампир не го отвлечее, плътеник не го умммоории, ами змей ще го, ма-маа, по... губии. Иш... Ишшш.

Дядо Тошо стоеше облецен. По едно време съгледа бележката, която лежеше като гъше перо на земята, наведе се и я взе.

Беше по пладне, та трябваше да направи сянка. Вдигна длан над очите си.

Започна да чете:

Бабо Куто и дядо Тошо,

Утиваме да убиваме попишкия Змеи. Йогата виси нагор с крачолите. (Като паек). Ако не се върнем — збогом. Вие сте най-добрите баба и дядо на Земята. И на оня свят. И попарата при вас е най-слатка.

Загинали сме като юнаци пред Змея.

Попарко

— Бре, мечка му стара — започна да се вайка дядо Тошо, — чувах за тоя попишки змей, но все мислех, че това е измишльотина.

— Олелее, Тошоо, отиде ни... о, си... ра... че... то на мамаа — нареждаше баба Кута.

— Ставай, Куто, ставай!

— Как да станаа, за кого да станаа! — нареждаше тя.

— Може пък нищо да не се случи — утешаваше я той.

— Как няма да се случи — изтри сълзите си тя и рипна като момиченце, — змия да беше — нищо, не го е страх внука от змии. Мигар не четеш какво пише? — и тя издърпа листа от ръката му. — Чети... змей. И то попишки!

Влезе вътре и докато запали кандилото, дълго нарежда:

*Бай, бабо, бабули,
да му свариш мамули...*

... Децата пътуваха към село Попица. По Криволичи, по Криволичи, покрай града — и оттам, право в Попица.

Попишкият змей се беше прочул в околността като чудо невиждано. Свирел като смок и бълвал огън като светкавица. Бозал от овца, а други разказваха как са го видели, че язди магаре. Няколко бабички бяха припаднали, две деца дигнаха четиридесет и три градуса температура. Доктор Чудо обяснил, че това не е възможно — човек не може да *вдигне* такава висока температура, отсякъл той.

Говореха още, че теле се родило с три глави. Пръч минал през една требенина и я обръстил до корен. А в кръчмата Карамел Му разказваше, че това не бил никакъв пръч, ами попишкият змей, който днес можел да се преправи на пръч, а утре — на индийски слон. Така е, така е, подкрепи го Кривака. И показва сплесканата си като кривак пушка. Когато слязъл да пие вода от стубленското кладенче и оставил пушката си на пътя, някакъв слон минал тъдява, стъпил върху нея и от нея вече не ставало пушка, а овчарски кривак.

И други страхотии се носеха по тая земя, но докато се разказваха, едно славно *слоношествие* се насочваше към село Попица.

Най-напред ситнеше Туктам. Похвали се, че познавал тия криволишки пътеки и той щял да ги води. Съгласиха се.

След него тежко пристъпяше слонът — еднозъб, понесъл на гръб Попарко, Ацилар и едно мушитрънче. Мушитрънчето се беше скрило зад ухото му. Когато го забеляза, Попарко извика:

— Хей, я да се махаш оттам! Възпитаният човек не пътува гратис. Това не е трън, а ухо на слон. И то индийски.

Мушитрънчето отлетя да търси трън.

В ръцете си държаха манарата и турската сабя, с която баба Кута сечеше сапун. Може би затова страшно им миришеше на сода.

Индийският йога риташе нагоре с крака и все така висеше във въздуха като паяк. Да се чудиш и маеш как може да виси така човек. Много фокуси знаеше той, можеше да сложи единия си крак на врата, а другия в джоба, да гълта жаби и да плюе гущери, но това, което направи с него попишкият змей, не беше по силите му — никаква магия не можеше да го преобърне надолу с краката.

Последен вървеше Шегобишко. Знаеше — когато потрябва, ще стане пръв!

Никак не се страхуваше. Само не можеше да разбере защо тоя човек — йогата — се беше изсушил и изглеждаше плосък като пьдпьдурка.

Минаха покрай града. Огромни шатри блестяха под слънцето. Имаше панаир. Въртяха се колела, чуваха се изстрели, продаваше се червено на клечка. Един продавач викаше, та се чуваше чак край реката: „Карамел му... карамел му.“

Не им беше сега до панаир. Чуруличка примираше зад Попарко. Как й се искаше да скочи, да рипне към шарените шатри и куполи — няколко пъти е идвала на панаира, — но как да остави приятелите си. Още повече, когато са тръгнали да убиват попишкия змей.

Помисли това и още повече се сви зад Попарко.

— Знаеш ли как се убива змей? — обърна се Шегобишко към слона, като се изравни с него.

Наближаваха Попица.

— Убивал ли си такъв?

— Снам, снам, Сегобиско... Не съм убивал, ами съм ги тъпкал като гъсеници... Смейовете му със смейове!

Влязоха в Попица. Попитаха първия срещнат:

— Къде е тоя попишки змей!

— Към горния край!

Вървяха, вървяха, вървяха.

Попитаха пак:

— Къде е тоя попишки змей!

— Към долния край!

Вървяха, вървяха, вървяха.

В селото нямаше никой. Всичко се бе изпокрило из къра — спяха по круши и по брястове, свиваха се по мази и тавани. Само черни котки се разхождаха като вампири и таласъми, без страх от попишкия змей.

Стигнаха до къщата, където им казаха, че се крие попишкият змей.

— Страх ме е! — изчурулика Чуруличка.

— Олеле, Вишну, Брахма и Шива — извика индийският йога и започна да се моли на индийските богове.

Пръв влезе Шегобишко. В едната си ръка държеше манарата, а в другата турската сабя, с която баба му сечеше сапун.

„На сапун ще го направя!“ — помисли Шегобишко. И реши: с десет глави да бъде, ще сече. И нито крачка назад. А две напред!

Нещо започна да свири в стената. Една старица излетя от къщата и завика:

— Появи се, засвири... олеле, боже... змей свири на стена!

Слонът се стъписа. Индийският йога се преметна презглава. И пак остана с краката нагоре. А Попарко и Чуруличка се покатериха върху слона. Толкова далеч им се виждаше земята, че ако решеха да скочат, щяха да станат на пихтия.

Изкудкудакаха кокошки. Кучета завиха. Взеха да мучат крави. Стана толкова страшно, че Шегобишко също потрепера като крушево листо.

Чуруличка се обади с примряло от страх сърце:

— Шегобишко, махни му с двете гъши криле!

Той я погледна учуден.

Тя обясни:

— Чувала съм от баба, че змеят от нищо не се страхува — само от гъши криле. Мисли ги за светкавици!

Шегобишко опипа джобовете си. Всичко беше в ред. Не само светкавици, ами и гръмотевици спяха там. Почувствува, че му растат криле. Но не гъши.

Не обърна внимание на приказките на Чуруличка. „Приказки е чела или е слушала“ — рече си той.

Стената пак засвири. Дълго, пронизително сякаш някой дереше жив вол. Пищеше, та цепеше въздуха.

Ами сега какво да прави! Накъде да удря с манарата! Какво да сече със сабята?

Старицата бягаше из двора и викаше:

— Огън излиза от устата му, седем пусти глави е подврял под тая пуста стена.

Шегобишко се реши — и влезе. Пък каквото сабя покаже. И манарата.

О, Чуруличка затвори очи, да не гледа. Щеше ли да излезе жив оттам?

— Шегобишко, сбогом! — крещеше Попарко и трепереше.

— Сегобиско, Сегобиско — клатеше глава слонът.

Индийският йога висеше нагоре с краката — ни жив, ни умрял.

Ами сега — какво щеше да стане!

... По селския път за село Попица препускаше каруца. Два коня летяха, сякаш бяха с криле. Дядо Тошо размахваше камшика и викаше с цяло гърло:

— Дий, Норке, дий, Ружке...

— О, загива милото внуче... сирачето ми! — пригласяше баба Кута.

В каруцата върху потоницата беше седнал и Карамел Му като представител на властта. От време на време подвикваше за кураж:

— От години го дебна змея, за него ми тегне тоя кривак — и той стискаше по-здраво пушката, — но тоя път няма да ми убегне!

— Дий, Норке, дий, Ружке... — плющеше камшикът.

Пристигнаха точно навреме. Пръв ги забеляза Туктам. Замах с опашка към тях: „Не съм суеверен, но щом нещо свири и бълва огън, на змей ми мирише. Това ще е най-страшният змей на змейовете!“

Реши се и влезе след Шегобишко. Какво му струваше да жертвува един кучешки живот!

Нещо светна. Чу се пукот. Замириса на изгоряло.

— Опече го пустият змей! — изпищя баба Кута.

После настана тишина. Страшна и неподвижна. Даже индийският йога се закова във въздуха, навирил крака към небето.

... На вратата — жив и здрав, — само с една отвертка в ръка се показва Шегобишко. След него подскачаше кучето. Направи две крачки. Застана пред прага. Продума:

— Убих го на място!

Даже слонът въздъхна.

Шегобишко продължи:

— Беше с осем лампи, седем ключа, три полилея и едно... късо съединение. Свиреше като змей.

ДРУГИ ПРЕЖИВЕЛИЦИ

Друзи преживељци

ОРЕЛА ХВЪРЛЯ СЯНКА НАД ШЕГОБИШКО

Всички го гледаха със зяпнали уста. Никой не вярваше, че вече жив ще го види. И такъв хубав и весел, умен и добър. И индийският йога мислеше, че ще остане да виси нагоре с краката, шашардисан от попишкия змей.

А то — каква стана. Превъртя се за миг — и стъпи на земята. Подскочи, за да се увери дали е истина.

Истина беше!

Шегобишко стоеше пред къщата, сякаш нищо не се бе случило.

Донесоха стълба. Сложиха я край слона. По нея се спусна Чуруличка. Затича се и го прегърна.

Прегърна го и Попарко.

Дядо Тошо запали лулата. Покри конете с чуловете да попие потта, че бяха вир-вода. В галоп пропътуваха пътя дотук.

Само баба Кута не можеше да разбере какво е станало. Не вярваше на очите си, че Шегобишко е здрав и читав. Стискаше в ръка шише с илаче. Ля куршум, докато дядо Тошо стягаше каруцата за път. Взе бележката на Попарко, уви с нея шишето и си помисли: ако намери внука си урочасан или нещо друго да му е направил змеят, ще го полее с илачето, а като се свести, ще го поведе — о, майко юнашка — пак да му врачува Нинашка.

— Влизам аз — рече Шегобишко, понеже видя, че никой няма да мръдне от мястото си, преди да разкаже какво чудо е станало, — влизам аз в коридора — нищо. Минавам в стаята — нищо. Държа манарата и турската сабя, с която баба сече сапун, и съм готов всеки миг глави да сека, в пламъци да влизам.

Млъкна. Беше зажднял за вода. Докато не му донесоха кратунка с кладенчова вода, не продължи по-нататък.

Пи. И рече:

— Влизам в другата стая. Това е последният ти миг, Шегобишко, мисля си. И ми става жал, че Попарко и Чуруличка ще чуруликат без мене, ще ходят покрай Криволичи, ще копаят минзухари с копало, ще берат божури, ще събират чанчови яйца. Шегобишко, казвам си за

кураж, и ти можеш да вършиш тия неща: и змии за гушата да хващаш, да се бориш с доандеренски лисици, и ти ще можеш, ако сега отсечеш и седемте глави на тоя страшен попишки змей.

Пи пак от кратунката, пресъхнаха му устните от тия страхотии.

— Гледам аз — остави кратунката настрана, — нещо святка и съска. Святка като светкавица и съска като змията от Синия вир. И а да хвана това нещо за гушата — изтръпнах. Щях да си загина за едното чудо. А то беше късо съединение на две електрически жици: съскат зад долапа, огън излиза от краищата им. Точно се готвех да затворя очи, за да не присъствувам на изяждането, ми от змея, когато забелязах вампирските работи по електромережата.

Чак сега нещо в главата на баба Кута започва да се прояснява. Тя прибра илачето в джоба на сукмана, поолекна ѝ малко. Няма да вика това Нинашкино „иш, ишш.“ А Шегобишко въздъхна:

— Ей, големи шашкъни, дядо! Да не съм чул вече да ми говори някой за таласъми и плътеници, вампири и караконджули. Ех, дядо, само да можех, как бих им подрязал крилата като на Щуравия Гъсок.

Сети се, че носеше насам двете криле на Гъсока. Беше ги оставил при жиците с късото съединение. Прибра ги. Отиде при баба Кута.

— Вземи ги, бабо, да премиташ синията, да смиташ брашното в нощвите.

И погледна към дядо си:

— Ей, големи шашкъни, дядо!

Старецът позасука мустак. Беше се уплашил не на шега, когато прочете писмото на Попарко. „Деца са — каза си, — какви ли не лудории могат да сторят. Пакост да е — ядва се. На магаре опашката да отрежат — и без опашка магарето си е магаре. И магаре ще си остане. Но да тръгнат на борба със змейове — е за това никой не може да бъде сигурен на живот или на смърт ще завърши.“ Сега, като гледаше, че и тримата са живи и здрави, а отгоре на това си имат и слон, и индийски йога, стана му радостно на душата и леко на сърцето.

Норка и Ружка потеглиха. В каруцата седнаха само баба Кута и дядо Тошо. Карамел Му се запъти към панаира в града. Децата останаха със слона и индийския йога.

С тях беше и кучето.

— Шегобишко, Шегобишко... Сериозно нещо е животът! — каза Шегобишко и поведе голямото *слоношествие* към бреговете на Криволиччи.

— Пълен напред! — подхвана Попарко. Слонът му приличаше на кораб, попаднал на суша.

А Чуруличка не отделяше очи от индийския йога. Обърнат с краката надолу, сега той приличаше на другите хора, но беше сух като бамбук и лъскав като банан. Струваше й се, че е намазан с шоколад.

Чак до късно играха в Гереня. Тичаха покрай Качова млака, надбягваха се с Туктам — само индийският йога го изпревари, — Попарко предложи вместо на *прескочикобила* да играят на *прескочислон*. Но като видя слона планина, взе обратно предложението си.

Всички се натрупаха около индийския йога. Шегобишко го помоли да направи няколко фокуса.

— Не правя фокуси — отвърна той. — Аз не съм фокусник.

— Нито факир? — попита Чуруличка.

— Нито магьосник? — подхвана и Попарко.

Индийският йога изрече в скоропоговорка:

— Аз съм йога и правя, каквото мога, а каквото не мога, го прави някой друг йога!

„Аз съм йога и правя, каквото мога — опита се да запомни Чуруличка. Успя да каже и втората част: — А каквото не мога, го прави някой друг йога.“

За да им покаже какво може, индийският йога вдигна единия си крак. Кракът му стана ръка, а ръката — крак.

Стояха край него ококорени и удивени. Тогава Шегобишко помоли:

— Ха сега да навиеш ръкава си!

Индийският йога направи някакви опити, осука се насам, изви се натам, но нищо не се получи. Изохка:

— Ох, не мога да си навия ръкава на крака.

Направи и други маймунджилъци — така ги нарече Попарко, но наум — катери се по слона като по планина, легна под него. Слонът сложи крак върху главата му.

Чуруличка изпищя:

— Стига, стига — не искам да гледам такива неща!

Индийският йога взе сабята, с която баба Кута сече сапун, искаше да я глътне, но още като я хвана, така се поряза, че веднага я захвърли в Качова млака.

И нямаше да имат край игрите. И веселието. Смешките и чудесиите на индийския йога извираха като из кладенче. И шегите на слона не бяха една и две. Макар и без зъби, той не можеше да казва шегии, а се смееше, вдигнал хобот:

— Ха, ха, ха... страшно интересни сеги!

И всичко за днес щеше да завърши чудесно, ако по залез-слънце над Шегобишко не се изви дълга черна сянка. Сянка на нещо крилато и страшно. Кръжеше като облак над тях.

Децата изправиха глави. От облак до облак беше разперил криле Орела.

Познаха го. Вече две години искаше да ги прави орлета. Докато учеха, те кимаха неопределено с глави, съгласяваха се на ужким — много им разбираха главите. Как могат здрави и прави деца да се превърнат в орлета. Но щом започнеше ваканцията, разхвърчаха се кой накъдето види и ставаха врабчета, синигерчета, косове, мушитрънчета, чанчета, тия, които имаха лунички по носа — лястовички. А онова дете, което имаше чичо, който пее добре, ставаше чичопей. Ходеха с овцете, летяха над къра из нивите, кацаха край любеници и пъпешии, беряха грозде, кълвяха ягорида. Тези, които скачаха по скалите, приличаха на скални яребици.

А Шегобишко стана гургуле.

Но да се върнем при него — беше по залез-слънце, а сянката на Орела го бе покрила.

— Ти ще станеш орле! — викаше отвисоко познатият глас. После гласът се насочи към Попарко и Чуруличка: — И ти! И ти!

— Какво орле? — събуди се като от дивен индийски сън Шегобишко.

— Такова, като другите... — гракаше страшният глас. — Ще хвърчим с орлови шапки на главите си и орлови дрехи... И ще пазим небето над цар Пишман.

„Небето е на всички!“ — искаше да каже Шегобишко, но замълча.

Децата се разпръснаха като пилци. Много им дойдоха преживелиците през деня. А сега — някакъв страшен орел, надвесил

орлови нокти над тях.

Шегобишко бягаше, бягаше и... ето, стори му се, че вече лети. Една ризка, едни панталонки и едно сърце на момче — колко му е. Лек като перушина, бърз като светкавица и силен като гръм.

На хоризонта го забеляза Карамел Му, който се връщаше от панаира и сладко смучеше карамел му. Заслони с длан очите си — гледаше точно срещу огнения диск на слънцето. И взе да се чуди:

— Момче ли лети... сърна ли бяга... или птица се рее в небето?

После преглътна бонбона и преди да засмуче нов, рече:

— Прилича на гургуле.

— Гледайте, гледайте... момче птица — викаха пастирите в Гереня.

— Прилича на Гургул?

— Гургуле е?

— Май че е сокол?

— Соколът не лети, а кръжи, а това нещо се носи като лястовица право напред.

Уплаши се слонът, щом видя, че децата избягаха, подгонени лудо от Туктам.

— Сегобиско, Сегобиско... къде литна, момсе — вдигаше хобота си той, — нали искаше слонова кост, да правиш губерка на дядо си?

Никой не отговори. Даже шум на криле не се чуваше наблизо. И Орела се бе спуснал да го гони.

А Шегобишко летеше, летеше... право към гнездото на Стария Гургул.

И тоя път щастието беше на негова страна.

Какво изпати по-нататък, нямам сърце да ви кажа.

В ГНЕЗДОТО НА СТАРИЯ ГУРГУЛ

— Някакво гургуле се носи към нас — изгугука Гургулицата. — Струва ми се, че го виждам за първи път.

Откакто се преселиха на дъба — в селската овошка им беше задушно през лятото, — около гнездото кръжаха само техните две гургулета.

Стария Гургул надигна глава:

— Права си! — отвърна той. — Само да не е някой пакостник, че ще го дръста като гръста.

Поогледа се още веднъж. Изпъна шия. Върху нея блесна гердан от синкави пера. Истински красавец! „Ако беше в Африка — мислеше си понякога Гургулицата, — непременно щяха да го изберат за крал!“

Двете гургулета се обадиха: гу-гуу-гу, гу-гуу-гу. На гургулов език това означава: гла-дноо съм, гла-дноо съм.

— Мамините перушинчета — погали ги с крило Гургулицата, — мънички са още и само това знаят да казват.

— Струва ми се, че съм го виждал някъде! — зачуди се Стария Гургул. — И няма да го дръста като гръста.

— И на мен ми се струва, че съм го виждала.

Пак се чу:

— Гу-гуу-гу!

Гургулето приближаваше към гнездото на Стария Гургул.

Дъбът — вековен и могъщ — извисяваше още по-високо клоните си. Зиме му беше студено. Но дойдеше ли пролетта, цъфнеха ли божурите, бълбукаше ли кладенчето, той се разлистваше последен от всички дървета. А който се разлиства последен, най-дълго остава зелен.

— Струва ми се, че съм го виждал някъде! — повтори Стария Гургул.

— Виждал си го, как да не си го виждал — припляска с криле Гургулицата. — Та това е нашият Шегобишко!

— Шегобишко — припляска и Стария Гургул и извиси още по-високо своя кралски гердан, — да не съм Гургул, ако не може да се

повярва на такива неща!

Познаваха го много добре. Зимно време прекарваха под коша на дядо Тошо — имаше какво да се клъвне там, пролетта разсаждаха заедно с баба Куна разни зърна и треви, а когато нямаше вече какво да ѝ помагат, преселваха се на дъба, в доандеренската урва.

— Шегобишко! — подхвъркна и Гургулицата.

Помнеха, че когато държеше в ръката си комат хляб, все хвърляше и на тях някоя и друга трошица. И гонеше Кокорбашко, да се не кокорбачи много-много, ами да остави нещо и на двата бедни гълъба, ако някой можеше да ги смята за бедни. Всяка година от гнездото им излитаха по две гургулета и се заселваха на някой дъб. Само от време на време техните гласове се носеха из шумака: „Мамо, татко, не се бойте, все някак ще се оправим в тоя шумак!“

Шегобишко се намираше съвсем близо. Личеше, че е уплашен. Дишаше тежко. И потръпваше като гургуле, подгонено от орел.

Направиха му място да стъпи. Гургулетата се свиха настрана. Взеха да викат: гу-гуу-гу, гу-гуу-гу.

Гургулицата им се скара:

— Стига де, разбрах вече. Я какъв хубав гост ни е дошъл.

Шегобишко разказа всичко — от игла до конец — на Стария Гургул и Гургулицата. Толкова се уплашиха, че чак перушината им настръхна. Каза как от две години Орела го мъчи да стане орле, да хвърчи и да бръмчи, да се крие и да се бие, да лази и пази — не знам от какво — някой си цар Пишман, когото само е чувал как кряка по радиото на дядо Тошо.

Гургулицата се спусна и му донесе вода от кладенчето. Поръси го с няколко капки като с роса от дъбов лист. Направи му вятър с крилете си. Така се задъхваше, че двамата с Гургула трепереха от страх: „Ще може ли повече да хвърчи?“

Обади се едно от гургулчетата:

— Гу-гуу-гу!

Стария Гургул го хвана за опашката:

— Мирувай, че ще те дръста като гръста!

— Не му се карай — помоли Шегобишко, — не е хубаво да се караш на деца!

— Гладни са — отвърна Стария Гургул, — току-що се канех да литна, за да им търся храна. Бях оставил няколко зърна хе зад оня трън

долу, но едно мушитрънче се мушнало там и изкълвало всичко без разрешение.

— О, мушитрънче ли — оживи се Шегобишко, — много е невъзпитано. Муши се като трън навсякъде. И хич даже не се и извинява.

— Ще останеш при нас! — отсече Гургулицата. — Дано Орела орлите да го отвлекат. Тогава ще видим какво ще правим.

— Ще живееш при нас — добави Стария Гургул.

Шегобишко огледа гнездото: топло и кръгло като шепа, постлано с мъхеста перушина, спретнато и чисто, без покрив. Само слънце и синьо небе над него, ако не бе един дъбов лист, заслонил го като чадър: гнездо като люлка, като майчина длан.

Стори му се тясно за петима. Опашките на двете гургулета вече стърчаха навън. А герданът на Стария Гургул можеше да се види от пътя наблизко.

— Не искам да ви притеснявам — каза Шегобишко, — толкова сте добри, а ви е тясно.

— Където има място за две гургулета — рече Стария Гургул, — ще се намери троха и за трето гърло.

— Мамините перушинчета! — подхвана ги Гургулицата и простря криле над тримата: над Шегобишко и над двете гургулета.

Шегобишко не издържа и заплака. Топлината, с която бе обгърнат, му припомни майчицата ръка. Как се случваше така, че винаги, когато се будеше, тая ръка-крило лежеше на челото му, галеше го по косите, унасяше го отново в приказен сън, в който той чуваше един гълъбов глас — ласкав и топъл: „Мамино гургуле!“

Отвори очи. Някаква мъгла се стелеше в тях. Когато се проясни, той се видя сгушен до две пухкави гургулета, а над главата му — топло и ласкаво гълъбово крило.

Беше уморен. Заспа. Гълъбов сън — звезден и ясен — се спусна над него.

Колко е спал, не помнеше. Дрезгави гласове го събудиха отдолу.

През доандеренската урва вървяха Туртака и Кривака. Някъде след тях — Карамел Му. Отдавна се беше съмнало и слънцето вече печеше над дъба.

— Одеве — прогърмя Туртака — един пастир ми каза, че не е виждал никакво момче насам, само привечер някакво гургуле кръжало тъдява.

— Така е — мърмореше си Кривака, — ще лети ли, ще кръжи ли, не знам... Тоя Шегобишко е един шмекер!

„Олеле, големи шашкъни, дядо!“ — щеше да извика Шегобишко, но не посмя, за да не събуди двете гургулета.

Кривака проточи глас:

— Абе аз поне веднъж да бях го наложил с кривак, та ще го питам после ще лети ли, ще бяга ли... и ще ни разиграва ли като

маймуни да го търсим.

— Искате ли карамел му — чу се гласът на общинския пъдар. Вече беше ги настигнал.

— Сега не ни е до бонбони! — отсече троснато Туртака.

— Тъй ами — продължаваше още Кривака, — знам си аз как могат да се оправят нещата.

Долетя Стария Гургул. След него и Гургулицата. Почакаха да отминат тримата пътници и кацнаха в гнездото.

— Нещо страшно иде насам! — рече Стария Гургул.

— Страшно е, видях го с очите си! — подкрепи го Гургулицата.

— Кръжи и се вие — а̀ насам, а̀ натам — и може скоро да ни съгледа.

— Стори ми се, че се спусна към Криволичи — изгука Гургулицата, — може би няма да се върне.

— Ще се върне той, знам си го аз — говореше Стария Гургул, — познавам го, откакто съм се излюпил.

— Орела птица ли е — тревожеше го Гургулицата: — цар за цар се грижи!

— Ако дойде насам — завърши Стария Гургул, — ще се бия до последното си перо!

— Гу-гуу-гу!

— Гу-гуу-гу!

— Почакайте малко — сгълча ги Гургулицата. — Само това си знаете: гладно съм, гладно съм! Имаме по-голяма грижа сега.

— Дай им да ядат — гукаше Стария Гургул, — деца са. Как ще растат иначе. Нека им заякнат крилете. Само с гукане не се плашат орлите.

Шегобишко седеше и се чудеше какво да прави. Ако Орела минеше насам, не можеше да не го види. Отвисоко по-добре се вижда всичко. Да тръгнеше към село, щяха да го пресрецнат Туртака и Кривака.

А можеше и Карамел Му да му предложи бонбони.

Ами сега какво да прави? Сгуши се като гургуле, което беше решило да си остане гургуле, каквито и орли да го нападнеха.

— Ще се бия до последното си перо! — чу се гласът на Стария Гургул. — При гълъбите гостът е по-драг и от собствените гургулета.

Това беше главен гълъбов закон.

Шегобишко започна да се стяга. Беше много благодарен за всичко. Събра гълъбова топлина за цял живот. Не можеше повече да остане — беше му неудобно. Като възпитано момче, не искаше да притеснява своите приятели. Още повече, че те му бяха помогнали.

— Ще тръгвам вече — рече им той.

— Къде?

— Защо?

— По това време.

— Чакай поне да се мръкне.

Въпросите летяха като гургулета.

— Тогава ще ми бъде трудно да летя. В тъмницата трудно се ориентирам.

— Остани — молеше го Гургулицата, — ще се намерят трохи и за тебе!

— Добри хора — продума Шегобишко, — вие ме нахранихте с добрината си.

Погали едното гургуле по крилото, другото — по шията, където едва-едва се очертаваше светлосинкав гердан.

— Довиждане, приятели мои — обърна се Шегобишко към Стария Гургул и Гургулицата, — никога няма да ви забравя.

И полетя над доандеренската урва. Реши да се скрие в Змейовата пещера.

ПАНО КОНЕКРАДЕЦА СТАВА СЛОНОКРАДЕЦ

— Сърбят ме ръцете — разтърка длани Пано Конекрадеца, — отдавна не съм краднал коне. Не остана жълтица в торбата.

Той бръкна в нея, но какво може да се намери в една циганска торба. Всичко друго, но не и пари.

След открадването на Норка и Ружка и откакто три дни беше в несвят, не можа да намери други коне. Тогава Кривака го наложи с един кривак, свести се веднага и — дим да го няма.

Обеща, че друг път няма да краде коне.

Но може ли, когато човек е конекрадец, да се откаже от занаята си!

Той потърка още веднъж ръце, каза вррр, след това ррр — някакви овце минаваха наблизо.

Овцете не бяха работа за него.

Подмина, без да ги погледне.

Изведнъж, както си вървеше покрай Криволичи, прииска му се да изцвили от радост. В далечината, в кривола до реката, нещо блестеше на слънцето, сякаш конска опашка гонеше мухи.

„Кон ще да е — помисли си той, — и то много голям кон! Олеле, сума ти жълтици ще паднат за него!“

Сниши се до близката върба, легна по гръб и се престори на заспал. Може да мине някой тъдява и ако го види и познае, нека после разказва: „Абе видях Пано край реката, спеше като заклан и за никакви коне не му идваше наум. Може ли човек, когато спи, да мисли за кражба!“

Прохърква той — къде насила, къде наистина, — докато се стъмни. Запахна щурците, изгря месецът. Но след малко се шумугна като мушитрън зад един облак и стана тъмно като в цигански катун.

В тоя миг Пано рипна като младо конче. Още веднъж разтърка длани: сърбежът беше нетърпим. Трябваше да се действа.

Циганинът тръгна към реката — нататък, където през деня му се мярна онова нещо, което приличаше на конска опашка. Спъна се в някакви тикви, смачка като пити два-три пъпеша, стори му се, че

скълца на лютика няколко лехи пипер. Нищо не можеше да го отклони от целта — мястото, където нещо го примами като магнит.

Вървя той, що вървя, и не щеш ли — стори му се, че чу квичене. Не се уплаши. „Лисугер ще е туй, рече си в тъмнината, тръгнал е да търси доандеренската лисица!“

Отново настана тишина. Тиха лятна нощ, в която само щурците свиреха щуро, бухаше бухал, улулукаше уловица и един дърдавец дърдореше край реката.

Как да го разбереш какво си дърдори!

Пано пристъпи крачка-две и се шмугна под разклонената стара върба, прескочи изсъхнал дънер, изкорубен като корито, и щеше да подскочи от радост: на десетина метра пред него той чу шумолене, сякаш кон пасеше:

— Хръстт, ръсттт, хръстт, ръстт...

Сърбежът му беше преминал. Друга сила повдигна ръцете му, той ги разпери като за прегръдка и пропълъзя на колене последните метри.

Стана още по-тъмно. Конят продължаваше да пасе. Видя му се малко едър, даже два коня, даже три... и едва не извика от учудване:

— Това не е кон — промълви тихо, потръпвайки от радост, — ами кон планина. Три коня наведнъж. Руска тройка.

Приближи се още две крачки. Каква ти руска тройка!

— Кон мамонт! — прошепна той. — Леле, циганска душо, ще се позлатиш! Само в златни сандали ще ходиш.

Направи му впечатление, че на гърба на коня-мамонт чернее нещо като чувал.

— Тоя мамонт и зобта си носи! — зарадва се Пано Конекрадеца. — Ето това се казва кон. А то нашите дръгливи кранти са едни нищо и никакви магарета.

И други мисли му минаваха през главата в тоя най-трепетен миг. Щеше да погали коня по конската глава, щеше да вчеше гривата му, да го потупа по гърба. И когато конят се убеди, че това е един чудесен човек, а не циганин-конекрадец, щеше да тръгне като палаш след него. Където го заведат и с каквото го нахранят.

Пано протегна ръце да го погали по главата. Сепна се за миг. Напипа нещо дълго, подобно на маркуч. И си помисли: „Май някой е гасил пожар тъдява!“

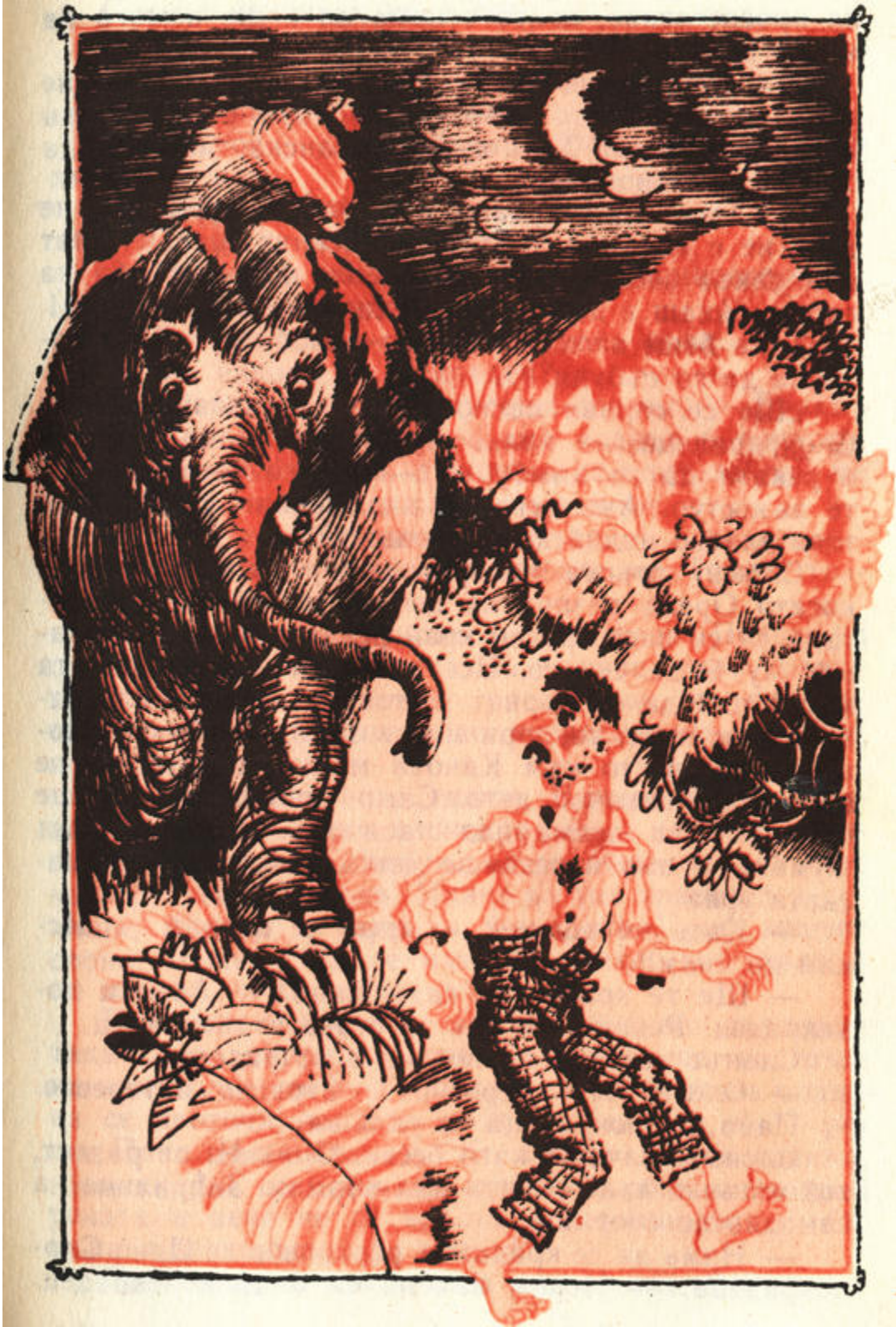
Погали го и по ухото. Но ухо като ухо ли беше: „Идвала е пожарната тук — продължаваше да предполага конекрадецът, — някой пожарникар е забравил и пожарната камбанка!“

Понечи да го хване за краката, да не би да е спънат с букаи. Крака като крака ли бяха! Електрически стълбове!

Тръпки полазиха по гърба на Пано Конекрадеца. „О, душо страдалнице — викаше той, — къде дойде и на какво попадна!“

Малко оставаше да се понесе в такава кушия, че едва ли щеше да помисли повече за коне. И точно се готвеше да запраши към село, настръхнал и ужасен, когато един комар, голям като врабче, така го ухапа по челото, че той с все сила се удари по него... И тогава дойде оня щастлив миг на просветление, който е помагал и ще помага на много конекрадци.

„Та това е слонът — крещеше той и скачаше на един крак като щъркел, — това е слонът на индийския йога! Хей, душо циганска, доживя да станеш и слонокрадец.“

Погледна към чувала със зобта и разбра, че това не е никаква зоб, а индийският йога, мушнат в някакъв зеблен чувал и заспал върху гърба на слона, сякаш е легнал под индийски балдахин.

Така беше заспал, че само някой друг йога можеше да го събуди.

„Ще се справя лесно с него — каза си Пано Слонокрадеца, — колко му е, един йога, може и в реката да го цамбурна — ще го вземат рибите за костур. Ами сега да видя какво да правя с това златно индийско съкровище?“

Слонът тръгна покорно подир него. От мига, когато Орела разпръсна децата в Гереня, той остана да си пасе кротко край реката. Нали господарят му беше с него. Все се надяваше, че децата могат пак да се върнат и, току-виж, тръгнаха отново нанякъде, та дори и нов змей да убиват. Поглеждаше често към Качова млака, но там не се вестяваше никакво дете. Само една сянка летеше от време на време над пасището, кръжеше над шумака и пак изчезваше някъде над доандеренската урва.

— Къде ме водиш? — спря се слонът. — Искам да снам!

— Ще те крада! — каза Пано. — аз съм конекрадец! Реших тоя път да стана слонокрадец.

Слонът започна да подскача от радост:

— Олеле, че интересно... Страсно интересно.

Пано Слонокрадеца се уплаши.

Слонът скачаше като бесен. Опиянен от радост, той изтъпка край реката цял харман. Заприлича на самодивско сборище.

— Няма да те крада! — разколеба се Пано Слонокрадеца. — Искам пак да си бъда конекрадец.

Слонът коленичи пред него.

— Моля те!

— Какво ме молиш?

— С циста индийска дуса те моля!

— Какво? — не разбираше Пано от такива индийски неща.

— Открадни ме!

— Защо да те открадна?

— Открадни ме... Толкова ми е интересно... Никога досега не съм краден!

— Никога ли? — Пано потърка ръце. — Наистина ли никога не си краден?

— Ей богу — упорствуваше слонът, — Брахма и Буда са ми свидетели. Само веднъс в дсунглата, където съм роден, два лъва се опитаха да ме откраднат, но станаха само на лъвовете.

Пано се поотдръпна.

— Истина ти казвам, открадни ме. Това е толкова интересно.

Циганинът поразмисли и се съгласи. Поведо го пак по брега на реката. Но вървеше пет крачки пред него — достатъчно разстояние, че ако потрябва или се случи нещо непредвидено, да хукне и да не се върне.

А индийският йога спеше. Никак не му минаваше насън, че един слонокрадец го води по брега на Криволичи. Добре, че се беше вързал още когато лягаше да спи. Иначе из тия трапища и долища, бъзаци и коприви, из които Пано водеше слона, можеше да се изтърси заедно с чувала и да сънува, че го жарят с коприва.

Пано спря. Спря и слонът. Няколко дърдавци така се раздърдориха, че Слонокрадеца настръхна цял. Чу се квичене. Сянка с дълга рунтава опашка се проточи наблизко. „Лисугер ще да, е! — реши Пано. И си каза: — Когато се удави лисица, цяла година по месечина лисугерът обикаля покрай реката и вече не се връща в леговището си. От мъка и за кокошки не мисли!“

Две сенки се движеха в тъмнината. Отпред едната, по-малката, приведена и плаха, лист да трепне — и тя се снишава, а по-назад — другата, огромна като планина, спокойна. Нито дърдавец я плаши, нито лисугер може да ѝ направи нещо, ако ѝ мине път. И е радостна. Защото първата сянка е откраднала втората.

Облакът, който затуляше месеца, се разсея като мъгла. Замлъкнаха дърдавците. Спряха да бухат бухалите. В далечината от селото долетя кукуригане.

„Петляно време е! — рече си Слонокрадеца. — Трябва да се бърза. Скоро ще съмне!“

Ускори крачка. Слонът след него — туп, туп, туп. Пращяха съчки и клони. Бягаха гущери и змии. Никой не искаше да попадне под краката му.

— Къде отиваме? — попита той, защото му омръзна да мълчи. — Скоро ли ще стигнем?

— Скоро! Шшшт... тихо!

— Ссст... тихо — повтори слонът, защото индийският йога се размърда на гърба му. Чувалът отново затихна. — Когато те носи слон, можеш да бъдеш спокоен!

Пано се огледа в ранния сумрак. Не беше сбъркал пътя. Наблизо чернееше доандеренската урва. Реши така: „Ще прекараме деня в пещерата... пък като се мръкне, право при търговците на коне... Все някой ще се реши да купи слон!“

Ето ги пред входа на Змейовата пещера. Пано Слонокрадеца, слонът и индийският йога.

В ЗМЕЙОВАТА ПЕЩЕРА

Щом напусна гнездото на Стария Гургул, Шегобишко направи няколко кръга около шумака, прескочи до Криволичи и пак се върна насам. Стори му се, че тежка сянка лежи над къра. Не беше сянка на облак или дърво.

Беше сянката на Орела.

Сви се сърцето на Шегобишко. Втора нощ беше далеч от къщи. Поне Туктам да бе с него, две думи да му довери. Да го прати с вест при дядо Тошо и баба Кута. Колко ли се тревожеха за него!

Ами сега накъде да върви?

Сянката ставаше все по-голяма, приближаваше, ето — след малко щеше да дойде над шумака, щеше да го открие Орела и тогава...

Спусна се по доандеренската урва. След малко се намери в Змейовата пещера.

Сянката прелетя по-нататък. Не се върна. Шегобишко пое дъх — не са го забелязали!

Змейовата пещера бе стара като земята наоколо... Лятно време пастирите пладнуваха с овцете в нея, а през зимата вълци се свираха на топло. Къде свършваше и колко беше дълбока, никой не знаеше. Някаква тайна криеше тая тъмница и на никого не искаше да я повери.

Шегобишко се свиваше от страх. Много неща препати, но сега беше настанал най-страшният час от живота му.

Да върви навътре — не знаеше в какви бездни ще се пребие, да излезе навън — един орел го беше нарочил и нямаше да го остави, докато не стане орле.

Притвори очи. Унесе се. Сгуши се край грамадна скала. В далечината пред него проблясваха светлините на входа.

Къде ли бяха сега Попарко и Чуруличка? Ако бяха тримата, нямаше толкова да го е страх. И несгодите щяха да понесат по-лесно!

Както си мислеше, така се унесе в сън.

Стори му се, че чува конски тропот. Не знаеше сън ли беше, или наяве. Чу цвилене. Не беше от Норка и Ружка.

Откъм входа долетя глас, мощен и страшен:

— От това място се вижда целият кър. Претърсихме клон след клон из шумака. Само тук се е скрил Шегобишко, в тая пещера на змейове и змеици!

Позна го: беше гласът на Туртака.

— Не може да бъде — отвърна Кривака, — конете си изпотрошиха краката да се катерят по урвата. Кое момче ще има смелост да се завре в тъмницата? Ти си голям шашкьнин. Не виждаш ли, че паяк е замрежил входа. Виждам прилеп на грамадната скала отсреща. Да беше минал Шегобишко оттука, той щеше да изхвъркне и да се лепне на друга скала. Не е ли по-добре да побързаме докато не ни е налупал някой змей. Казвах ти да си седим в къщи, а не да се щураме като щурави посред нощ. И да се лумбуросваме като таласъми.

Конете изтрополяха надолу. Тишината легна отново — нощна и трепетна. Стана още по-тъмно и непрогледно. Сова пищеше, виеше чакал.

Кой можеше да подаде ръка на Шегобишко! Добре, че задряма пак и не чуваше тия страхотии, които всяка нощ стават в Змейовата пещера.

Доиде петляно време. Най-ранобудният петел се обади в селото:
— Ставайте, хей... — и по-нататък не се чу какво иска да каже.

Камък се търкулна пред пещерата. Някой пристъпваше и пръхтеше като слон. До него — човек. А върху слона — зеблен чувал.

Шегобишко разтърка очи. Пещерата да беше се разтворила, нямаше да повярва на това.

Затаи дъх. Нощта му се стори пълна със стражари, коне, слонове и един индийски йога. И още — със змейове и зли духове.

Тоя, който водеше слона, огледа входа. Пристъпи две-три крачки навътре. Изписука прилеп. Човекът бързо се върна обратно.

Пано циганинът извика с треперещ глас:

— Има ли някой тук?

— О, душо циганска! — Сякаш издън Змейовата пещера се обади Змея: — Имаа!

— Имаа... имаа... — повтори ехото.

Ами сега? Да остави ли слона и индийския йога и да му удари незапомнена кушия през шумака? Ами жълтиците, които чуваше да подрънкват в торбата!

Мисълта за жълтиците надделя над страха.

— Кой си ти?

— Този, който много пъти си срещал край Криволичи.

— Зъл дух ли си, или добър?

— Добър! — отвърна гласът издън пещерата.

— Добър... добър... — повтори ехото.

Един прилеп изхвъркна и закачи с крило шапката на циганина. Тя тупна на земята и подплаши друг прилеп. Пано рипна като ожилен.

— Господарю на добрите духове — започна да се моли той, сякаш клеци стискаха гърлото му, — господарю на господарите! Царю на царете! Бащице! Изгони всички змейове и змеици от пещерата. Дай на новодошлите същите права и богатства, каквито имаш ти, и най-вече — да не ги е страх да влязат в твоята пещера. Душите им вземи, урочасай ги, вампирясай ги, но им позволи да отпочинат поне един ден в твоя дворец на нощта!

— Дворец на нощта... дворец на нощта... — продължи да повтаря ехото.

— Влизайте по-бързо, откога ви чакам — каза духът, — не съм закусвал от вчера сутринта. Как се предпочитате — печени или сурови?

Пано се шашардиса. Долови в гласа на духа, че е виновен за нещо. Упрекват го. И му предлагат сам да реши циганската си съдба.

Престраши се да попита, преди да го набият на кол и да го опекаат. Изрева:

— Господарю на добрите духове! Бащице! Има ли някой обитател на твоето пещерно царство, когото да съм обидил с нещо? Има ли човек на тая земя, пред когото да съм виновен?

— Виновен... виновен... — чу се в дъното на пещерата.

— Има, Конекрадецо!

Пано подскочи като попарен. Без малко да му се пукне сърцето.

— Има конекрадецо... има конекрадецо!

— С какви недостойни постъпки съм наранил светлата ти душа?

— Преди време открадна два коня!

— Как се казват тия два коня?

— Норка и Ружка!

Тръпки полазиха по гърба на Пано. „Нищо не може да се скрие на тоя свят!“ — трепереше той.

Гласът отвътре изгърмя:

— А тая нощ задигна индийския йога заедно с индийския слон.
И стана слонокрадец!

Ехото се обади три пъти:

— Слонокрадец... слонокрадец... слонокрадец!

— Какво да правя? — попита слонокрадецът.

— Дори циганин трябва да се черви от срам, когато върши нещо лошо!

— По-добре да се червя в тъмното пред пещерата, отколкото утре на слънце! — проточи с пресипнал глас Пано и презглава хукна да бяга. Накъдето му видят очите и го носят краката.

Тича, пада, става. По едно време се блъсна в Стария дъб. И тупна на земята като желъд. Без малко да събори гнездото на Стария Гургул, Гургулицата и техните гургулета.

— Какво е това? — събуди се Гургулицата.

— Навярно вихрушка се усука в дъба — каза Стария Гургул, който се беше разсънил, — но не виждам вихрушка наблизо.

— Гу-гуу-гу, гу-гуу-гу! — размърдаха се гургулетата.

— Спете — сгълча ги баща им, — стига с това гу-гуу-гу. Къде още по тъмно да търся тези трохи! И мушиците не летят по това време.

— Лисугерът ще да е! — помисли Гургулицата. — Опитал се е с един удар на опашката да отсече дъба. Я виж какво става долу.

— Какво да видя?

— Дали няма да замахне втори път! Да почака поне да му изпеем една песен. Откакто легнах да мътя, не съм пяла.

Стария Гургул разпери криле. Взе да пикира около дъба. Развиделяваше се. От сутрешния сумрак израстваше шумакът. Тънка мъгла се стелеше над Криволичи. Лаеше куче и тичаше из Гереня. Търсеше някого.

Стария Гургул се спусна до кладенчето. Пи вода да му мине страхът. Тръгна напред. Спъваше се в нападалите желъди и се клатеше като пате.

Подхвъркна от страх. Край тъмния дънер лежеше човек. Едва успя да го познае. Пано циганинът беше в несвяст...

— Сегобиско... Сегобиско... хо, хо, хо — викаше слонът и се заливаше от смях.

— Аз съм, приятелю мой! — обади се Шегобишко и излезе иззад грамадната скала.

Тръгна да го посрещне.

И да не беше се обадил, слонът веднага го позна. По гласа. Всички слонове имат невероятен слух. И виждат дори в тъмното. От сто метра могат да познаят колко е часът на ръчен часовник. Шегобишко ги знаеше тия работи.

— Сегобиско, Сегобиско — продължаваше слонът, — страсен си, Сегобиско!

— Когато човек живее в пещера, не може да бъде друг! — отвърна момчето и го погали по челото. И слонът го прегърна с хобота.

Не беше прегръдка, ами чудесия. Сякаш всичките гургули на шумака го галеха с крилете си.

Индийският йога скочи на крака. Скъта зебления чувал.

— Да си жив и здрав, Шегобишко — рече той. — Юнак си ти!

Йогата го прегърна, както може да прегръща само един индийски йога. На Шегобишко се стори, че плаче, когато чу: „Браво, момчето ми, браво! Не се предавай пред нищо! От никого не се плаши! Повече на никого няма да те дам...“

Шегобишко стоеше и не смееше да шавне. Топлината, която се преливаше от ръката на индийския йога, му беше много позната...

— Кой е? — попита Гургулицата, когато Стария Гургул се върна в гнездото. — Лисугерът ли?

Стария Гургул изгугука всичко, каквото видя и чу. И тя му отвърна нещо. Двамата започнаха дълго да си гугукат. Като гургули.

— Пак е откраднал нещо — рече Гургулицата, — когато открадне нещо и го хванат, изпада в несвяст.

ТУКТАМ ПРИСТИГА НАВРЕМЕ

Карамел Му се стъписа:

— Човек ли е това, или лисица?

Минаваше покрай стария дъб. Слънцето беше напекло шумака, маранята се стелеше на къдели.

Разтърси глава, за да се увери, че не сънува. Извади кърпа и попи потта от лицето си. Боеше се да пристъпи напред. Стоеше като закован.

Извика:

— Хей, човек ли си, куче ли си, обади се!

Нещото, което лежеше до кладенчето, не се обади.

„Кошута е — помисли си Карамел Му, — паднала е от жажда, преди да се наведе над кладенчето. Две крачки не са ѝ достигнали до живота!“

Кошутата лежеше, но не се виждаха мухи над нея.

Нямаше какво да се прави. Тръгна настръхнал, държеше пушката си насочена напред. Откакто стана общински пъдар, какви ли неща не беше видял. Веднъж дори един кърпикожух му скъса кожуха, а след това се извини и, представете си, го помоли да му закърпи кожуха.

Но последните два дни бяха най-тежки. Старши полицейският стражар Лазар Жабара му връчи писмена заповед: жив или мъртъв, да намери къде се е скрил Шегобишко. Да го арестува и да го доведе право в участъка. Там Орела щеше най-послед да му намери колая. „На орле ще ми стане това момче — закани се тогава Жабара, — ами и орел ще разпери криле над главата му!“

Искаше да каже, че всички, които ставаха орлета, получаваха по една шапка с *монограм* — бронзова значка с разперен орел, готов да живее и да умре за цар Пишман и престолонаследника на трона Пишманчо, и за всички Пишмановци около него.

— Пишман да ми е на помощ! — прекръсти се Карамел Му и направи още две крачки към кладенчето.

Сепна се. Пред него лежеше Пано циганинът.

„Пребил го е някои друг циганин?“ — помисли си отначало Карамел Му. Тоя път не смучеше нищо в устата си. Времето беше много топло. „Или са го заклали, когато се е опитвал да открадне нечий кон?“

— Има ли тука свидетел! — извика той, като се огледа наоколо.

Бръмчаха жетварки, пѣдпѣдъци се обаждаха из стърнищата. От стария дѣб надигнаха глави двете гургулета:

— Гу-гуу-гу, гу-гуу-гу!

„Не става въпрос за ядене!“ — сгълча ги Стария Гургул. И Гургулицата им каза същото. Литнаха и се завъртяха над дѣба, но не изгукаха нищо пред Карамел Му.

— Тоя човек е жив! — изненада се общинският пѣдар и клекна край Пано. — Може би бере душа!

Наведе се. Разкопча ризата му, заля го с кратунка вода. Сипа на главата му още една кратунка.

Пано Конекрадеца се размърда, промърмори „има ли някой туук?“, но после отново изпадна в несвяст.

Карамел Му помисли: „Смок е спал на гърдите му. Изплашил се е човекът и се е проснал като сноп. Викал е за помощ!“

Дойдоха пастирите от дръндарската кошара. Прииждаше пладне и наминаха да си наляят студена кладенчова вода. Наобиколиха Пано и Карамел Му, взеха да се тюхкат, да се вайкат. Изговаряха един подир друг:

— Получил е слънчев удар!

— Прав си! Ударило го е като с чук по циганската кратуна.

— Може желѣд да е?

— Хайде и ти, желѣд го е ударил. Може ли да му направи нещо тая нищо и никаква шикалка.

— Може, може... есенес като се бях навел над кладенчето да си разквася устата, че една чушка така ме беше подпалила, и изведнѣж... туп на главата ми. Преметнах се два пъти. Сякаш гюлле ме люсна по чутурата.

— Абе уплашил си се... От страх е било.

— Да не е ял отровна гѣба?

— Нее, нее — проточи Карамел Му, — циганин гѣби не яде.

— Знаете ли какво — рече най-старият пастир от дръндарската кошара. Казваше се Дръндаря.

— Какво да знаем? — попитаха всички заедно с общинския пъдар Карамел Му.

— Знаете ли какво? — попита пак Дръндаря.

— Какво да знаем! — отвърнаха те.

— Много съм видял и много съм претеглил, на хаджилък съм ходил — затова ни викат и хаджиите, но трябва да ви кажа, че не знам какво му е!

— Дрън-дрън — обади се Карамел Му, — вярно че много знаеш и много си препатил, но... мисля си да не го е приспала самодива? На това кладенче някога са казвали Самодивско кладенче.

— Може да го е приспала, а може и да не е. Мене веднъж, бях още момчурляк, също ме беше приспала една, но щом се наспах добре под дебелия сянък на стария дъб, станах, протегнах се еднъж-дваж и си тръгнах към село, като момчурляк, приспан от самодива.

Добре, че по това време пристигнаха Туртака и Кривака.

— Какво е това сборище — повече от двама човека на едно място? — развика се Туртака. — Не сте ли чували селския глашатай: забраняват се до второ нареждане такива сборища.

— Не сте ли го чули, а? — викна Кривака.

Видяха каква е работата и се укротиха. Пиха вода, избърсаха потта от челата си и се заканиха: „Ще го пипнем това момче. Няма да ни разиграва като маймуни!“

От два дни и те търсеха Шегобишко. В селото се носеше слух, че станал шумкар: по цял ден се криел из шумака, а нощно време идвал в селото, вземал хляб, храна и дрехи и ги носел на ония, които се борели против цар Пишман. Пишман им било вече да го слушат как кряка като гъсок.

— В несвят е! — казаха Туртака и Кривака, като огледаха от всички страни Пано Конекрадеца.

Решиха, че трябва да се извърши *оглед* на място.

Карамел Му доведе Доктор Чудо. Доктор Чудо извърши оглед на място.

Повъртя се около кладенчето, пи вода и рече:

— Колко много желяди са изпадали. Де да бях довел и прасето!

Сети се за какво е дошъл. Извади от чантата докторската слушалка. Сложи двете слушалки на ушите си, а другия край на

маркучето допря до рунтавите гърди на Пано.

— Не се е къпал, откакто го е майка раждала! — промърмори Туртака.

Докторът го пресече:

— Ш-шт! Пречите ми да чуя от какво е припаднал.

Всички затаиха дъх. Сякаш докторът преглеждаше тях.

— В несвяст е — рече Доктор Чудо, — диша тежко и е в несвяст.

— Когато един крадец диша тежко — добави Дръндаря — и е в несвяст, значи е откраднал нещо голямо.

— Кон! — подсказа Карамел Му.

— Много съм видял и много съм препатил, и на хаджилък съм ходил, но не знам дали е това!

— Не един кон — обади се Доктор Чудо, — прилича ми на четири коня. Едва си поема дъх.

От най-тясната пътека на шумака се зададе Туктам. Два дни и две ноци кучето търсеше своя верен приятел. Шегобишко го нямаше ни тук, ни там. И Туктам обикаляше къра, мушеше се из кръстци и снопи, свираше се под копи сено, надничаше в Синия вир. Освен облаци нищо не видя на дъното.

Като зърна хората под стария дъб, спря. Искаше да пие вода — мореше го жажда. Огледа всички, позна пастирите, видя Карамел Му, мярнаха му се и ботушите на Туртака и Кривака. „Олеле, в тая жега — с ботуши!“ — врътна опашка и се засмя.

— Я вижте, това не е ли кучето на Шегобишко? — викна Туртака.

— То е, то е! — потвърди Кривака.

— Значи и момчето е нейде тъдява! — обади се Карамел Му.

Козината на Туктам настръхна. Говореха за Шегобишко. Съгледа човека, легнал в тревата. „Дали не е Шегобишко? — разтревожи се кучето. Приблужи и подуши. — Не, това е Пано!“

Точният кучешки нюх не го лъжеше. От стотина метра можеше да разпознае кой е и как се казва, даже и къде отива. Само не можеше да каже защо!

Пак се наведоха над Пано.

„Тук има нещо — мислеше Туктам, — щом толкова хора са се навели над един човек, не може да няма нищо!“

Доктор Чудо се изправи. Отвори някаква книга, подвързана с кожа. Туктам рече: бррр. Изтръпна. Никак не му харесваха книги, подвързани с кожа. Предпочиташе ги с картон.

Докторът затвори книгата. Извади бял лист. Написа рецепта за лечение. Подаде я на Карамел Му. Сетне въздъхна и рече:

— Откраднал е слон!

Всички изведнъж си спомниха, че от два дни не са виждали слона и индийския йога.

— Откраднал го е, уплашил се е дали ще може да го продаде и тук в несвяст е паднал!

Заклучението на Доктор Чудо не подлежеше на съмнение.

Един от пастирите носеше дървено ведро. Искаше да го напълни с вода, и то кладенчова, „сред тия пусти юлски горещници!“ Така рече той.

Когато тръгна към кладенчето, Карамел Му го спря:

— Чакай малко! Дай ведрото.

Пастирът се зачуди.

Карамел Му взе ведрото, изу се, стъпи на двата камъка до изворчето и го напълни.

На тревата лежеше рецептата, написана от Доктор Чудо. На нея пишеше: „Да се полее с две-три ведра студена кладенчова вода. Наведнъж!“ Следваше подписът: „Доктор Чудо“.

Карамел Му пристъпи с пълното ведро и отвисоко го изсипа върху главата на Пано. Сипа още едно. И още едно. И всички видяха как Пано се събуди, поогледа се уплашено, дойде на себе си и започна да се моли:

— Ще ме удавиш, бащице! Девет циганчетаа ще оставиш сираци! Моля ти се, бащице!

Вдигнаха го на крака. И той започна да разказва на пресекулки — къде истина, къде лъжа — и щеше страшни работи да обърка и много мъка да донесе на Шегобишко... ако наблизко не беше Туктам.

Щом чу думата *слон*, след това *Шегобишко*, Туктам замаха с опашка и с невероятна бързина се втурна по пътеката, откъдето беше дошъл.

„По-скоро да ги намеря, по-скоро да ги намеря!“ — махаше с опашка Туктам. И не се спираше пред нищо. Пред краката му изхвъркна подплашена яребица, смок му свирна от една върба,

дърдавец му издърдори нещо — нищо не го интересуваше. „По-скоро... По-скоро!“ — бягаше той.

Изведнъж се закова на място. Направи стойка като птичар. Подуши въздуха. След това удари лапи в земята. Заби нос и започна да души. И не само да души, ами и да разглежда.

Много добре видя стъпките на слона. „Ето ги... ето ги...“ — подскачаше Туктам подир тях. „Ето ги... ето ги...“ — водеха го те към шумака. Към доандеренската урва.

В Змейовата пещера.

Спря пред входа. Ослуша се: „Не може да не са тук, тука са!“ — казваха щръкналите му уши.

Шегобишко го съзря. Подскочи от радост.

— Туктаме — викна той, — пристигаш точно навреме!

ПОПАРКО И ЧУРУЛИЧКА СЕ ПРИТИЧВАТ НА ПОМОЩ

Два дни и две ноци баба Кута и дядо Тошо не знаеха нито сън, нито мира.

— Олеле, сирачето ми — плачеше тя и а̀ да викне „иш-ишш“, но като гледаше дядо Тошо как мълчи, свъсил вежди, шепнеше полугласно: — Цигани ли го откраднаха, удави ли се?

— Мълчи, старо, мълчи — проговаряше той, — какъвто е пешкин, не вярвам в циганска торба да го сложат. Може и при баща си да е отишъл.

— Какво ще прави на това джеде — вайкаше се тя, — камъни ли ще чука. Мигар няма кой да прави джедето, ами той — недорасъл и незавързал — пръстите си да троши!

Пратиха хабер да го търсят нататък, по джедето, но ни вест, ни кост пристигаше оттам.

Угасна слънцето за Попарко и Чуруличка. Двете лилави панделки спряха да чуруликат всяка сутрин край стаята, на Попарко попарата не беше вече така сладка. Седяха край баба и дядо и все им разказваха как някаква сянка на Орел се спуснала, засенчила слънцето... Шегобишко се вдигнал и полетял като вихрушка: нямал време даже да им заръча нещо, да каже къде отива и кога ще се върне.

Два пъти обикаляха покрай Криволичи. Надничаха във всеки кривол и *пръдище* — да не би, удавен, да го е изхвърлила водата. Бяха при кладенчето на Стублата, пребродиха надлъж и шир шумака. Питаха и разпитваха.

Никой не беше чул нищо за него, нито го беше видял.

— Змей го е отмъкнал — говореше по пладне баба Кута, — че нали си го знам: още от мъничък го хващаха уроки.

Дядо Тошо накоси люцерна в горния край на двора, сложи на конете. Някакво чудо беше станало в тоя дом. Кокорбашко не искаше да пее — мълчеше като пукал.

— Не е на добро, Тошо — каза баба Кута, като седеше на пруста и бършеше сълзите си, — когато петелът мълчи, не е на хаир в тоя дом.

Той не обичаше нейните предричания и нищо не отговори. Даже снощи така се беше ядосал, че излезе извън кожата си: „Ако само споменеш за тоя вампир Нинашка, кандилото ще скълцам на парчета!“

Попарко и Чуруличка седяха край нея, мълчаха. Родителите им все така ходеха на къра, прибираха се по залез-слънце и по-късно. Дори понякога дядо Тошо се отбиваше ту в Чуруличкини, ту в Попаркови. Затваряше кокошките, прибираше добитъка. Нямаха си тия хора дядо и баба и им беше много трудно в дните на усилената кърска работа.

Изведнъж Попарко и Чуруличка скочиха като пружини. През вратницата се спусна Туктам, излая тревожно и спря право пред баба Кута.

— Тошо — викна тя, — Тошо, я ела да видиш кой е дошъл.

— Шегобишко — обади се дядо Тошо от яхъра, — ей сега, милото ми!

Кучето дишаше запъхтяно. Изплезило език до земята, то клатеше ритмично глава и дъх не му стигаше дума да им продума.

Наведе главата си. Върху нашийника белееше къс хартия, сгънат и привързан с филдико.

Пристигна и дядо Тошо. Докривя му, че не видя Шегобишко, но щом разбра, че има бележка, помисли: „Нещо важно ще да е!“

— Чети, Тошо, чети... — рече баба Кута — страх ме е да чета писмо, донесено от куче.

Дядо Тошо взе бележката, разгърна я. Попарко и Чуруличка, изгаряни от нетърпение, надвесиха глави. Познаха, че е писана от Шегобишко.

— Жив е! Жив е! — заподскачаха те.

— Кога ще се прибере? — попита баба Кута.

Дядо Тошо прочете:

Попарко и Чуруличке,
Бабо и Дядо,
Наверно това е последното ми писмо. Докато го прочетете, може и да ме нема...

Намирам се в Змейовата пещера. Гладен съм като Змей. Да знаете — обичах ви повече от мене си.

— Детето ми, сирачето ми — хвана главата си баба Кута, — не стига, дете при змея са го затворили, ами и няма какво да яде. Олеле, божичко, ще пости, без да е заговял.

— Стига, старо, стига — прошепна дядо Тошо, че нещо гласът му започна да трепере. — Жив е. Хляб му трябва сега, а не сълзи.

— И сирене! — обади се Чуруличка.

Хем ѝ беше страшно, че Шегобишко е в Змейовата пещера — няколко пъти беше минавала покрай нея, — хем сърцето ѝ пърхаше, че може пак да го види.

— Аз ще му занеса храна! — отсече решително Попарко. — Каквото ще да става, тръгвам да му нося!

Пригответа набързо бохчата. Баба Кута сложи курабийки, отчупи от козунака, извади цяла буца сирене от качето в мазето. Раздруса черницата. Земята почерня от дуди. Тя събра най-едрите, изми ги, сложи ги в една паничка.

— Много обича дуди — рече тя, — всичките си ризки оплеска с тях. Ох, на мама бибето.

Попарко грабна бохчата и ха да тръгне, когато чу плач. Дядо Тошо попита:

— Защо плачеш, Чуруличке?

— И аз искам да ида — подсмърчаше тя, — искам да видя Шегобишко.

Попарко не се предаваше:

— Къде в тая Змейова пещера! Това работа за моми ли е?

— Не съм момаа — плачеше Чуруличка, — искам да ида при Шегобишко.

Тръгнаха двамата. Туктам тичаше като луд. Нямахше търпение да ги чака.

Преплува през Криволичи. Прекоси Гереня. Спусна се като стрела към доандеренската урва. Щом мина покрай стария дъб, видя, че Туртака, Кривака и общинският пъдар Карамел Му, предвождани от Пано циганина, вървяха към Змейовата пещера.

Карамел Му креташе последен и пееше:

— Мене ме, мамо, змей люби...

Туктам не дочака края на песента. Тичаше презглава, искаше час по-скоро да стигне.

Ами ако стражарите го изпреварят!

Кучето ускори бягането си. Спусна се като светкавица. Хвърли се, ни жив ни умрял пред входа на Змейовата пещера. Така падна, че Шегобишко извика:

— Замерят ни с камъни. Искат да видят има ли някой в пещерата.

Шегобишко забеляза Туктам. И веднага разбра: става нещо страшно. Трябва да се бърза.

„Да се бърза, да се бърза — махаше опашка Туктам, — по-бързо навън от Змейовата пещера... Насам идат стражари.“

Нямаше нужда да маха повече. Шегобишко всичко разбра.

Извика индийския йога. Поведо слона. Спуснаха се надолу по урвата. Покрай шумака, покрай шумака, през реката — и право в дръндарската кошара.

Колко тежка е кучешката съдба. Туктам беше свършил работата си наполовина. Трябваше да се върне към Гереня, да превари Попарко и Чуруличка. Да ги преведе по усойни места и букаци, трънаци и глогинки, дрехите им да съдере, но да ги доведе при Шегобишко.

Някъде след икиндия стадата кротко пасяха край реката. Откъм бостаните трополеше каруца, пълна до ритлите с любеници и пъпешки. Стопанинът подвикуваше на конете: „Спокойно, спокойно... ще се натъртят любениците!“ И конете едва вдигаха краката си от прахта.

Дръндаря размаха тояга и извика към стадото: „Айде, айде... рррр“. Искаше да възвие стадото към върбите, обрасли с трескот и детелина. До него вървеше индийският йога и нещо си приказваха.

В това време откъм шумака изскочиха Туртака и Кривака, общинският пъдар Карамел Му и Пано циганинът. Спряха човека с любениците, попитаха го нещо. Човекът вдигна рамене и кимна с глава. Пуснаха го да си върви.

Вървяха насам. Бяха на около километър от стадото на Дръндаря. Туртака сложи длан над очите си и каза:

— Какво ми се привижда? Нещо голямо пасе сред овцете.

— Голямо магаре ще да е! — рече Кривака и той сложи длан над очите си.

Погледна и Карамел Му:

— Струва ми се, че е магаре колкото слон!

Пано уточни:

— Слон! Това е индийският слон.

Четиримата се върнаха при Дръндаря. Видяха и индийския йога. Той беше седнал под една върба като Буда и гледаше право към най-горния клон на върбата. Не мигаше и не трепваше. Сякаш беше забравил кой е, а може би се намираше вече и на оня свят.

Стражарите поздравиха, както могат да поздравят само стражари. Чу се ръмжене, а не думи. И понеже йогата нищо не отговори, решиха, че трябва да се разберат с Дръндаря.

— Да си виждал някакво момче тъдява? — рече Туртака и сложи пушката на кръста като кривак.

— Какво момче? — попита Дръндаря. Правеше се, че тая дума *момче* не е му много ясна. Ужким не разбираше за кого го разпитваха.

— Ей такова — обясни Карамел Му, — с панталонки от шаяк, с кенарена ризка и коса като паламида.

Индийският йога сведе поглед от горния клон на върбата. Изправи се на крака. Върна се на тоя свят. И застана до Дръндаря.

— Виждал съм, вижда го — започна бързо да говори той и се обърка, — точно преди два дни и половина го видях.

Тримата, без Пано циганина, трепнаха като лисугери, подушили петел.

— Къде си го виждал? — процеди през зъби Кривака.

— Ами къде... — индийският йога се хвана за челото — чакайте да си спомня. Тези йогийски упражнения ми изморяват нещо акъла. Чакайте... чакайте...

Те чакаха, затаили дъх.

— А, да — плесна се по челото индийският йога, — точно така... Видях го преди два дни и половина при... попишкия змей.

— Ти си луд! — изреваха едновременно Туртака и Кривака. — Подиграваш се с нас. Чакай да те разстреляме в упор!

Намеси се Карамел Му и оправи *положението*. Мина без кръвопролития.

А по същото време Шегобишко седеше в дръндарската кошара, далеч отгук, и не можеше да се нарадва на Попарко и Чуруличка. Отново бяха заедно. С грейнали лица, хубави и добри.

Шегобишко остави попарата настрана.

— Ох, не ми се яде... Нахранихте ме с добрината си, скъпи приятели!

Попарко се възпротиви:

— Не, не я оставяй. Каквато си я надробил, такава ще я сърбаш докрай.

Туктам стоеше на пост пред входа на кошарата.

ИНДИЙСКИЯТ ЙОГА СВИРИ КАТО СИНИГЕРЧЕ

— Отърваха се и тоя път — рече Стария Гургул и разпери широко криле.

— Отърваха ли се? — попита Гургулицата.

— Спасиха се! — отвърна той.

Макар че в повечето случаи разбираше за какво става дума, тя питаше по няколко пъти за едни и същи неща. Обичаше да ѝ гука. Гълъбовият му глас галеше перата ѝ. Тя тръсваше глава и мънистата от синкавия гердан около гушата подскачаха като пухчета и пак лежаха там, за да я направят най-красивата гълъбица.

Кръжаха над шумака. Връщаха се от дръндарската кошара. Видяха и слона в стадото, разбраха, че в Змейовата пещера Туртака и Кривака, Карамел Му и Пано не са открили нищо.

— Ето тук ме стъписа Змея — обясняваше Пано на двамата общински стражари, застанали пред входа на пещерата, — водя аз слона на паша по тия места, че много обичам да паса слонове по месечина, и викам за всеки случай: „Има ли някой тук?“ О, душо циганска, като пъдпъдурка скочи сърцето ми, ще изхвъркне. От дън земя долетя страшен глас: „Имаа!“ Предпочетох слонът да ме глътне, но той си пасеше по месечина и не ме глътна.

— И после? — попита Туртака.

— И после? — обади се Кривака.

— После още два-три змея взеха да повтарят след първия змей: „Имааа... имаа!“ Стиснах зъби, затворих очи, събрах кураж и попитах: „Кой си ти?“ А той: „Този, който много пъти си срещал край Криволичи“.

— Присънило му се е! — отсече Карамел Му и сложи карамел му в устата си. Отдавна не беше мляскал. — Когато циганин легне под стария дъб, всякакви сънища могат да му се присънят.

— Карамел Му е прав! — обади се Кривака. — Я да му ударя един кривак на тоя маймунек, стига ни е разигравал като маймуни.

— Не лъжа бе, хора — хленчеше Пано. — Много ми приличаше тоя глас... напомняше ми за...

— За кого? — прекъснаха го и тримата, ококорени от нетърпение.

— За Шегобишко!

— Я да те наложа аз с кривака — продължи Кривака, — къде се е чуло и видяло змей на момче да се превърне. Чувал съм за обратното нещо.

Карамел Му запя:

— Мене ме, мамоо, змей любиш-и...

— За песни ли е сега? — срязва го Туртака.

— Ще те наложа аз — хич дума да не става, че тоя път ще минеш метър.

Кривака свали ножа от общинската пушка, позаглади го няколко пъти върху дланта си, грапава като брус, и се отпрати към отсрещния храст. Отрязва дълга дрянова тояга — кривак на криваците, — очегари я отгук-оттам. Върна се при тримата и се обърна към Пано:

— Я излез малко по-настрана!

Пано извреця като яре:

— Олеле, бащицее... не прави девет циганчета сирачета!

— Какви ти сирачета — ядоса се Кривака и замахна, — нà, нà... няма ли най-послед да спреш с тия кражби на хорски коне.

— И на слонове! — допълни Карамел Му, който беше престанал да пее.

Пано така изфуча към шумака, че дряновата тояга се заби като гюлле в земята.

— Айде, айде — каза Туртака, — ще изровиш още една Змейова дупка.

Тримата тръгнаха към село.

— Отърва се и тоя! — рече Стария Гургул.

— Отърва ли се?

— Спаси се... и повече няма да помисли за чужди коне.

Стария Гургул и Гургулицата летяха около час, разглеждаха с, любопитство какво става долу на земята, гмурнаха се в старото лозе до

стария дъб и ха да изкълват един гроздак, но се отказаха. Стори им се кисел. Търсеха ранозрейка. В тоя миг чуха къдравия глас на врабчето:

— Чик-чирик, чик-чирик!

— Казва, че й е рано да узрее.

— Наесен, наесен — гукаше Гургулицата.

— Наесен е друго, щеше да бъде добре сега да занесем на гургулетата зърно ранозрейка.

— Наесен, наесен — гукаше Гургулицата.

— Наесен те няма да бъдат вече гургулета! — завърши той.

Извиха се над бостаните. Върху колеца, където висяха дрехите на плашилото, не бе останало нищо. Слънцето ли беше изгорило старите дрехи на дядо Тошо и елечето на Дръндаря, вятърът ли ги беше отвял... Колецът стърчеше гол като върлина и никакви скорци и гарвани не се плашеха вече от него.

Стария Гургул отърси пера. Стори му се натежал от житен прах.

— От годините, от годините! — гукаше Гургулицата край него.

Двамата сведоха гълъбови очи. И какво да видят: по пътя към дръндарската кошара вървяха дядо Тошо и Дръндаря. Стадата пасяха, кротнати край реката, посред тях стърчеше слонът.

— Магаре си нямам — говореше Дръндаря, — краката ми се откъснаха да обикалям по стърнищата и угарите. Брей, ама то като има човек късмет! Добре, че дойде индийският йога. „Вземи го тоя слон“, казва. Думам му аз — магаре ми трябва, а не слон. „Халал да ти е! — настоява той. — Без пари го вземи. Ще ти върши работа за десет магарета. Само го пои със суроватка и го пускай да пасе заедно с овцете!“ Каза, че когато свърши пашата, по Димитровден, щял да дойде да си го прибере. Искал да се връща в Индия — нови факирства да учи.

— Да учи, мечка му стара!

Дядо Тошо и Дръндаря влязоха в дръндарската кошара. Пред входа ги посрещна Туктам. „Тук са, тук са — махаше с опашката си той, — а може и да са там!“

Не ставаше дума за Змейовата пещера.

Стария Гургул и Гургулицата се спуснаха към шумака. Умориха се вече. А и не бяха кльввали нищо от сутринта. Само зърното от оня голям гроздак в старото лозе още им киселееше. Гмурнаха се под сводовете от гъст листак. Избраха най-удобния клон, разходиха се по

него, казаха си още няколко гу-гу-та и притвориха в дрямка гълъбовите си очи.

Сега да се върнем в дръндарската кошара. Там ставаха такива неща, че Чуруличка и Попарко ту чуруликаха от радост, ту се свиваха като врабчета от страх.

— Ох, страх ме е — чуруликаше Чуруличка, — къде посред нощ из шумака. Олеле, майчице, тръпки ме побиват.

— Недей да чуруликаш така! — караше и се Попарко. — Като те слушам, започва да ми се грачи.

— Не бойте се, деца — каза индийският йога, днес беше мълчалив и много добър, — аз ще ви вода. Щом сте с мен, нищо няма да ви се случи.

И той им разказа, че шумакаът не е толкова страшен нощем. Там живеят хора като тях, даже и по-добри. Не са змейове, а хора, които също като Шегобишко не искат да станат орли на цар Пишман, но като орли се борят против него.

— На хората вече им стана пишман от царуването му! — почти шепнешком рече индийският йога, защото Туктам излая навън.

Индийският йога надникна през прозорчето. Децата се свиха като гургулета.

— Спокойно, спокойно — каза индийският йога, — разперете криле: дядо Тошо и Дръндаря идат насам.

— Дядо Тошо ли? — рипна Шегобишко. — Къде е?

Три дни не беше го виждал. Застана до вратата. Затвори очи.

Чу се проскърцване на резе. Скръцна вратата. Шегобишко разпери ръце и без да поглежда, понесен от радостта, увисна върху шията на... Дръндаря.

— Дядо, дядо... — викаше момчето, — колко е страшно на земята без дядо!

— Така е, момчето ми — рече Дръндаря, — ха сега прегърни и дядо си.

Шегобишко отвори очи. Идеше му да се разплаче. И докато се чудеше какво да каже, потъна като гълъбов пух сред топлите ръце на дядо Тошо.

— Дядо, дядо — викаше внукът, — какво правят Норка и Ружка.

— Добре са, сине, все за тебе ме питат.

— А Кокорбашко?

— Пее и преди петляно време и пита къде си.

— А баба?

— Остави се, сине — отвърна дядо Тошо, — така се изплаши с това твое изчезване, че малко оставаше да тръгнем пак към оня вампир Нинашка. Куршум да ти лее, от змея да те спасява.

— Олеле, страх ме е — подскочи Чуруличка.

Думата змей я накара да потръпне. Дядо Тошо я погали по главата:

— Няма никакъв змей, не се бой. Баба ви Кута само ги измисля тия вампирски работи. Двама сина прежали тя — и все мисли, че черен змей ги откъсна от ръцете ни. То и третият — бащата на Шегобишко — се изгуби по това пусто джеде... Откакто се помина майката на Шегобишко, никакъв го няма. Ни вест, ни кост — жив ли е, здрав ли е.

Индийският йога притисна към себе си Шегобишко. Приглади с топла ръка златистата му коса. Попарко забеляза, че в очите му имаше сълзи. За пръв път виждаше йога да плаче.

— Дядо, дядо — обади се Шегобишко, — като си мислех за теб в Змейовата пещера...

— Беше ти много мъчно! — продължи дядо му.

— Вярно е, мъчно ми беше... и затова написах...

— Писмо ли?

— Не, дядо! — отвърна момчето. — Написах стихотворение за теб.

— Къде е?

— Ей сега ще го намеря.

Шегобишко дълго рови в шарената си торбичка. Извади една гъба, имаше няколко жельди, комат сух хляб. По едно време откри парче измачкана хартийка, поиздуха я от трохите и рече:

— Ето го, дядо, заповядай! Писах го малко преди писмото, което ви донесе Туктам.

Дядо Тошо взе хартийката, приближи я до очите си — от ден на ден виждаше все по-трудно — и прочете надписа от едната ѝ страна. Затаи дъх. Сякаш далечен и много близък глас му шепнеше: „На дядо, най-добрия от всички!“

Някой тропна в пруста на къщето. Влезе Дръндаря.

— Време е да вървим. Мръква се вече. Откъде да знаем дали Туртака и Кривака няма да наминат насам. Току-виж, че пак ги подгонил старши полицейският стражар Лазар Жабара.

— Да са само те, лесно ще се справим — отвърна дядо Тошо, — ама да не дойде и Карамел Му, че откъде ще му търся в тоя шумак бонбони.

Чуруличка ситнеше в колоната и не смееше дума да обели. Най-отпред вървеше Дръндаря, следваха дядо Тошо, хванал за ръка

Шегобишко. След него подтичваше Попарко, гонеше го Чуруличка, а най-отзад вървеше приведен индийският йога. Той се снишаваше край върбите, оглеждаше се, слушваше се — птица ли се обажда, или някой свири с уста. И пак настигаше групата.

Прекосиха ливадата, дъхава от сено. Шегобишко намери някакво закъсняло цвете, наведе се да го помирише, а Чуруличка му се скара:

— Стига толкова, тръгвай! Ще се измирише и повече няма да мирише.

Минаха край бостана на дядо Тошо. Дръндаря подритна с крак две любеници, грабна ги под мишница и пак поведе колоната към шумака.

Индийският йога каза на Шегобишко:

— Оттук ще имаш грижата да ни носиш любеници и пъпешки. Докато не изгори врежакът.

Стана още по-тъмно. И точно Чуруличка да извика: „Олеле, страх ме е!“, когато чу гласа на Дръндаря:

— Спри и чакай!

Индийският йога се изкачи на висок бук, постоя малко на клона... и засвири като жълто синигерче — тънко, тревожно, на къдрави пресекулки. Сякаш Шегобишко се люлееше на великденска люлка и свиреше с уста.

— Ту-каа сме, ту-каа сме — обади се Стария Гургул.

— Ту-каа сме, ту-каа сме — повтори и Гургулицата.

— Мълчете, приятели — шепнешком промълви индийският йога, — не се отнася за вас.

ЧУДНИЯТ СЪН

Индийският йога отново изсвири като синигерче.

Отвърна му колибарче.

Беше напуснало колибката си в близкия храст, мигаше към звездите, не можеше да се начуди: „На синигерова ли сватба ме викат, или молят за помощ. Ако те гонят, приятелю, в колибата ми ще се намери място и за теб!“

Гората мълчеше. Колибарчето се шмугна под храста и взе да подрежда сламките на леглото. Ужасно му се спеше.

За трети път долетя синигеров глас.

Шегобишко, Чуруличка и Попарко се държаха за ръце. Дядо Тошо ги заметна с опанджак. Захлади се в шумака. Туктам клечеше пред тях, махаше с опашка, идеше му да кихне, та перушини да се разхвърчат. Така му миришеше на колибарче, че ако скочеше в близкия храст, само на колибарче щеше да стане. Беше възпитано куче. Никога не правеше нещо, без да му разрешат.

Друг синигер се обади в шумака. Гласът му звучеше малко по-другояче: приличаше на червен синигер, който живее в скалите около Змейовата пещера.

Индийският йога се върна при групата. Каза: „Тука са“ — и я поведе по посока на гласа.

На малка поляна, изправени до ясеново дърво, стояха трима мъже. Тъмни и дълги като стебла, с винтяги, с пушки в ръцете, небръснати и с дълги коси. Изглеждаха страшни и непознати, но гласовете им бяха меки и топли — Чуруличка ги чу, когато индийският йога започна да си шепне с тях. И звездна светлина извираше от очите им.

— Какви са те — обърна се тя към дядо Тошо, защо брадите им са толкова големи?

Дядо Тошо я взе в скута си. Загърна я да не настине. И рече:

— Ще разбереш, дъще. Крият се, затова нямат време да се обръснат. Не искат да станат орли.

— А как се казват?

— Шумкари! — прошепна Шегобишко, който вече знаеше тая дума.

— Партизани! — поправи го дядо му.

— Значи няма да ми викат шумкар, а партизанин! — зарадва се Шегобишко.

Знаеше, че от тая нощ ще остане при партизаните. Ще идва понякога през нощта в селото, ще им взема цигари, ще налива вода от кладенчето под стария дъб, а пътят за бостана е вече ясен.

Още в пещерата индийският йога му каза:

— Няма да те пусна вече, Шегобишко, ще отидем заедно при шумкарите.

— Докога? — попита тогава.

— До Деня на свободата! — отвърна индийският йога и повече нищо не си казаха: един бухал толкова страшно започна да буха от дъното на пещерата, че Шегобишко се сви: така бухат бухалите, когато наблизко видят смок.

— А ние ще останем ли при партизаните? — попита отново Чуруличка. — С Попарко?

— Няма, дъще, ще се тревожат вашите. И аз ще се върна в село. Можем да помагаме и оттам.

Туктам изръмжа. Един таралеж така се търкаляше по пътеката, че тримата непознати мъже хванаха пушките. Търкулна се още един. И трети.

— Мач под звездите, с три топки! — каза дядо Тошо.

На децата не им беше до смях. Сърцата им пърхаха, пърхаха. Шумка да трепнеше, те се сепваха като зайчета и се гушеха ту към дядо Тошо, ту към Дръндаря, ту индийският йога ги прегръщаше и целуваше. Когато притиснеше Шегобишко, задържаше го по-дълго и шепнеше: „Вече ще бъдем заедно! Смело, Шегобишко, не се бой. Не е страшно, когато имаш приятели!“

— При това умни!

— Защо?

— Защото с умен човек можеш винаги да се разбереш, лошо е, ако срещнеш шашкънин.

— Кой те е учил на такива неща?

— Дядо!

Шепотът в шумака стихна. Чу се гугукане — меко и гълъбово. Повтори се още един път и още. Обади се улулица, отвърнаха ѝ ваклушки — с вакли и топли гласове. Гъсталакът се изпълни с викове на птици, пееха и подсвиркваха, крещяха и лудуваха като деца, захласнати от игра в Гереня.

Пристъпи най-високият от тримата непознати мъже.

— Я да видя какви гости са ни дошли — рече той и загреба в прегръдка Чуруличка и Попарко. — Брей, че големи, не може човек да ги прегърне наведнъж. Сигурно много попара ядете?

— Да! — потвърди Попарко и усети, че сърцето му започна да се отпуска.

— А страх ли ви е от мен?

— Не! — отговори бързо момчето. — Татко спомена, че веднъж ви е мярнал в шумака и дори ви е познал, но не ми съобщи как се казвате.

— Ш-шшт! На никого нито дума, както е казал баща ти.

— Той не ми каза, а разказваше на мама, но аз чух — те си мислеха, че съм заспал.

— Гладен си бил сигурно, затова! Иначе всички деца заспиват рано.

— Мислех си дълго за Шегобишко. Напълни джобовете си с гръмотевици и светкавици. Цяла нощ ми святкаха и гърмяха в главата.

— А, добре, добре — каза непознатият мъж и прихлупи каскета си, — виждам, че ще станеш мечтател.

При Чуруличка дойдоха другите двама непознати мъже. Постлаха ѝ полушуба да седне, загърнаха я с фланела да не се простуди. Единият я целуна по едната лилава панделка, а другият — по другата.

— И аз имам такова момиче — каза първият, — само че тя носи сини панделки и е с лунички по лицето...

Не довърши. Гласът му пресекна, изви се настрана, закашля се, извади кърпа.

— А моето момиче — рече вторият — още играе с кукли.

— И аз имам кукла — похвали се Чуруличка, — за Великден майка ми я уши от парцали. Една такава хубава, хубава — и с две лилави панделки. Като я гледам, Чуруличке — казва мама, — одрала ти е кожата. Досущ на тебе прилича.

Двамата мъже мълчаха.

Първият се обади:

— А ти каква искаш да станеш, когато дойде...

— Денят на свободата — подсказа Шегобишко.

— Денят на голямата радост!

Чуруличка помисли. Стесняваше се от непознатите хора, страхуваше се от тъмнината, плашеше я гласът на далечен бухал. „Сигурно е видял смок.“ Искаше ѝ се да разкаже каква ѝ лежеше в сърцето.

— Искам да рисувам! — каза тя, когато всички се бяха умълчали и гледаха звездите.

— Така ли! — учуди се първият мъж. — Какво искаш да рисуваш?

— Картини! Картини! — повтори Чуруличка — Много ми харесват картините... Когато рисувам, имам особено чувство. Вглеждам се в четката, която непрекъснато отива от единия край на листа до другия. Тя рисува живота в горите, в полята, в градовете и живота през турско робство.

— Браво! — похвали я вторият мъж и повдигна каскета си. Звездите осветиха високото му ясно чело. — Браво, това се казва художник!

След това я попита:

— А ти обичаш ли да разглеждаш картини?

— Много — отвърна тя, — не мога да отлепя очи, ако ми харесат.

— А какво ти харесва в тях?

Чуруличка каза:

— Ето вглеждам се в голяма картина... Изведнъж тя оживява. Човекът започва да ходи, птичките весело прелитат от клон на клон, ручейчетата и поточетата скачат по зелените тревички, дръвчетата все повече и все повече се раззеленяват. И животът става весел.

На Шегобишко му идваше да каже: „Шегобишко, Шегобишкоо... Сериозно нещо е животът, Шегобишко. Ти нищо не знаеш.“

Замълча. Искаше да слуша Чуруличка. За първи път чуваше такива неща от нея. Когато ходеха на училище, тя наистина рисуваше най-добре и нейните рисунки стояха по цели месеци върху стената на класната стая.

Първият чичко попита:

— И представяш ли си как един ден... ето, вече си голяма и си станала художничка! И какво?

Тя не дочака да ѝ обясняват повече.

— Представям си — отговори спокойно — как ще седя на стола и с много разноцветни бои ще рисувам изгледи, партизаните в сражение с полицаите и други живописни картини...

Обади се Стария Гургул. Изгугука нещо и Гургулицата. Дали бяха чули всичко това, или си мислеха за своите деца — какво ще стане от тях и къде ще свият гнезда.

— Гу-гуу-гу, гу-гуу-гу — носеше се от далечината глас на гургуле, после друг.

— Среднощ е — каза Стария Гургул, — а те още отсега мислят за ядене.

— Гладни са! — обади се Гургулицата и разпери криле.

— Къде да им диря трохи в тая тъмница? Нищо не виждам из кореняка. Остарях.

Литнаха и двамата и се понесоха към стария дъб. Единият рог на луната беше легнал в гнездото, а другият се търкаляше по Млечния път. Приличаше им на кукурузено зърно, изпаднало в дълбоката бразда на небето.

... Баба Кута и дядо Тошо седяха на прага пред къщата. Отдавна се беше съмнало. Из селото мучеха крави. Скрибуцаха коли.

Кокорбашко скачаше по буницето и водеше лют бой с комшийското куче — малко пале, което искаше да си играе с пиленцата на пъстроперата квачка.

„Къш отгук, къш отгук! — къшкаше Кокорбашко. — Къде се е видяло куче да си играе с пилета. Равен с равен трябва да се бори!“ — закорбачи той.

Двамата мълчаха. Разговорът им не вървеше. По едно време той стана, накоси люцерна на конете, сгълча прасето да не грухти за щяло и нещяло, скара се и на Кокорбашко да не се занимава повече с това пале и се върна пак пред прага.

Седна до баба Кута. Липсваше им Шегобишко. Добре, че се сети за нещо, бръкна в джоба на елечето си. И плесна с ръце:

— Щях да забравя, мечка му стара! Нашият внук стихотворение написал за мен, ама аз — нали цяла нощ се лумбуровах из тая тъмница — съвсем забравих за него.

— Къде е? — попита тя.

— Ето го... В пещерата го написал.

Тя разгърна листчето с трепереца ръка, сложи очилата си и започна да чете и препрочита:

„На дядо, най-добрият от всички!“

Обърна от другата страна. Позна почерка на Шегобишко. Зачете, сричайки полугласно. Дядо Тошо слушаше:

*Знам: понякога съм лошо,
буйно, палаво момче...
Но за всичко дядо Тошо,
здраве да е, ще рече.*

*Пакост ли направя в къщи —
срещам две добри очи.
И не виждам да се мръщи,
недочувам да гълчи.*

*А с едно сърце голямо
ей така ми казва той:
— Всичко туй ще мине, само
здраве да е, сине мой!*

Дядо Тошо мълчеше.

— Маминото внуче — рече баба Кута и свали очилата, — гургул да го пази, синигер да му пее, шумакаът да го закриля. Нинашка куршум...

Недоизрече. Хлопна вратницата. До тях дотичаха Попарко и Чуруличка. И двамата сънени, рошави, прекрасни. Бяха възбудени и оживени. Май спореха за нещо.

— Дядо, можем ли да попитаме? — продума Попарко.

— Какво, чедо?

— Сънувах чуден сън...

— И аз го сънувах — обади се Чуруличка. — Чуден дядо, но същия като на Попарко.

— Разказах ѝ какво съм сънувал, тя подскочи и изчурулика: „И аз същото нещо видях тая нощ“.

— Дядо — каза Чуруличка, — могат ли хората да сънуват едни и същи сънища?

— Могат, чедо, могат... Ето вече толкова години все еднакви сънища сънуваме с баба ви Кута. И на оня свят ще бъде така.

Попарко и Чуруличка не разбраха за какво става дума.

ШЕГОБИШКО СЕ ХВЪРЛЯ С ГЛАВАТА НАДОЛУ. ГОЛЯМАТА РАДОСТ

Дойде есента.

Царевниците пожълтяха. Мамулите пуснаха дълги мустаци от свила. Лозята се смалиха от тежки гроздаци. Пилетата станаха кокошки.

Баба Кута още не ги броеше, а само подвикваше от време на време:

— Иш, момаа палио... ще изровите арпаджика!

И призоваваше на помощ Туктам. Кучето скачаше тозчас и — макар и сънено, много ноци тичаше до Шегобишко в шумака — рипаше като змей към тях, плашеше ги, ръмжеше, но нищо повече — обичаше ги като съседки.

Захладня.

В гнездото на дъба при самодивското кладенче останаха само Стария Гургул и Гургулицата. Летяха над гората, спускаха се да пият вода от кладенчето и точно когато се свиваха на близкия клон да си подремнат сладко и гургулово, някой жельди казваха:

— Туп!

— Туп!

— Туп!

Гургулите разперваха криле и отлитаха веднага на най-високия клон. Там ластарите бяха лятошни и нямаха време да се занимават с жельди.

Никой не казваше вече гу-гуу-гу, гу-гуу-гу — по-други гласове се носеха над изгорелите треви. Мушиците бяха толкова много, че нямаше защо да се мисли за трохи или забравени зърна в преораните стърнища.

— Става ми вече студено! — викаше Стария Гургул.

— Студено ли ти е? — питаше Гургулицата.

— Студено ми е! — гукаше той. — Колкото е по-ярка месечината, толкова ми е по-студено.

Стария Гургул гукаше, докато тя заспа, сгушена до него. Като се събуждаше, казваше:

— Децата никакви ги няма. Изхвъркнат от гнездото и повече не се обаждат. А ден и нощ само повтаряха: гу-гуу-гу, гу-гуу-гу!

— Не гукай така — рече Стария Гургул, — че като те слушам, ми става мъчно. И аз, като изхвъркнах от гнездото, не се върнах при майка си и баща си. А какви гургули бяха... Мъчно ми става, недей!

— Гу-гуу-гу, гу-гуу-гу! — плачеше тя.

В една такава нощ месечината застина на небето още по-ясна. Криволичи се покри със сребро, върбите станаха златни, а лесата над реката се опъна като протегнатата ръка.

Бяха първите дни на септември. И в тая нощ станаха такива неща, че като си помисля за Шегобишко, тръпки ме побиват. Какви страшни неща го чакаха там! И трябваше да се хвърли среднощ надолу с главата в най-дълбокия вир.

Не, страшно е да разказвам за тая нощ. Четирите сенки, сгушени под върбите от двата бряга на реката, не знаеха вече: жив ли е, или е умрял.

Късно разбра това и Туктам.

... Шегобишко се връщаше от къщи. В полунощ събуди дядо и баба, прегърна ги, целуна ги. Каза им, че бърза. Чакат го в шумака. Предаде писмо на дядо си, да го занесе до града, напълни торбата с хляб. Баба Кута сложи и друго, каквото намери, а той каза: „Стига, стига... ще ни стигне до Деня на свободата!“ И тръгна, като се снишаваше покрай плетищата и дуварите, гмурна се през една овошка край железопътната линия. Баба му стоеше на вратницата и се кръстеше по месечина: „Докога, сине, ще ходиш и ще се връщаш? Няма ли да се приберете вече. И баща ти... никакъв го няма!“

Шегобишко пропълзя през тъмния дол край реката и ето — вече виждаше лесата, огряна от всички звезди. Само да я премине... и тогава покрай върбите, върбите... през кривола... и направо в шумака.

Изправи глава, огледа се — сребърна тишина се стелеше наоколо. В огледалото на реката подскачаха пъдпъдурки и кленчета, крякаха жаби, но старши полицейският стражар Лазар Жабара замина нанякъде и повече не се върна.

Извървя две-три крачки по лесата, наближи средата... и...

— Стой, Шегобишко! Горے ръцете!

Тоя глас го закова на място. Идеше откъм отсрещния бряг. Стори му се познат: „На Туртака е!“ — помисли си бързо той.

— Ха сега да видим дали ще хвърчиш като орел, или ще гукаш!

Позна и тоя глас — беше Кривака.

Сърцето му биеше лудо. Какво да прави? Жив ли да им се даде?

Вдигна нагоре ръце. Торбата се свлече на лесата, претърколи се и цамбурна във водата.

— Не хвърляй оръжието! — изкрещя Туртака.

— Пази патроните си сухи! — смееше се зловеццо Кривака. — Дълбоко е тука, после няма да ги намериш.

Още две страшни сенки забеляза под върбите. Не можа да разбере на кого са.

Мислеше бързо. Да мине назад — не може. Да тръгне напред — също. Да лети ли, или да скача надолу!

— Хей, караконджо — изрева Туртака на сянката до себе си, — ставай и иди го пребъркай!

— Олеле, бащице — започна да хленчи оная, — страх ме е от това момче. Джобовете му са пълни... с гръмотевици и светкавици. Чул съм това от Попарко. Ще ме треснат, бащице.

— Ставай или ще ти строша циганската катуна!

Пано се измъкна от бъзоляка, отърси се от репея, полепнал по рунтавата му глава, и залитайки от страх, тръгна по лесата към Шегобишко.

Да лети ли, или да скача!

Да го блъсне и да побегне!

Да се предаде...

Какво ли не премина през главата на Шегобишко. Не знаеше какво е замислила и оная, четвъртата сянка, която той добре различи, че е човек. Видя пушката, насочена към него. Цевта ѝ блестеше като изгладена тояга.

Защо не се скрие месецът?

Защо не угаснат звездите!

Не, нека свети само оная... едната над него.

— Горе ръцете! — изкрещя отново Туртака, като го видя, че пристъпя встрани. — Не мърдай или ще стрелям!

От тоя вик се уплаши повече Пано циганинът. Той вървеше напред, но продължаваше да повтаря:

— Олеле, бащице... девет невръстни сирачета... Кой баща ще се грижи за тях... Кой баща ще ги учи да яздят кон!

Шегобишко изчака Пано да приближи. Още една крачка, още една... На метър от него... на половин метър.

И когато една трепереща циганска ръка се насочи към него... Шегобишко рипна като пружина, изви се на дъга и скочи в дълбокия вир право с главата надолу.

Нещо светна. Тресна. Гърмът отекна в нощта. Туртака стреля във въздуха, за да го сплаши. И извика: „О, няма къде да изплуваш!“

Този изстрел изкара акъла на Пано циганина. Той си помисли — изгубил ума и дума от страх, — че това са светкавиците и гръмотевиците от джобовете на Шегобишко.

Още като падаше, Шегобишко чу:

— Щом не искаш да летиш... — крещеше Туртака.

— Тогава се удави! — допълни, смеейки се, Кривака.

— Така е — обади се четвъртата сянка, — щом не иска да смуче карамел му!

Тоя път стреля и Кривака.

Пано вече не издържа. Свлече се и падна като чувал във вира.

— В несвяст е! — рече Туртака и прибра пушката си при нозе.

Изстрелите и цамбуркането стреснаха Туктам. Беше избягал напред през Гереня. Като чу двата изстрела, спря задъхан и размаха опашка: „Не съм суеверен, но щом някой гърми, и то два пъти — има нещо. Щом някой стреля, и то среднощ — не е на добро!“

Върна се бързо към брега. Забави крачките си. Подуши: „Казах си аз — помисли той, — мирише ми на общински стражари. На Карамел Му и на конекрадец!“

Пристъпи още няколко метра — излезе от върбалака и що да види: на единия бряг стоеше Туртака, а на другия — Кривака и общинският пъдар Карамел Му.

Туртака каза:

— Ха сега да видим — гургуле ли ще става, или орле!

— Какво ще става? — обади се с дрезгавия си глас Кривака. — Мигар не виждаш, че никакъв не изплува. Тука е много дълбоко. Който се е гмурнал с главата надолу, не е изплувал. Ами язък, и Пано циганинът ни остави тия девет мушитрънчета... Само те липсват на общината... Пановица пенсия ще изкара, че баща им храбро е загинал за негово царско височество Пишман Трети.

— Няма да се намерят вече тия хора! — рече Карамел Му. — Язък и за двамата. Затриxa се.

Дойдоха четирима край лесата, а си тръгнаха трима. Почакаха, повъртяха се, потюхкаха се и се защураха из върбалака, но като не откриха нищо, с бързи крачки се запътиха към общината. Трябваше да напишат *спешен рапорт* за случая.

Туктам погледа, погледа, скимтя на тоя бряг, скимтя на другия. Два пъти премина лесата. Оглежда се във вира. Само месецът, и звездите трептяха на неговото дъно.

„Олеле, какво стана с Шегобишко!“ — скимтеше той и не можеше да си намери място. Затича надолу по течението на реката.

И какво да види: на тристатина метра от лесата, във вира, наречен *мазите* — старите хора разказваха, че на това място се е намирало някогашното село, — изплува човек. Изтърси пръските вода и седна на брега, огрян от звездите. Пое си дъх и задиша тежко. Простря ризата си да изсъхне на месеца, изстиска панталоните си, обу ги пак. Хвана главата си с две ръце и заплака.

Туктам приближи. И едва, не излая: „Шегобишко, ти ли си? Жив ли си, приятелю мой! Знаех, че никога няма да загинеш!“

— Аз съм, Туктам, аз съм... Благодаря ти, скъпи приятелю, че дойде.

„Защо плачеш, Шегобишко? — махаше с опашка Туктам. — Ти си жив! Всичко лошо остана далече...“

— Не плача — рече Шегобишко, — това са само капчици от водата. Звездите са ги огрели и затова приличат на сълзи.

Наблизо се чуха стъпки. Тежки и страшни.

Шегобишко изтръпна. Прибра ризата си. Бързо се облече. Наостри уши и Туктам. Легнаха в една долчинка.

Стъпките станаха още по-тежки и по-страшни. Ами сега? Сигурно идеха стражарите...

— Сегобискоо... не се бой... ас съм — викаше странен глас. — Аз съм... няма нисто страшно...

Шегобишко скочи от радост. Беше слонът. Хвърли се на хобота му и го целуна по челото.

— Снаех, че си отишъл до село... и затова тръгнах да те посресна.

До слона стоеше индийският йога. Прегърна момчето и дълго не го пусна.

— Сине мой — викаше йогата, — никога вече няма да те оставя сам!

Шегобишко се дръпна уплашен. Това беше гласът на баща му — топъл и вечен, глас, който не беше напускал сърцето му въпреки големите мъки и премеждия.

— Та... тко — едва се откъсна от устата му, защото още не вярваше, — ти ли си това? Как така? — мълвеше през сълзи момчето.

— Аз съм, сине — каза йогата и още повече го притисна. Нещо се скъса в гласа му. Замълча... Избърса с ръкав очите си. Отлепи

мустаците си. Махна косата си. Захвърли на земята индийската торба с нарисуваната кобра.

— Татко, ти ли си — не вярваше на очите си Шегобишко, — много пъти твоят глас ме караше да ти кажа, че приличаш на татко... но се боях да го изрека. Да не ми се смееш.

И пак се прегърнаха. Плачеха и се радваха като син и баща след дълга раздяла.

— Откакто умря майка ти — шепнеш под звездите бащата, — на йога се превърнах... да те отчувам... да те отърва от орли и царе...

В тишината Шегобишко попита:

— Татко, вярно ли, че цял живот си строил шосета?

— Дждедета ли? — рече той.

— Да... така ги нарича баба.

— Вярно е, сине... Като пораснеш и излезеш на едно от тях, цял живот няма да ти стигне да го извървиш.

Той се съблече и скочи във вира. Къпа се дълго между звездите, игра си с месеца. Чернилка потече от него, а когато излезе на брега, вече не бе индийски йога, а бащата на Шегобишко.

Момчето стоеше край слона. Сърцето му пърхаше като синигер. Искаше му се да помоли нощта да не съмва.

ПТИЦИ ИЗПЪЛВАТ НЕБЕТО... ПЛАШИЛА

Тая сутрин Стария Гургул се събуди рано.

— Ставай — изгугука той, — нещо не ми се спи.

Гургулицата го погледна.

— Защо не ти се спи? Снощи се прибрахме късно в гнездото. Много далече се задохна децата.

Той пак подзе:

— Нещо не ми се спи... Чувам птици. Поят не като други път. Ще става нещо.

— Какво ще става? Виждаш ли някого!

— Не виждам, още е гъста маранята над шумака, но усещам с крилете си — има нещо да става.

Гургулицата разпери криле и се спусна до кладенчето. Изми се, разсъни се и тръгна да се разхожда по росната трева. Видя две-три ваклушки, които се къпеха там, порадва им се с поглед. После трепна и пак се върна при Стария Гургул.

— Ваклушки играят с росата! Друго нищо не видях.

— Чувам, че поят птици! — каза той.

Гургулицата се вслуша.

Чу гласовете на пѣдпѣдъци. Долетяха насам. Натезали и кръгли като топки, те се гмурнаха в бакърения листак и забърбориха кратко, но ясно — на срички. Беше им весело. Смехът им се преливаше в шума на дърветата.

В далечината се виеха чучулиги. Крилете им проблясваха на слънцето, а те пееха дълго и чисто: чу-чу-чу-чу...

— Чух! — рече Гургулицата.

— Чух! — радваше се Стария Гургул.

От коренищата на дърветата излизаха славеи, от дупките по корубите — пѣстропери синигерчета. И всички пригласяха на пѣдпѣдъците, искаха да догонят с гласовете си песента на чучулигите.

Колибарчетата напуснаха колибите си. След тях разперваше криле многобройна челяд. Гургулицата гледаше и се чудеше: как може в една колиба да живеят десетина-петнайсет колибарчета!

В небето им беше широко.

То скоро се изпълни с птици.

Гората запя. Песента се понесе над доандеренската урва, влетя в Змейовата пещера, изгони оттам всички духове и прилепи, блъсна се в скалите — ято скални яребици изхвъркнаха.

Запя полето. На Гургулицата се струваше, че цялата земя пее в тая утрин, клоните на шумака се поклащат, някой върви насам... Кой ли е?

От шумака излязоха тримата непознати мъже. Пушките им бяха окичени с дъбови клонки. Дъбови листа покриваха раменете им. В ръцете си държаха есенни божури.

След тях крачеше Шегобишко: почернял и пораснал, грейнал като слънце. След него... кой... баща му. Не, чудеше се Гургулицата, не беше ли това индийският йога?

Стария Гургул улови погледа й.

— Той е — рече и обясни, — по-рано беше индийски йога, а сега бащата на Шегобишко. Питаш ли ме колко пъти съм се преправял на йога и какви фокуси и премятания съм правил с крилете си, само и само да заблудя змията от Синия вир. Колко пъти ме разпитваше, мръсницата, дали се излюпиха гургулетата в гнездото.

— Хей, Шегобишко — извика Стария Гургул, — привет! Гу-гуу-гу. Гу-гуу-гу.

— Здравейте — вдигна озарената си от слънцето глава момчето, — не съм гладен.

— Ние те поздравяваме — рече Гургулицата — с гласа на нашите деца.

— Къде са гургулетата? — попита той. — Не ги виждам вече в гнездото.

Стария Гургул отвърна:

— Те не са вече гургулета, а два гургула. Намериха си нов дъб и свиха гнезда.

— Има ли кладенче там?

— Има, Шегобишко, има. Където расте дъб, не може да няма кладенче.

Шегобишко пристъпи до Самодивското кладенче и дълго пи. Пиха леденостудената вода с дъх на есенна шума и тримата едри мъже. Пи вода и бащата на Шегобишко.

— Какъв ден е днес? — попита Стария Гургул. — Птиците много пеят. Да не е празник?

— Празник е — отвърна Шегобишко, — днес е Денят на свободата.

Стария Гургул изгука нещо на Гургулицата. Тя се сгуши до него и започна да гука.

Дълго си гукаха двамата. Не разбраха много добре какъв празник е точно. За пръв път чуваха думата свобода. Но усетиха с гълъбовите си сърца, че е хубава и слънчева и никого не заплашва с нищо, щом тримата мъже — цяло лято скрити в гората — излязоха и пиха вода на слънце, щом Шегобишко отново беше радостен и светъл, щом до него вървеше баща му.

От доандеренската урва допълзя, морен и потен, индийският слон. Настигна ги при кладенчето. Въздъхна. С тая въздишка постави едно голямо *дълготочие*. Каза на Шегобишко:

— Касвах ти ас, момсе... Да бяхме минали покрай реката и там — право в село, ами тая доандеренска урва, Сегобиско, дусата ми извади.

— Гледайте, гледайте — викна бащата на Шегобишко, — на индийския ни приятел са пораснали зъби.

Всички наобиколиха слона. Кацнаха наблизко Стария Гургул и Гургулицата.

Какво да видят: индийският слон наистина беше със зъби: два чудни, дълги и бели зъби от слонова кост.

— Я кажи, Шегобишко, приятелю! — каза бащата. — Ти свикна с това Сегобиско, Сегобискоо... и те е страх да отвикнеш от него.

— Се... Ше... го... — започна да срича слонът.

— По-смело, по-смело — подкани го бащата. — Да не се преправя като индийски йога!

— Ше... го... би... Шегобишко! — извика добрякът и така заскача от радост, че щеше да изпотъпче всички като индийски слон.

— Ох, колко е добре, Шегобишко, ха, ха, ха, хо, хо, хо — смееше се той и се въртеше като огромен пумпал, — колко е било хубаво, Шегобишко, да имаш зъби, и то от слонова кост. Тая сиромашия ме беше докарала да ходя не само без подметки, но и без зъби.

— Право напред! — заповяда Шегобишко и групата отново потегли.

Последен вървеше индийският слон и не преставаше да се смее: ха, ха, ха, хо, хо, хо. Гората се люлееше от тоя смях.

Спряха край Качова млака. И чудо: Карамел Му. Седи на брега и плаче. А във водата плува перушината на Орела. И панталоните, и рубашката, и неговата орелска шапка с монограма орел. Плува перушината на Орела, а от него — ни пух, ни прах.

— Вижте, вижте... още две шапки захвърлени! — викна Шегобишко и посочи към долния край на Качова млака. Познаха ги. Бяха шапките на общинските стражари Туртака и Кривака. Пушките им се валяха в тинята край брега.

А от Туртака и Кривака — ни пух, ни прах.

Върнаха се при Карамел Му. Той още плачеше и не можеше дума да каже. Беше неутешим. Даже сламената шапка на общински пъдар се беше успокоила във водата и плуваше като патица, а той се тресеше от мъка. Край него лежеше скъсано пакетче с бонбони карамел му.

По едно време Карамел Му дойде на себе си, взе да подсмърча. Като видя, че всички чакаха да каже защо плаче, едва издума:

— Вятър работа... Майчице Богородице, защо си ме родила... Мислех си, че вардя небето от облаци, а то се напълни с птици.

— Побъркал се е! — рече слонът. И пак започна да се смее неудържимо: — Ха, ха, ха, хо, хо, хо.

— Моля те, заболя ме ухото! — рече Шегобишко.

Слонът изостана малко назад. Щом слон започне да се смее, трудно спира.

На лесата ги посрещна цялото село. Дори реката шумеше тоя път по-силно. Сякаш искаше да каже: „Добре дошли, добре дошли, герои! Помните ли как изплува Шегобишко?“ „Помним, помним...“ — отвръщаше шепотът на върбите.

Баба Кута прегърна Шегобишко толкова силно, че щеше да го събори на земята. Прегърна и баща му:

— Хайде бе, сине, къде се губиш... Откога те чакам. Не направи ли тия джедета?

— Не съм, мамо — рече бащата, като й целуна ръка, — има още, но каквото не съм успял, Шегобишко ще го довърши.

Тя говореше така, но като майка знаеше кой беше индийският йога. И като майка умееше да пази майчина тайна.

Сред посрещачите се виждаха Ацилар и Попарко. Те се провираха между възрастните, спираха, когато намираха пролука, и викаха с цяло гърло:

— Шегобишко!

— Шегобишко!

Бяха горди, че имат такъв приятел.

Прегърнаха го, хванаха го за ръце и повече не се пуснаха от него.

По едно време Чуруличка каза:

— Браво, Шегобишко... Искам да живееш вечно като времената!
Очите ѝ се въртяха като земното кълбо.

Между навалищата от посрещачи се намирах и аз.

— Браво, Шегобишко — виках тогава, — ти си герой...

— Моля те... остави това... Важно е, че останах жив. Герои са всички... По-добре прочети тетрадката...

Усещах, че нетърпението ми расте.

— Каква тетрадка?

Бръкна в торбичката. Извади оттам обикновена ученическа тетрадка по краснопис.

— Ето я... за преживелиците на Шегобишко. Написах я в шумака. Имаше много звездни нощи. А когато има много звезди, трудно се спи. Особено ако една все грее над тебе.

Отърси я от трохите хляб, избърса я с ръкав и ми я даде като нещо много скъпо. Забелязах, че две непослушки изгряха в очите му.

Обърна се, но късно. Вече ги бях видял.

— Ще я четеш утре! — рече той. — И прощавай, ако някъде не е довършено. Имаше ѝ нощи без звезди.

Видях, че бръкна в джобовете си, извади нещо от тях. А след това го захвърли към пасището.

— Вече не ми трябва — погледна ме Шегобишко, — нека си святкат и гърмят на свобода. Стига им небето.

След два дни дядо Зарчо му уши нови панталонки от шаяк. Скоро тръгнахме на училище. Баба Кута му скрои нова кенарена ризка. И нова торбичка, с ширитчета. И един гургул, извезан от синя прежда, кацна на нея. Да му гука — когато отива на училище, да му гука — когато се връща.

Съседка Недка го видя и плесна с ръце:

— Леле, Куто, какъв е пораснал... Та това не е вече Шегобишко, а *Шегобиш!*

— Шегобишко е, Шегобишко е — рече баба Кута, — за мене ще си остане винаги Шегобишко. И за дядо му. Напълни ни душата това момче, иначе отдавна да сме се куртулисали.

... През следващото лято Шегобишко имаше гост. Пристигна братовчед му от Генерал Тошево.

— Здравей, генерале — поздрави го Шегобишко и посегна да се здрависат.

— Не съм генерал! — дръпна се братовчед му.

— Щом си от Генерал Тошево, значи си генерал! — настоя Шегобишко.

Братовчед му потъна в прегръдката. Когато раздрусаха черницата и започнаха да ядат дуди, братовчед му каза:

— Едва те намерих... Толкова далече живееш от Генерал Тошево! Щях да се загубя в това село.

Шегобишко се засмя:

— Няма, генерале... Това е единственото село, където няма загубени хора. Дори и Пано Конекрадеца се намери. Изпълзя от върбите като суек.

Тръгнаха към бостана. Край тях мина Пако яйчарят.

— Яйцаа, пресни яйцаа купувам, запъртъците оставете за полозии!

— Какво вика тоя? — попита братовчедът.

— Той си знае! — отговори Шегобишко.

Вървеше в средата, отляво — братовчед му, а отдясно — Попарко и едно момиче, което чуруликаше непрестанно и мятеше на главата си две лилави панделки. След тях крачеше слонът. С три чувала на гърба. Следваше ги Туктам. Жълтите пъпеша миришеха като мед. Любениците лежаха с лъскави гърбове.

Попарко се закова на място:

— Какво е това? — извика той и посочи с ръка към бостана... — Стражари!

Върху три върлини висяха дрехите на Орела, Туртака и Кривака.

— Нищо, *плашила*, не виждаш ли? — отговори Шегобишко. — Миналата есен дядо Тошо извади дрехите им от Качова млака. Ето че най-после си намериха мястото. Ни гарван ще дойде, ни сврака ще кацне.

Откъсна първия пожълтял пъпеш, който му се изпречи пред очите. Седнаха да ядат — лакомо и щастливо.

Най-радостен беше слонът. Такъв сладък пъпеш не беше вкусвал и в Индия.

Шегобишко разряза и едра колкото тиква любеница. Беше червена като зората.

— Ако ти стане нещо — обърна се той към слона, — може гърлото си да простудиш, ще те заведе при Доктор Чудо. Яж!

— Яж! — подаде той един резен и на Туктам.

Туктам присви очи, сякаш се усмихваше, и замахна с опашка: „Благодаря, много си любезен. Днеска съм на кокал!“

Шегобишко започна да почуква любениците с пръст, вслушваше се — коя е узряла и коя зелена като катуна.

... Такъв го запомних тогава: с панталонки от шаяк, с кенарена ризка и коса като паламида.

Такъв живее и сега под слънцето край река Криволичи. Ако го срещнете, поздравете го. И му кажете, че не съм го забравил.

А тетрадката, — още я пазя.

Препрочитам я понякога.

Видите ли три плашила в бостаните, не се чудете: всичко на тоя свят накрая си намира мястото.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.